2. BÖLÜM / CHAPTER 2

TÜRKİYE'DE "NE EĞİTİMDE, NE İSTİHDAMDA NE DE YETİŞTİRMEDE" (NEİY) OLAN GENÇLER PROFİL ARAŞTIRMASI

PROFILE RESEARCH OF "YOUTH NOT IN EMPLOYMENT, EDUCATION OR TRAINING" (NEET) IN TURKEY

Levent ŞAHİN[1], M. Erkam KOCAKAYA[2], İbrahim DEMİR[3], Osman AKGÜL[4], Yüsra AK[5], Kübra POLAT[6], A. Miraç BÜKEY[7], Demet TOKTAŞ[8], Abdullah ONAL[9], Halim BAŞ[10], Sevilay ŞAHİN SÖYLEMEZ[11], Ömer AKGÜL[12]

[1]Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: levent.sahin@istanbul.edu.tr

[2]Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: muhammed.kocakaya@istanbul.edu.tr

[3]Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Uygulamalı İstatistik Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: idemir@yildiz.edu.tr

[4]Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: osman.akgul@istanbul.edu.tr

[5]Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: YsraAk@gmail.com

[6]Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: kubra.polat@istanbul.edu.tr

[7]Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: abdullahmiracbukey1@istanbul.edu.tr

8 Araştırma Görevlisi, İnönü Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Malatya, Türkiye
E-mail: demet.toktas@inonu.edu.tr

[9]Araştırma Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Kırklareli, Türkiye
E-mail: abdullahonal.onal@gmail.com

[10]Öğretim Görevlisi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye
E-mail: h.bas@medipol.edu.tr

[11]Yüksek Lisans Mezunu, İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: sevilaysahintr@gmail.com

[12]Dr. Öğr. Görevlisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: omer.akgul@sbu.edu.tr

DOI: 10.26650/B/SS46.2021.014.02

ÖZ

Ne istihdamda, ne eğitimde ne de yetiştirmede olan gençler (bundan böyle "NEİY gençler" olarak anılacaktır), sosyal, ekonomik ve politik etki ve nedenleri bakımından dünyada giderek artan bir sorun alanı olarak görülmektedir. Kamu politikalarının planlanması ve programlanması açısından nüfus içerisindeki NEİY gençlerin konumunun netliğe kavuşturulması önem arz etmektedir. Bu kapsamda farklı denge unsurları olabileceği düşünülerek, sistematik stratejilerin üretilebilmesi ve hayata geçirilebilmesi adına NEİY gençlere ilişkin detaylı bir profil araştırması yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada, NEİY genç profilini belirlemeye yönelik karma bir araştırma yöntemine başvurularak kapsamlı bir analiz yapılmıştır. İlk olarak, detaylı bir literatür taraması sonucunda elde edilen sorun kümelerinin evrensellik gösterip göstermediği geliştirilen ölçeklerle sınanmış ve yüksek düzeyde geçerlik ve güvenirlik elde edilmiştir. Söz konusu ölçeklerin geçerliği ve güvenirliği 3158 NEİY gençle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen verilerle sağlanmıştır. Metodolojinin tamamlayıcı diğer ayağında ise yarı yapılandırımış mülakat tekniğine başvurularak 152 NEİY gençten veri temin edilmiştir. Her iki yöntem tatbik edilirken, Türkiye'de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) – II çerçevesinde 26 alt bölge içerisinde bölgelere adını veren 26 ilde ikamet eden 15-29 yaş grubundaki NEİY olan gençler hedeflenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, NEİY gençlerin genel profili içerisinde lise düzeyi ön planda, aile profili açısından büyük oranda çalışmayan babaların varlığının NEİY gençler için risk olabileceği ve gençlerin büyük bölümünün hiçbir iş deneyiminin olmadığı saptanmıştır. Ayrıca NEİY olmayı belirleyen "neden" ve "etki" faktörleri ana boyut ve alt boyutlarıyla kapsamlı bir şekilde irdelenmiş, analiz sonuçlarının araştırmacılara ve politika yapıcılara yol göstermesi amaçlanmıştır. Böylelikle, bulgulardan yola çıkarak hazırlanacak kapsamlı ve sistematik stratejiler ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmasına katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY), Gençlik profili, Ekonomik ve sosyal kalkınma, NEİY Neden, NEİY Etki, NEİY Araştırması

ABSTRACT

Young people who are not in employment, education, or training (hereinafter "NEET youth") are seen as an increasing problem in the world in terms of social, economic, and political causes and effects. In this respect, it is important to clarify the position in country's population for the planning of public policies. Considering that there may be different balance elements, a detailed profile research on NEET youth is vital to produce and implement systematic strategies. In this study, NEET youth were subjected to a comprehensive analysis using mixed methods. First, whether the problem clusters obtained as a result of a detailed literature review show universality was tested with the developed scale, and high levels of validity and reliability were obtained. The validity and reliability of the scale in question were provided by the data obtained from face-to-face interviews with 3158 NEET youth. In the other complementary part of the methodology, data were obtained from 152 NEET youth by using a semi-structured interview technique. In applying both methods, NEET youth in the 15-29 years age group residing in 26 provinces in 26 sub-regions within the framework of the Statistical Regional Units Classification (NUTS)-II in Turkey were targeted. The study findings indicate that high school level is at the forefront in the general profile of NEET youth, the presence of unemployed fathers in terms of family profile may be a risk factor, and most young people have no work experience. Further, the cause and effect factors affecting NEET youth have been comprehensively examined to identify main dimensions and sub-dimensions, and the results of the analysis aim to guide researchers and policymakers. Thus, future comprehensive and systematic strategies to be prepared based on the findings will contribute to the economic and social development of the country.

Keywords: Not in employment, education, or training (NEET) Turkey, Youth profile, Economic and Social Development, Causes of NEET, NEET effects, Research of NEET

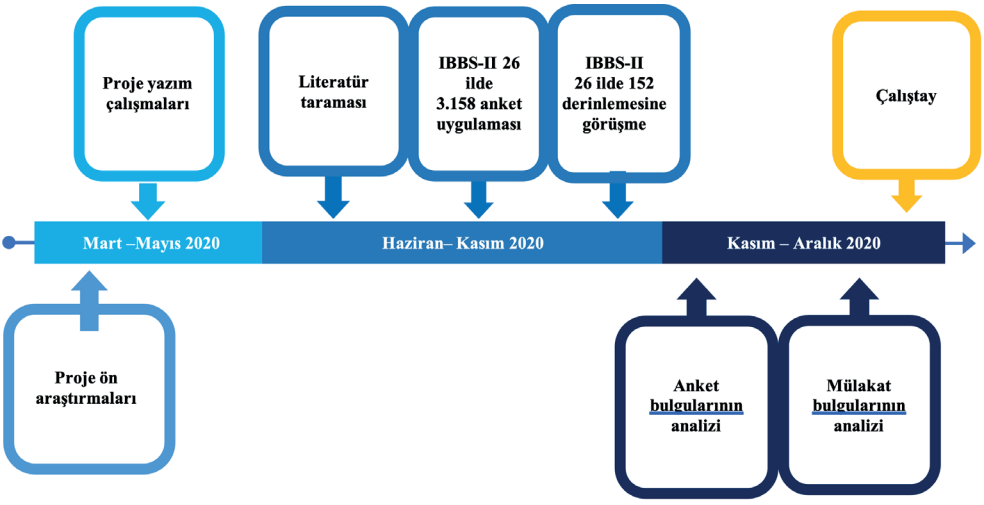
Extended Abstract

As a result of economic and political interactions between countries, many positive and negative developments are happening around the world. Common economic systems, embodied by the articulation of financial capitalism within the framework of economic interaction, unavoidably result in many vulnerabilities, including distribution of income. Demographic structure and transition, which can also be seen in social terms, can be explained as another effect of these vulnerabilities. In this sense, population structures in various age groups in different countries can be directly affected by such vulnerabilities over their natural course. Countries that are in a strong position in terms of their youth population potential, especially developing countries, also face the vulnerabilities and inequalities set out in projections in terms of future workforce planning and sustainability. Among these vulnerabilities, the existence of young people aged 15–29 years who are "not in education, employment, or training" (hereinafter "NEET youth") and their definition as a social problem area is a relatively new phenomenon. It is known that the comprehensive and systematic strategies put forward on this issue are as yet not extensive, and there are different instances of implementation because of the structural differences of countries. Viewed in this manner, the prospect of implementing a universal policy on NEET youth is of vital importance. This study comprehensively examines policy examples and practices from around the world to determine whether the problem clusters that determine being NEET have a universal character for NEET youth with relevant characteristics. A mixed-methods methodology was employed. At the initial stage, the aim was to analyze the causes and effects of young people aged 15–29 years residing in the 26 provinces that give their names to the 26 subregions in the framework of Nomenclature of Territorial Units for Statistics of Turkey (NUTS)–II being NEET and to identify risks factors. Data were collected through a face-to-face survey with 3158 NEET youth, and frequency and percentage analyses were conducted based on the survey results. During the development of the scale used in the survey method, an extensive literature review was conducted, the items were derived from various scales and articles, and a pilot study was carried out. Item, reliability, and validity analyses and interpretation of scores were employed. In accordance with the scope of the research, "cause" and "effect" scales were developed and applied separately. Another method used is qualitative field research. In-depth face-to-face interviews were conducted with NEET youth in the (NUTS)–II provinces. As a result of field interviews conducted in the 26 provinces, 152 semi-structured interviews (in-depth interviews) were carried out with NEET youth. The data, findings, analyses, and reports obtained through the survey and qualitative field research were presented to experienced

scientists, public sector officials, civil society representatives, and researchers specializing in the field in an online workshop, and significant support was provided by the relevant stakeholders in the determination of the roadmap to be followed with the research report. According to the results of the study, environmental factors are at the forefront in the general NEET profile, and the sub-dimensions of environmental causes such as economic crises in the country, barriers to equal opportunities, and a lack of access to social networks that could lead to work opportunities are the most prominent factors. Further, in the general profile, the majority consisted of high school graduates with regard to the education factor, those whose parents are mostly wage workers or retired, and housewives in terms of the family factor, those who have no work experience in the labor market factor. The most important contribution of this study is that it contains an original and international literature review that scans and examines the direct and indirect, local and regional profile studies on the NEET cohort and examines the cause and effect dimensions of the NEET phenomenon detailed in these studies. Accordingly, the implementation of comprehensive and systematic strategies in addition to long-term planning will contribute to the social and economic development of the country in terms of minimizing the new inequalities projected in the future and eliminating social and economic vulnerabilities.

1. Profil Araştırması: Metodoloji ve Örneklem

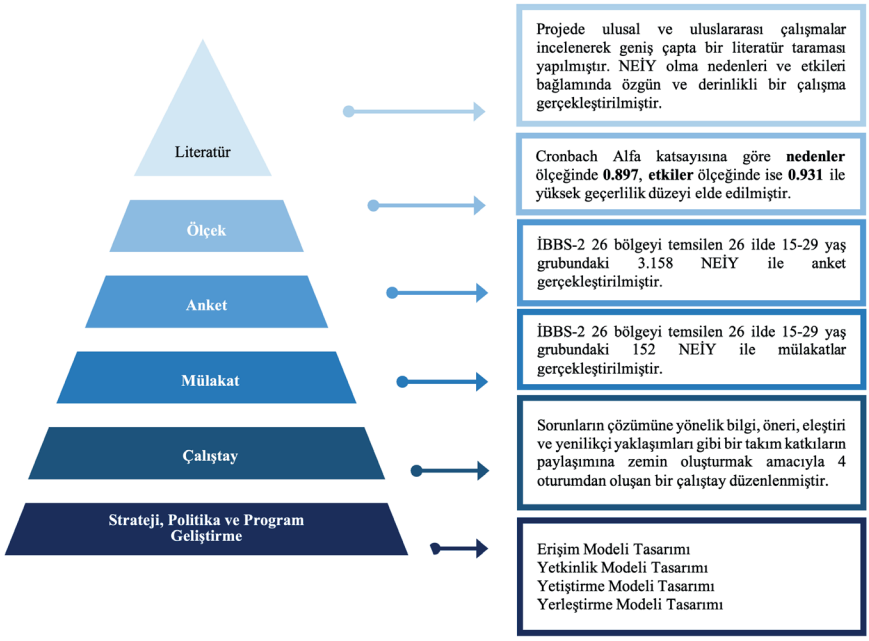
Proje kapsamında nicel ve nitel saha araştırmaları birlikte yürütülmüş ve akabinde konu ile ilgili araştırmacıların ve uygulayıcının görüş ve önerilerinin alındığı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Genel olarak proje süreci Şekil 1'de görüleceği üzere farklı aşamalardan oluşmaktadır.

Şekil 1: Eğitim ve istihdam dışı gençler profil araştırması proje süreci

Araştırma, "ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" gençler konusunda doğrudan ve dolaylı yerel ve bölgesel profil araştırmalarını tarayan, inceleyen ve tüm bu araştırmalardan neden ve etki boyutlarını meydana getiren özgün ve uluslararası nitelikte bir literatür çalışması içermektedir. Bununla birlikte yürütülen anket çalışması sonucunda NEİY olma nedenleri ve etkilerini içeren soruların evrensel nitelikte bir ölçek oluşturup oluşturmadığı analiz edilmiş ve ölçek geliştirme çalışmaları sonucunda her iki ölçek için yüksek düzeyde geçerlik ve güvenirlik elde edilmiştir. Oldukça önemli olan bu gelişme, Türkiye'nin alana yaptığı özgün katkılardan biri olarak literatüre geçmiştir.

Konuya ilişkin risklerin ve çözüm önerilerinin istatiksel ve bilimsel bulgularla güçlendirilmesi ve bu profildeki gençlerin ülke gündemine taşınması için Covid-19 salgınının sağlık risklerine rağmen kısa zamanda proje tamamlanmış ve Şekil 2'de özetlenen sonuçlara ulaşılmıştır.

Şekil 2: Eğitim ve istihdam dışı gençler profil araştırması projenin sonuçları

1.1. Nicel Araştırma Metodolojisi

Proje kapsamında yürütülen nicel (anket) saha araştırması, Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) – II çerçevesinde 26 alt bölge içerisindeki bölgelere adını veren 26 ilde ikamet eden 15-29 yaş grubundaki gençlerin "ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" olma nedenleri ve etkilerinin analiz edilerek risklerin tanımlanmasını içermektedir. Bu kapsamda 26 ilde TÜİK'ten temin edilen hane başlangıç adresine gidilerek bu noktalar ve çevresinde toplam 3.100 NEİY gençle yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmesi hedeflenmiş, çalışma sonunda 3.158 NEİY genç ile geçerli anket görüşmesi tamamlanmıştır.

1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye'de "ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" olan gençlerin profil araştırmasının gerçekleştirilmesi için 15-29 yaş grubu özelinde NEİY olmanın nedenleri ve etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın en önemli yönü eğitim ve istihdam dışında olan bu gruba yönelik bilimsel ve istatistiki yöntemler vasıtasıyla neden ve etki analizi içeriyor olmasıdır. Araştırma ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" statüsünün neden ve etkilerini boyutlandıran özgün ve uluslararası nitelikte bir literatür çalışması içermektedir. Bu çalışma üzerine bina edilen nicel araştırma anket uygulaması ise boyutları

ile birlikte yüksek düzey geçerlik ve güvenirlik sonuçlarına ulaşan iki ölçek geliştirilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu kapsamda iyi tasnif edilmiş bir literatür üzerine Türkiye'nin NEİY profilini analiz eden bu araştırmanın nihai olarak Türkiye'nin Ulusal NEİY Stratejisi için referans olabilecek bir kaynak niteliğine sahip olduğu düşünülmektedir.

1.1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Nicel araştırmanın evreni, Türkiye genelinde 15 – 29 yaş grubunda yer alan ve NEİY olan gençlerdir. TÜİK Adrese Dayılı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Türkiye geneli 15-29 yaş grubu kurumsal olmayan çalışma çağı nüfus 17.723 bin kişi iken, EUROSTAT 2019 verileri ile bunların %29,5'i yani 5.228 bin kişisi NEİY olan gençler olarak tahmin edilmektedir. TÜİK ve EUROSTAT verilerine göre 15 – 29 yaş grubunda NEİY olan gençlerin oranı aşağıdaki Tablo 1'de belirtildiği gibidir.

Tablo 1. Yaş grubuna göre Türkiye'de NEİY oranı, %, 2019

Yaş Grubu	NEİY Nüfus, Bin Kişi	Yaş Grubu Nüfus İçinde %	15-29 NEİY İçinde %
15 – 19 yaş grubu	1.100	18,1	21,0
20 – 24 yaş grubu	1.940	34,7	37,1
25 – 29 yaş grubu	2.186	36,1	41,8
15 – 29 yaş grubu	**5.228**	**29,5**	**100**
Kaynak: Eurostat NEET Statistics verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.			

Nicel araştırma metodolojisine dayalı birinci araştırmada TÜİK IBBS-II sınıflandırmasına göre 26 bölgede ikamet eden 15-29 yaş aralığındaki genel nüfusta başlangıç noktası olarak belirlenen hanelerin ziyaretleri yapılarak 3.158 NEİY genç ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. TÜİK'ten alınan hane adresleri; İstanbul, Tekirdağ, Balıkesir, İzmir, Aydın, Manisa, Bursa, Kocaeli, Ankara, Konya, Antalya, Adana, Hatay, Kırıkkale, Kayseri, Zonguldak, Kastamonu, Samsun, Trabzon, Erzurum, Ağrı, Malatya, Van, Gaziantep, Urfa ve Mardin olmak üzere 26 ilin adresleridir. Örneklem dağılımı bölgesel anlamda güçlü analizler elde etmek üzere 3.100 olarak belirlenmiş ve 26 ilde yapılacak anket sayısı EUROSTAT tarafından açıklanan NEİY oranı (%29,5) baz alınarak, 15-29 yaş grubu il nüfuslarına göre dağıtılmıştır. Toplamda 3.158 geçerli anket görüşmesi yapılmıştır.

1.1.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırma örneklemine erişim noktasındaki öne çıkan kısıt, hedef kitlenin doğası gereği kendiliğinden kotalı bir yapıda olmasıdır. Ulaşılmak istenilen hedef kitle 15-29 yaş grubu içerisinde yer alan hem eğitim hem de istihdam dışında olması beklenen gençlerdir. Diğer

yandan iki önemli neden bu gençlerle hanelerde görüşme sürecini zorlaştırmıştır. Bunlardan ilki hanede bulunan NEİY gençlerin ve aile bireylerinin Covid-19 salgını nedeniyle anket görüşmesini kabul etmemesi (özellikle kadınlar), ikincisi ise farklı NEİY profilindeki gençlerin çoğunlukla sokağa çıkma yasağı olmadığı gündüz saatlerinde ev dışında vakit geçirmeleridir.

Bu noktada araştırma sürecinde görüşülen ve anket yapılabilen kişi sayılarının detayları önem arz etmektedir. Anketörlerin başlangıç noktasındaki haneye gitmelerinden itibaren hedef kitleye uygun kişiyi bulma ve bulunan kişinin anket yapılmasını kabul etmesi durumunda anketin gerçekleştirmesi arasında geçen sürede anket yapabilmek için kaç kişi ile görüştüğünün bilgisi de kayda alınmıştır. Bu verilere göre saha süresince yapılan 3.158 anketin ortalaması 9.9'uncu yani yaklaşık 10'uncu kişi ile anket yapılabildiğini göstermektedir. 10 kişi ve sonrasında 29'uncu kişiye kadar yapılabilen anketlerin oranı %48,7'dir. Anketlerin yalnızca %4,3'ü ilk gidilen başlangıç noktasındaki kişi ile yapılabilmiştir. En yüksek sayı olarak ise 29'uncu kişi de anketörün hedef kitleye uygun kişiyle anket yapabildiği görülmektedir. Toplamda 15 anket başlangıç noktasından itibaren görüşülen 29'uncu kişi ile yapılabilmiştir. Anketlerin %6,4'ü ise 20'nci kişi ve sonrasında yapılabilen anketlerin oranıdır. Bu veriler 15-29 yaş grubu NEİY gençlere saha süreçlerinde ulaşmanın zorluğunu göstermesi bakımından önemlidir. Şüphesiz ki bu zorluğun önde gelen sebebi hedef kitlenin sağlığını da riske sokan Covid-19 salgını ve illerde hem kurumların hem de vatandaşların alınan tedbirler neticesinde kimse ile görüşmek istememesidir.

1.1.4. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Anketler CAPI (Computer Assisted Personal Interview- Bilgisayar Destekli Yüz yüze Görüşme) yöntemi kullanılarak "yüz yüze görüşmelerde anket uygulaması" şeklinde başlangıç noktası adresi ve çevresinde hanelerde veya aynı adada 26 ilde toplam 3.158 NEİY genç ile gerçekleştirilmiştir. CAPI görüşmeleri tablet bilgisayarlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Soru formu, tablet bilgisayarlar üzerinden kullanılabilen bir yazılım yardımıyla veri giriş programı haline getirilerek verinin derlenmesi sağlanır. Bu yöntemin avantajları, hızlı veri derlenmesi, kaliteli veri derlenmesi, veri derleme ve veri girişinin eş zamanlı yapılabilmesi ve karmaşık soru formlarında uygulama kolaylığı sağlaması olarak özetlenebilir (Worldbank, 2020). Bu uygulamada anket soruları script kuralları ve rotasyon uygulanarak tabletlere yüklenmiştir.

Anket soru formu süresi ortalama 19 dakika olarak tespit edilmiştir. En düşük 12 dakika en yüksek ise 26 dakika sürdüğü gözlemlenmiştir. Yapılan anketlerin rassal şekilde %30'unun telefon kontörlü yapılarak, %5'inin ise 26 ilde saha uygulamasına canlı eşlik edilerek saha süreçleri ayrıca denetlenmiş ve toplamda 243 anket doğru hedef kitleye ait olmaması nedeniyle

iptal edilmiştir. Diğer yandan CAPI yazılımı üzerinden anketörlerin TÜİK başlangıç noktasına gidip gitmemeleri kontrol edilmiş ve bir uyumsuzluk görülmemiştir. Anketörlerin başlangıç noktasına gitmelerinden itibaren hedef kitleye uygun kişiyi bulma ve bulunan kişinin anket yapmak istemesi durumunda anketi gerçekleştirmesi arasında anket yapabilmek için kaç kişi ile görüştüğünün bilgisi de araştırma süresince tutulmuştur.

Anket çalışmasında elde edilen 3.158 NEİY gence ilişkin saha bulguları SPSS programı 25. sürüm kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda bulguların analizi demografik, sosyo-ekonomik ve bölgesel kırılımları içerecek şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Türkiye'de NEİY statüsünda olan gençlerin demografik özellikleri, NEİY olma nedenleri ve NEİY olmalarının etkilerine ilişkin boyutlar ve bu boyutları oluşturan maddeler frekans ve yüzde analizi ile incelenmektedir. Bu araştırma kapsamında verilerin toplanması amacıyla hazırlanan neden ve etki ölçeklerinde yer alan ifadeler 5'li Likert ölçeği üzerinde seçenekli olarak sunulmuştur. Anket esnasında neden ve etki cümleleri rotasyona tabi tutularak her anket için farklı sırada sorulmuştur.

Anket çalışması sonucunda NEİY olma nedenleri ve etkilerini içeren soruların evrensel nitelikte bir ölçek oluşturup oluşturmadığı analiz edilmiş ve ölçek geliştirme çalışmaları sonucunda yüksek düzeyde geçerlik ve güvenirlik elde edilmiştir.

1.1.5. Nicel Araştırmaya Katılanların Demografisi

Tablo 2. Nicel araştırmaya katılan NEİY gençlerin demografik yapısı

Demografik göstergeler		**N**	**%**
Cinsiyet	Kadın	1.388	44,0
	Erkek	1.770	56,0
Yaş grubu	15-19	864	27,4
	20-24	1.166	36,9
	25-29	1.128	35,7
Medeni durum	Evli	512	16,2
	Bekar	2.611	82,7
	Dul/boşanmış	35	1,1
Eğitim durumu	Okur yazar değil	13	0,4
	İlkokul	110	3,5
	İlköğretim	752	23,8
	Lise	1.417	44,9
	Meslek lisesi	132	4,2
	Ön lisans	221	7,0
	Lisans ve üstü	513	16,2
	Toplam	**3.158**	**100,0**

Tablo 2'de araştırmaya katılan NEİY gençlerin demografik özellikleri detaylı biçimde görülebilmektedir. Cinsiyete göre araştırmaya katılan gençlerin %56'sı erkek, %44'ü kadındır. Yaş grubu bağlamında ise en yüksek katılımın %36,9 oranı ile 20-24 yaş grubunda gerçekleştiği ve bunu %35,7 oranı ile 25-29 yaş grubunun takip ettiği görülmektedir. Araştırmaya en düşük katılımı ise %27,4 oranı ile 15-19 yaş grubundakiler oluşturmaktadır. Pek çok ülkede gençlik tanımının karşılığı olan 15-24 yaş grubu ise 2.030 kişi ve toplam görüşülen katılımcıların %64,3'üne karşılık gelmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin medeni durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında ise katılımcıların %16,2'si evli, %82,7'si bekar ve %1,1'i dul/boşanmıştır. Ayrıca katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde en yüksek katılımın %44,9 oranı ile lise mezunlarından oluştuğu, bunu %23,8 oranı ile ilköğretim mezunlarının ve %16,2 oranı ile lisans ve üstü mezunlarının takip ettiği görülmüştür. En düşük katılım ise %0,4 oranı ile okuryazar olmayan NEİY gençlerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Nicel araştırmaya katılan NEİY gençlerin bölgelere göre dağılımları (7 bölge)

Bölgeler	**N**	**%**
Marmara	1.025	32,5
Ege	353	11,2
Akdeniz	374	11,8
İç Anadolu	458	14,5
Karadeniz	260	8,2
Doğu Anadolu	278	8,8
Güneydoğu Anadolu	410	13,0
Toplam	**3.158**	**100,0**

Tablo 3'te araştırmaya katılanların yaşadıkları bölgelere göre dağılımları verilmiştir. Buna göre en çok katılımın %32,5 ile Marmara Bölgesi'nden olduğu görülürken, Marmara Bölgesini %14,5 ile İç Anadolu, %13 ile Güneydoğu Anadolu, %11,8 ile Akdeniz, %11,2 ile Ege, %8,8 ile Doğu Anadolu ve %8,2 ile Karadeniz bölgeleri takip etmektedir.

Tablo 4. Nicel araştırmaya katılan NEİY gençlerin cinsiyete göre yaş dağılımları

Yaş	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
15	18	1,3	36	2,0	54	1,7
16	48	3,5	66	3,7	114	3,6
17	68	4,9	99	5,6	167	5,3
18	107	7,7	176	9,9	283	9,0
19	115	8,3	131	7,4	246	7,8
20	105	7,6	133	7,5	238	7,5
21	97	7,0	110	6,2	207	6,6
22	100	7,2	128	7,2	228	7,2
23	112	8,1	160	9,0	272	8,6
24	108	7,8	113	6,4	221	7,0
25	118	8,5	139	7,9	257	8,1
26	81	5,8	111	6,3	192	6,1
27	80	5,8	78	4,4	158	5,0
28	118	8,5	107	6,0	225	7,1
29	113	8,1	183	10,3	296	9,4
Toplam	**1.388**	**100,0**	**1.770**	**100,0**	**3.158**	**100,0**

Tablo 4'te araştırmaya katılanların cinsiyete göre yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre kadınlar içinde en yüksek katılımın %8,5 ile 25 yaş ve 28 yaş, %8,3 ile 19 yaş olduğu, en düşük katılımın ise %1,3 ile 15 yaş ve %3,5 ile 16 yaş olduğu görülmektedir. Erkekler içinde ise en yüksek katılım %10,3 ile 29 yaş ve %9,9 ile 18; en düşük katılım ise %2 ile 15 yaş ve %3,7 ile 16 yaştır.

1.2. Nitel Araştırma Metodolojisi

Türkiye'nin NEİY profilini belirlemeye yönelik olarak proje kapsamında gerçekleştirilen ikinci yöntem nitel saha araştırmasıdır. Bu araştırma Türkiye'de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) – II çerçevesinde 26 alt bölge içerisinde bölgelere adını veren 26 ilde ikamet eden 15-29 yaş grubundaki NEİY olan gençlerle yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. 26 ilde gerçekleşen saha görüşmeleri sonucunda toplam 152 NEİY genç ile yarı yapılandırılmış mülakat (derinlemesine görüşme) tamamlanmıştır.

1.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Türkiye'de 15-29 yaş grubunda yer alan ve NEİY statüsünde bulunan gençlerin NEİY olma nedenleri ve NEİY olmanın gençler üzerindeki etkilerine

ilişkin nicel araştırmadan elde edilen bulguların daha derinlemesine analizine imkan verecek bilgilere ulaşmaktır. Derinlemesine görüşmeler sonucunda 15-29 yaş grubu gençlerin eğitim ve istihdam imkanlarına erişim durumları, eğitim ve istihdama katılım istekleri, eğitim ve istihdam süreçlerindeki tecrübeleri, eğitim ve istihdama yönelik beklentileri ve genel olarak mikro ve makro düzeyde düşünce ve mutluluk düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Gençlerin eğitim ve istihdama katılımlarını artırma, kolaylaştırma ve sürdürülebilir kılmaya yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ise araştırmalar sonunda ulaşılması istenilen bir başka hedeftir. Böylece NEİY gençler için fırsatlar, riskler ve bölgesel stratejiler belirlenebilecektir.

1.2.2. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden "kritik durum" ve "maksimum çeşitlilik" yöntemleri tercih edilmiştir. Bu çerçevede İBBS-II sınıflandırmasında 26 alt bölgeyi temsilen 26 ilde toplam 152 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. 152 NEİY durumundaki genç bireyin belirlenmesinde bölgelere göre yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, gelir düzeyi, sağlık durumu, sosyal dışlanma, göç, bireysel faktörler ve farklı dezavantajlar dikkate alınmıştır. 26 ilde görüşülecek kişi sayısı belirlenirken illerin 15-29 yaş grubu güncel nüfus verileri dikkate alınmış ve bu veriler TÜİK'in web sitesinde Adrese Dayılı Nüfus Kayıt Sistemi'nden temin edilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatların gerçekleştirildiği iller ve bu illerde yapılan görüşme sayısı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5. Yarı yapılandırılmış mülakat yapılan iller ve görüşülen NEİY genç sayıları

26 İL	N	Yüzde %
İstanbul	29	19,2
Ankara	11	7,2
İzmir	9	5,9
Trabzon	8	5,3
Adana	7	4,6
Konya	7	4,6
Bursa	6	3,9
Gaziantep	6	3,9
Kocaeli	6	3,9
Şanlıurfa	6	3,9
Hatay	5	3,3
Manisa	5	3,3
Mardin	5	3,3
Samsun	5	3,3

Van	5	3,3
Antalya	4	2,6
Aydın	4	2,6
Kayseri	4	2,6
Ağrı	3	2,0
Balıkesir	3	2,0
Kırıkkale	3	2,0
Malatya	3	2,0
Tekirdağ	3	2,0
Kastamonu	2	1,3
Zonguldak	2	1,3
Erzurum	1	0,7
Toplam	**152**	**100**

Türkiye genelinde 26 il ve bu illere bağlı ilçelerde, hedef kitle tanımına uyan 15-29 yaş grubundaki NEİY gençler ile görüşülmüştür. Görüşmelerin yapıldığı il ve ilçelere ait bilgiler aşağıda belirtildiği gibidir;

- İstanbul; Ataşehir, Avcılar, Bahçelievler, Bayrampaşa, Çekmeköy, Esenler, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kartal, Küçükçekmece, Sancaktepe, Sarıyer, Tuzla, Ümraniye, Ümraniye, Üsküdar ve Zeytinburnu'nda (16 ilçe) 29 görüşme,
- Ankara; Altındağ, Çankaya, Elmadağ, Gölbaşı, Keçiören ve Mamak'ta (6 ilçe) 11 görüşme,
- İzmir; Aliağa, Bayraklı, Çiğli, Gaziemir, Karabağlar, Menemen ve Torbalı'da (7 ilçe) 9 görüşme,
- Trabzon; Vakfıkebir, Araklı, Boztepe, Of ve Ortahisar'da (5 ilçe) 8 görüşme,
- Adana; Yüreğir, Ceyhan ve Seyhan'da 7 görüşme,
- Konya; Karatay, Meram ve Selçuklu'da 7 görüşme,
- Bursa; Gemlik, Nilüfer ve Osmangazi'de 6 görüşme,
- Gaziantep; Şahinbey ve Şehitkamil'de 6 görüşme,
- Kocaeli; Başiskele, Derince ve Karamürsel'de 6 görüşme,
- Şanlıurfa; Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü'de 6 görüşme,
- Hatay; Merkez'de ve Antakya'da 5 görüşme,
- Manisa; Akhisar, Yunus Emre, Karaağaç ve Kula'da 5 görüşme,
- Mardin; Artuklu ve Kızıltepe'de 5 görüşme,
- Samsun; Çarşamba, Vezirköprü, Atakum ve İlkadım'da 5 görüşme,
- Van; Tuşba, Çatak, Erciş ve İpekyolu'da 5 görüşme,

- Antalya; İbradı, Kepez, Konyaaltı, Kumluca'da 4 görüşme,
- Aydın; Efeler'de 4 görüşme,
- Kayseri; Melikgazi ve Talas'ta 4 görüşme,
- Ağrı; Merkez ve Eleşkirt'te 3 görüşme,
- Balıkesir; Merkez, Bahçelievler ve Bandırma'da 3 görüşme,
- Kırıkkale; Merkez, Yahşihan ve Yenişehir'de 3 görüşme,
- Malatya; Yeşilyurt ve Doğanyol'da 3 görüşme,
- Tekirdağ; Süleymanpaşa'da 3 görüşme,
- Zonguldak; Ereğli ve Devrek'te 2 görüşme,
- Kastamonu; Araç ve Taşköprü'de 2 görüşme,
- Erzurum; Aşkale'de 1 görüşme

yapılmıştır.

1.2.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın en önemli kısıtları; 2020 yılından itibaren dünyanın hemen her yerinde etkisini gösteren Covid-19 küresel salgın sürecinin etkisiyle araştırmanın yapıldığı dönemde 20 yaş altı genlerin dışarıyla çıkmalarının yasak olması, görüşülecek kişilerin sağlık riski nedeniyle görüşme yapmaya çekinmesi, görüşme mekanlarının sosyal mesafe ve sağlık tedbilerlerine uygun şekilde hazırlanma zorunluluğu, proje ekibinin ulaşım ve sağlık riskleri olarak sıralanabilir. Diğer yandan ulaşılması hedeflenen kitlenin hem eğitim hem de istihdam dışında olan kotalı bir örneklem olması bir başka önemli kısıt olmuştur. Özellikle Covid-19 küresel salgını nedeniyle sağlık tedbirleri açısından yüz yüze görüşmek istemeyen gençler ile çevrimiçi (Zoom uygulaması) ile birebir derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bunun nedeni amaçlı örnekleme yöntemi kapsamında maksimum çeşitliliğe ulaşmada çoklu dezavantaj sahibi gençlerin sağlıklarının riske atılmamasıdır. Bu talep, görüşülecek kişinin yüz yüze mülakatı sağlık tedbirleri nedeniyle istememesi durumunda değerlendirilmiştir.

1.2.4. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Saha araştırmasının ikinci kısmı nitel araştırma yöntemi olarak yüz yüze gerçekleştirilmiş derinlemesine yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Bu görüşmeler nitel veri yöntemlerinden "görüşme tekniği" ile yapılmıştır. Görüşme tekniği, kendi içerisinde "yapılandırılmış", "yarı yapılandırılmış" ve "yapılandırılmamış görüşmeler" olarak ayrışmaktadır. Bu görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşmede sorular önceden hazırlanır ve bu sorularla veri elde edilmeye çalışılır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı ve esnekliği dolayısıyla aynı zamanda belirli bir

konuda derinlemesine analiz yapma imkanı sunması nedeniyle sıklıkla tercih edilmektedir. Bu araştırmada söz konusu derinlemesine bilgi edinme amacına en uygun yöntem olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiş ve hazırlanan açık uçlu soru formları ile sahadan veri toplanılmıştır.

Nitel görüşmelerde görüşülen kişilerin izni ve onayı da alınarak görüşmelerin ses kaydı tutulmuş ve deşifresi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgi ve bulgular betimsel analiz yöntemi ile yarı yapılandırılmış soru formu hazırlanırken de dikkat edilen temalandırmaya uygun olarak tasnif edilerek yorumlanmıştır.

1.2.5. Nitel Araştırmaya Katılanların Demografisi

Tablo 6. Nitel araştırmaya katılan NEİY gençlerin demografik yapısı

Demografik göstergeler		**N**	**%**
Cinsiyet	Kadın	76	50,0
	Erkek	76	50,0
Yaş grubu	15-19	20	13,2
	20-24	78	51,3
	25-29	54	35,5
Medeni durum	Bekar	133	87,5
	Evli	16	10,5
	Dul/boşanmış	3	2,0
Eğitim durumu	İlkokul	1	0,7
	İlköğretim	20	13,2
	Lise	37	24,3
	Meslek lisesi	6	3,9
	Ön lisans	21	13,8
	Lisans	65	42,8
	Yüksek lisans	2	1,3
	Toplam	**152**	**100,0**

Araştırma kapsamında görüşülen 152 NEİY gencin cinsiyet, yaş, eğitim ve medeni durumları Tablo 6'da yer almaktadır. Cinsiyet bazında bakıldığında katılımcıların %50'si kadın (76 kişi), %50'si erkektir (76 kişi). Yaş grupları bazında ise katılımcıların %13,2'si 15-19 yaş grubunda, %51,3'ü 20-24 yaş grubunda, %35,5'i 25-29 yaş grubundadır. Medeni durumu açısından görüşülen kişilerin %87,5'i bekar, %10,5'i evli ve %2'si ise boşanmıştır. Eğitim durumları değerlendirildiğinde katılımcıların %0,7'si 5 yıllık eğitim aldığını ve ilkokul mezunu olduğunu, %13,2'si 8 yıllık eğitim aldığını ve ilköğretim veya ortaokul mezunu olduğunu, %24,3'ü lise, %3,9'u meslek lisesi, %13,8'i ön lisans, %42,8'i lisans ve %1,3'ü yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 7. Görüşülen NEİY gençlerin yaş dağılımları

Yaş	N	%
16 yaş	1	0,7
17 yaş	1	0,7
18 yaş	9	5,9
19 yaş	9	5,9
20 yaş	11	7,2
21 yaş	8	5,3
22 yaş	17	11,2
23 yaş	22	14,4
24 yaş	20	13,2
25 yaş	15	9,9
26 yaş	12	7,9
27 yaş	11	7,2
28 yaş	6	3,9
29 yaş	10	6,6
Toplam	**152**	**100**

Tablo 7'de ise nitel araştırmaya katılanların yaş grupları açık olarak verilmiştir. Araştırma süresince hem zorunlu eğitimin 12 yıl olması hem de Covid-19 salgın sürecinde 20 yaş altı gençler için sokağa çıkma yasaklarının bulunması bu gençlerin katılım sayısının düşük olmasında belirleyici olmuştur. Ancak yine de 2019 yılı verisiyle %18,1 olan 15-19 yaş grubundaki NEİY oranına uzak olmayan bir örnekleme (%13,2) ulaşılmıştır.

1.2.6. Çalıştayın Kapsamı ve Yöntemi

"Ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" olan gençler ile yapılacak nicel ve nitel saha araştırmalarının tamamlanmasının ardından elde edilen veri, bulgu, analiz ve raporlar düzenlenen çevrim içi (online) çalıştayda alanında uzman ve deneyimli bilim insanları, bürokratlar, sivil toplum temsilcileri ve araştırmacılar ile paylaşılmıştır. İlgili katılımcıların görüş, öneri ve eleştirileri dikkate alınarak proje araştırma raporu hazırlanmıştır. Çalıştayın araştırma raporunun uygulanabilir, hızlı ve etkin çözüm önerilerini belirleme ve tasarlamada önemli bir katkısı olmuştur. Bu noktada çalıştay ile akademisyenler ve uygulayıcılardan katılım sağlayan ilgili uzman tarafların bilgi, deneyim ve önerilerini içerecek, bütüncül ve sürdürülebilir politikalar ve programlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Koronavirüs Ek Tedbirler" genelgesi kapsamında 2 Ekim 2020 tarihinden 1 Aralık 2020 tarine kadar geniş katılımlı toplantılar yasaklamıştır.

Söz konusu tedbirler kapsamında çalıştay 5 Aralık 2020 tarihinde bir tam gün içerisinde 11 ayrı çevrimiçi oturum ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çalıştaya davet edilen kurum ve temsilciler şöyledir:

1) Gençlik ve Spor Bakanlığı Bölge/İl Müdürlükleri ve
2) Milli Eğitimi Bakanlığı Bölge/İl Müdürlükleri
3) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bölge/İl Müdürlükleri ve İlgili Kuruluşları
4) Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Temsiciliği
5) Gençlik, genç işsizliği, gençlerin eğitimi, mesleki eğitim konularında çalışan akademisyenler ve araştırmacılar
6) Büyükşehir belediyelerinin sosyal işler ve gençlik çalışmalarından sorumlu başkan yardımcıları veya ilgili müdürleri
7) Gençlik, eğitim, mesleki eğitim alanında faaliyette bulunan dernek, ticaret odası, meslek kuruluşu vb. sivil toplum örgütlerinin temsilcileri

2. Ölçek Geliştirme: NEİY Neden ve Etki Ölçekleri

Araştırma kapsamında NEİY Olma Nedenleri Ölçeği ve NEİY Olmanın Etkileri ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçeklerin geliştirilme aşamaları ve geçerlik – güvenirlik sonuçları bu başlık altında açıklanmaktadır.

2.1. Ölçek Geliştirme Aşamaları

Ölçek geliştirme aşamaları öncelikle anket soru formuna ilişkin soruların hazırlanmasına yönelik olarak NEİY olma nedenleri ve NEİY olmanın etkileri üzerine literatür araştırmalarının yapılması şeklinde olmuştur. Literatür çalışması sonrası belirlenen soruların sahada pilot uygulaması gerçekleştirilerek soru formu tekrar revize edilmiştir. Akabinde uygulanan anket formu sonuçları geçerlik ve güvenirlik analizine tabi tutularak neden ve etki ölçekleri ile boyutlarının geçerlik ve güvenirlik hesaplaması yapılmıştır.

2.2. Soruların Hazırlanması Aşaması

Belirli özellikleri ölçmek amacıyla ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için ya var olan bir ölçek kullanılır, ya yabancı dilde geliştirilen ölçek uyarlanır ya da bir ölçek geliştirilir. Dolayısıyla mevcut olan ölçekler mi kullanılmalı yoksa yeni bir ölçek mi geliştirilmeli sorusuna cevap aranmalıdır. Mevcut ölçeklerin istenilen kavram veya yapı için uygun olmaması durumlarda yeni bir ölçek geliştirmek kaçınılmaz olmaktadır.

Bir özelliği ölçmek için kullanılacak olan ölçeklerin geliştirilmesinde takip edilmesi gereken çeşitli aşamalar bulunmaktadır. Bunun için farklı yazarlar farklı yöntemler

önermişlerdir (Tezbaşaran, 2008; Şeker ve Gençdoğan, 2014; Yurdabakan ve Çüm, 2017; Kan, 2013; Erkuş, 2007). Burada süreç olarak Erkuş'un önerileri doğrultusunda ilerleme yapılmıştır. Buna göre ölçülmek istenen örtük değişkenlerin kavramsal tanımları belirlenmiş, literatür taranarak çeşitli ölçek ve makalelerden maddeler üretilmiş, pilot çalışması yapılmış, Madde Analizi, Güvenirlik Analizi, Geçerlik Analizi ve puanların yorumlanmasına gidilmiştir.

Ölçekte kullanılacak maddeler oluşturulurken 5'li likert tipli sorular şeklinde oluşturulmasına karar verilmiştir. Literatür incelenirken NEİY ile ilgili değişkenler madde havuzu oluşturacak şekilde toplanmıştır. Daha sonra bu sorularla anket tasarlanmış ve pilot çalışmada bazı soruların çalışmadığı gözlenerek ana çalışmada anketten çıkarılmıştır. Maddeler oluşturulurken aşağıdaki özelliklerin kapsanmasına dikkat edilmiştir. (Şeker ve Gençdoğan, 2014; Tavşancıl, 2014; Yurdabakan ve Çüm, 2017).

- Ölçmek istenen amaca yönelik olmalı
- Her bir madde sadece bir özelliği ölçmeli
- Karmaşık kelime ve ifadelerden kaçınılmalı
- Maddeler mümkün olduğunca az kelimeden oluşmalı
- Maddeler düz metin şeklinde olmalı

Bu ve benzeri kurallar çerçevesinde madde havuzu uzmanlara sunulmuş ve uzmanları görüşü dahilinde anket soruları oluşturulmuştur. NEİY ile ilgili soru geliştirme işlemi aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

2.3. NEİY Olmanın Nedenleri ile İlgili Çalışma Aşaması

NEİY olmanın nedenlerine ilişkin literatür incelendiğinde nedenlerin pek çok faktöre bağlı olduğu dolayısıyla kişiden kişiye değişiklik gösterdiği görülmüştür. Ancak her ne kadar ortaya çıkış biçimleri, zamanları, bireyi etkiledikleri süre ve etkileme şekli değişiklik gösterse de bazı nedenlerin NEİY olma konusunda öne çıktığı ve genellikle ortaklaştığı görülmektedir. Bu sebeple NEİY olma nedenlerine ve etkilerine yönelik sorular oluşturulurken öne çıkan ve diğerlerine nazaran daha kapsayıcı olan bu faktörlerden yola çıkılmıştır. Bu doğrultuda NEİY gençlere yönelik olarak yapılan çalışmalarda kullanılan çeşitli anketlerden maddeler göz önünde bulundurulduğu gibi bahsi geçen göstergeyi ölçmek için kullanılan çeşitli ölçeklerdeki faktörlerden de faydalanılmıştır.

Bu bağlamda öne çıkan nedenlerden biri bireysel nedenlerdir. Bireysel nedenlerin neler olduğu ve bu nedenleri ölçmeye yönelik sorular ise yine literatürdeki çalışmalar incelenerek belirlenmiştir. Buna göre öne çıkan bireysel nedenlerden ilki cinsiyettir. Cinsiyet başlı başına

bir neden olarak değerlendirilmekle beraber medeni durum ve yaştan da etkilenmektedir. Bu nedenle bu boyut belirlenirken pek çok farklı çalışma göz önünde bulundurulmuştur. (Ranzani ve Rosati, 2013; Tamesberger ve Bacher, 2014; Susanlı, 2016; Gutiérrez-Garcia, Benjet, Borges, Méndez Ríos ve Medina-Mora, 2018; Wickremeratne ve Dunusinghe, 2018; Quintano, Mazzocchi ve Rocca, 2018; Abayasekara ve Gunasekara, 2019; Pattinasarany, 2019; Dias ve Vasconcelos, 2020; Yang, 2020). Bireysel nedenlerden bir diğerini ise yaş oluşturmaktadır. Ancak çalışmalar incelendiğinde hangi yaş grubunun daha riskli olduğuna ilişkin ortak bir sonuç çıkmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu değişkenin de ölçülmesi gerekmektedir (Vancea ve Utzet, 2018; Abayasekara ve Gunasekara, 2019; De Lannoy ve Mudiriza, 2019; Wickremeratne ve Dunusinghe, 2018; Niknami, Lena ve Eskil, 2019; Yang, 2020). Bireysel nedenlerden bir diğerini ise sağlık durumu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ifadeler hazırlanırken literatür incelenmiş ve hem fiziksel hem de ruhsal sağlığın bu yönde bir etki göstereceği göz önünde bulundurulmuş ve bu doğrultudaki pek çok çalışmanın bulgularından yararlanılmıştır (Kessler et al., 2005; Rennison, Maguire, Middleton ve Ashworth, 2005; Copps ve Keen, 2009; O'Dea et al., 2014; Baggio et al., 2015; Wong, 2016; Cabral, 2018; Sierra et al., 2018; Caruana et al., 2019; De Lannoy ve Mudiriza, 2019). Literatür incelendiğinde kişisel özelliklerin de bireysel nedenlerden biri olduğu ve çeşitli yönlerden NEİY olma ile ilişkili olduğu da görülmüş ve sorular hazırlanırken bu çalışmalardaki bulgular göz önünde bulundurulmuştur (Finlay, Sheridan, McKay ve Nudzor, 2010; Mendolia ve Walker, 2014; Alvarado, Conde, Novella ve Repetto, 2020). İlaveten kişisel özellikler alt boyunda Palmer ve diğerlerinin (2020) çalışmasındaki maddeler incelenmiştir. Bireysel nedenler altında incelenen NEİY olmayla ilişkilendirilen diğer bir neden ise gelir durumudur. Bu nedenle literatürdeki pek çok çalışmanın gelire ilişkin bulguları incelenmiştir ve sorular hazırlanırken düşük gelir seviyesi ve yüksek gelir seviyesine ilişkin bulguların tümü göz önünde bulundurulmuştur (Genda, 2007; Powdthavee ve Vignoles, 2009; Ruesga-Benito, González-Laxe ve Picatoste, 2018; De Lannoy ve Mudiriza, 2019). Bu çalışmaların bulgularına ilaveten gelir alt boyutlarında Nordenmark ve arkadaşlarının (2015) çalışmasındaki maddelerden de faydalanılmıştır.

NEİY olma riski konusunda öne çıkan bir diğer neden ise aile içi ilişkilerden ailenin yapısına ve büyüklüğüne; ebeveynlerin eğitim seviyesinden, ebeveynlerin gösterdiği ilgi seviyesine kadar pek çok farklı yönüyle aile olmuştur. Sorulara yönelik boyutlar ve alt boyutlar belirlenirken aileye ilişkin tüm bu faktörler incelenmiştir (Bynner ve Parsons, 2002; Strelitz, 2003; Pemberton, 2008; Ranzani ve Rosati, 2013; Alfieri, Sironi, Marta, Rosina ve Marzana, 2015; Carcillo, Fernández, Königs ve Minea, 2015; Franzosi, 2015; Cabral, 2018; Karyda ve

Jenkins, 2018; Zuccotti ve O'Reilly, 2019; Kevelson, Marconi, Millett ve Zhelyazkova, 2020). Aynı zamanda çalışmanın aile boyutu içinde ebeveyn yaklaşımı alt boyutu için; Ebeveynlerle İlişki Kalitesi Ölçeği (Quality of the Relationship with Parents Scale) ve Ebeveynlerden Algılanan Özerklik-Destek Ölçeğindeki (Autonomy Support Scale of the Perceptions of Parents Scale) maddeler ve Franzosi'nin (2005) çalışması incelenmiştir. Aile boyutunda sorumluluk alt boyutunda ise Palmer ve diğerlerinin (2020) çalışması incelenmiştir.

NEİY olmanın öne çıkan bir diğer nedeni de eğitimdir. Bu nedenle sorular hazırlanırken eğitime ilişkin pek çok çalışmanın bulguları göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda eğitimde kalma süresinden, eğitimden ayrılma nedenlerine ve zamanına; eğitimde kalınan süreçteki akademik çevreden eğitim sürecindeki akademik başarıya kadar pek çok faktör tespit edilmiştir (Bynner ve Parsons, 2002; Strelitz, 2003; Bridgeland, Dilulio ve Morison, 2006; Ranzani ve Rosati, 2013; Tamesberger ve Bacher, 2014; Canon, Kudlyak ve Liu, 2015; Carcillo et al., 2015; Karyda ve Jenkins, 2018; OECD, 2019; Berlin, Kääriälä, Lausten, Andersson ve Brännström, 2020; Ogresta, Rezo, Kožljan, Paré ve Ajduković, 2020). Aynı zamanda çalışmada, eğitim boyutu için kişinin eğitim durumunu yetersiz bulmasını ölçmeye yönelik ifadelerde, Braziene ve diğerlerinin (2013) çalışmasında yer alan İstihdam Edilebilirlik Değerlendirme Ölçeğindeki (Employability Appraisal Scale) maddeler göz önünde bulundurulmuştur. İlaveten, eğitim tercihlerine yönelik olarak Franzosi'nin (2005) çalışması incelenen diğer bir çalışma olmuştur.

Çalışmada NEİY olmanın diğer bir boyutunu ise çevresel nedenler oluşturmaktadır. Buna göre kişinin yaşadığı bölgeden, içinde bulunduğu sosyal çevreye kadar pek çok çevresel faktör NEİY olmakla ilişkili olabilmektedir. Literatür incelendiğinde öne çıkan bu faktörler sosyal boyuta yönelik sorular oluşturulurken göz önünde bulundurulmuştur (Copps ve Keen, 2009: 9; Callanan ve Morrell, 2011: 22; Dixon, 2013; Karyda ve Jenkins, 2018; Wickremeratne ve Dunusinghe, 2018; De Lannoy ve Mudiriza, 2019; Alfani et al., 2020; De Almeida ve Simões, 2020; Zhang et al., 2020). İncelenen tüm çalışmaların yanı sıra çevresel boyut için İstihdam Edilebilirlik Değerlendirme Ölçeğindeki (Employability Appraisal Scale) ve Nordenmark'ın (2015) maddelerden de faydalanılmıştır.

NEİY olma hususunda öne çıkan diğer bir neden ise emek piyasasından kaynaklanan nedenler olmuştur. Bu doğrultuda pek çok çalışmanın emek piyasasına yönelik bulguları göz önünde bulundurulmuştur. (Snape ve Redman, 2003; Bassanini ve Duval, 2006; Caliendo ve Schmidl, 2016; Wickremeratne ve Dunusinghe, 2018; Caroleo et al., 2020; Dias ve Vasconcelos, 2020). Dahası, emek piyasası boyutunun iş deneyimi alt boyutunda ise İlk Uygun İş Bulma Engelleri Ölçeği (The Scale of Suitable First Labour Finding Obstacles)

ve İlk İşteki Zorluklar Ölçeğindeki (The Scale of Difficulties in The First Job) maddeler incelenmiştir. Emek piyasası boyutundaki diğer bir alt boyut olan eğitim-emek piyasası uyumsuzluğunda ise İstihdam Edilebilirlik Değerlendirme Ölçeğindeki (Employability Appraisal Scale) maddelerden faydalanılmıştır. Son olarak emek piyasasına ilişkin diğer bazı hususlarda ise Emek Piyasasındaki Olasılıklar Ölçeğindeki (The Scale of Possibilities on the Labour Market) ifadelerden faydalanılmıştır.

2.4. NEİY Olmanın Etkileri İle İlgili Çalışma Aşaması

NEİY olmanın nedenleri gibi etkileri de kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu nedenle tıpkı NEİY olmanın nedenleri gibi etkilerini de genellemek kolay gözükmemektedir. Ancak literatür incelendiğinde nedenlerde olduğu gibi diğerlerine nazaran öne çıkan ve daha kapsayıcı olan birtakım etkiler söz konusudur. Bu bağlamda NEİY olmanın bireysel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç farklı yönde etkisi olduğu görülmüştür. Sözü edilen üç ana etkinin altında ise çeşitli alt etkiler olduğu görülmektedir. Çalışmada bu etkiler başlıklarına göre değil, hissedilen etkilere göre yeniden sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda etki soruları bireysel etkiler, aile üzerine etkiler, çevresel etkiler ve politik yaklaşım üzerine etkiler olmak üzere dört ana boyuttan oluşmaktadır. Sözü edilen etkileri ölçmeye yönelik sorular hazırlanırken NEİY olmanın etkilerine yönelik çalışmaların bulgularının yanı sıra her bir sonuca yönelik çeşitli anketlerdeki maddeler de göz önünde bulundurulmuştur.

NEİY olmanın etkilerinden ilkini bireysel etkiler oluşturmaktadır. Bireysel etkiler ise oldukça çeşitlidir. Buna göre NEİY olmanın bireysel etkilerinden ilki sağlık üzerinde görülmektedir. Bireyin fiziksel sağlığının da bu statüden etkilenmesine karşın asıl etkinin çoğunlukla ruhsal yönden yaşandığı görülmektedir. NEİY olmak bireyin ruhsal sağlığını NEİY olmayan akranlarına kıyasla olumsuz etkilemektedir. Bu etkiyi ölçmeye yönelik hazırlanan ifadelerde literatürde bu ilişkiyi inceleyen çalışmaların bulguları dikkate alınmıştır (Bynner ve Parsons, 2002; Clark, 2003; Nordenmark, 2015; Berry, Easterbrook, Empson ve Fowler, 2019; Kovess-Masfety et al.., 2016; Vancea ve Utzet, 2017; Feng, et al., 2018). Bireysel diğer bir etki ise NEİY olmanın gençlerin yaşam doyumunu önemli ölçüde azalttığı yönündedir. Bununla beraber NEİY statüsü gençlerin beklentilerini düşürmekte, umutsuz olmalarına yol açmakta ve öz saygılarını etkilemektedir. Nitekim literatürde bu ilişkiyi inceleyen çalışmaların genelinde bu olumsuz etki tespit edilmiş ve ifadeler hazırlanırken bu çalışmalardan yola çıkılmıştır (Axelsson, Andersson, Edén ve Ejlertsson, 2007; Hultman ve Hemlin, 2008; OECD, 2016; British Council, 2017; Palmer, et al., 2020). Aynı zamanda yaşam doyumuna yönelik ifadelerde Yaşam Doyumu Ölçeğindeki (The Satisfaction with Life Scale) ifadelerden de faydalanılmıştır. NEİY olmanın en önemli bireysel etkilerinden bir diğeri ise gelir kaybıdır.

Bu nedenle NEİY gençler geçimlerini sağlamakta zorlanmakta ve yoksulluk riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu doğrultuda ifadeler incelenirken bu konuda yapılan çalışmaların bulguları değerlendirilmiştir (Genda, 2007, s. 40; Carcillo et al., 2015; Jianu, 2019).

NEİY olmanın bir diğer etkisi ise aile üzerinde görülmektedir. Aile üzerine etkiler ise oldukça çeşitlidir. Aile kurmaktan, aile içi ilişkilere kadar pek çok farklı etki görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmadaki ifadeler hazırlanırken aileye ilişkin çalışmalar da incelenmiştir (Genda, 2007; Robson, 2008). İlaveten Franzosi'nin (2005) çalışmasındaki maddelerden de faydalanılmıştır.

NEİY olmanın çevresel etkileri de söz konusudur. Çevresel etkiler NEİY gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalması ya da sosyal uyum konusunda zorlanması şeklinde görülmektedir (Serracant, 2014; Bălan, 2016, s. 84; OECD, 2016; Bonnard, Giret ve Kossi, 2020). Bununla beraber bu ifadeler oluşturulurken Youth Guarantee (2015)'deki ve Franzosi (2005)'deki maddelerden de faydalanılmıştır. NEİY olmanın diğer bir etkisi ise gençlerin sosyal ve siyasi katılımı üzerinde görülmektedir. Buna göre NEİY olmak gençlerin kayıtsızlaşmasına yol açmakta ve katılımlarını azaltmaktadır (Milligan, et al., 2004; Eurofound, 2012; OECD, 2016). Çalışmada tüm bu bulguların yanı sıra Nordenmak ve diğerlerinin çalışmasındaki (2005) ifadelerden de faydalanılmıştır.

Nihayetinde NEİY olmanın diğer bir etkisini ise politik yaklaşım üzerine etkiler oluşturmaktadır. Bu etkilere yönelik ifadeler hazırlanırken incelenen çalışmaların yanı sıra Milligan vd. tarafından yapılan çalışma (2004), OECD raporu (2016), Genç Hayat Vakfı araştırması (2017) ve Eurofound raporu (2012) dikkate alınmıştır.

Özetle araştırma kapsamında bir kişinin NEİY olması için nedenler araştırılırken literatürdeki bireysel, aile, eğitim, çevre ve emek boyutları; NEİY olmanın etkileri araştırılırken de aile, bireysel, çevresel ve politik yaklaşım boyutları dikkate alınarak sorular seçilmiştir. Emek piyasası etkileri makro düzeyde farklı bir alan araştırması gerektirdiği için araştırma sorularına ve ölçek geliştirme çalışmalarına dahil edilmemiştir. Bu soruların cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, bölge, anne – baba eğitimi, anne – baba mesleği, çalışma deneyimi, işsizlik süresi, sağlık durumu gibi değişkenlere göre farklılık oluşturup oluşturmadığı araştırılmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Bir bilginin bilimsel bir nitelik kazanması için doğru olması ve bu bilginin deneylerle her defasında aynı şekilde gözlenmesi gereklidir. Bir varsayım test edilirken veya değişkenler

arası nedensellik ilişkisinin kurulduğu araştırma verileri ancak güvenirlik ve geçerlik analizleri yapıldığında güç kazanır. Güvenirlik ve geçerlik kavramları bilimsel ölçüm ve araştırmalarda çoğunlukla birlikte kullanılmaktadır ve bu kavramlar bize herhangi bir şeyin uygun ve sağlam olduğu hakkında bilgi verir (Şencan, 2005).

Bir ölçüm aracının geçerli olması ölçüm amacına uygun olmasına bağlıdır. Geçerlik ile güvenirlik arasında birbiriyle iç içe geçmiş, bazı noktalarda kesişen ve bazılarında ayrılabilen bir ilişki vardır. Geçerlik olmadan güvenirlikten söze edilemez; fakat geçerlik güvenirliği de kapsayabilmektedir (Erkuş, 2006). Güvenirlik bir yönüyle yapısal geçerlikle ilgilidir. Bir test veya ölçeğin güvenirliğini belirlemek için maddelerin iç tutarlılığından söz edildiğinde bu aynı zamanda yapısal geçerlik konusuyla kesişir ancak bu güvenirlik tek başına geçerliği belirlemede yeterli olmaz.

2.5.1. Geçerlik

Kullanılacak olan veri toplama araçları için gerekli olan en temel niteliklerden biridir ve belirli bir kullanıma yönelik olarak test puanlarının ve diğer değerlendirme sonuçlarının uygunluğuna işaret etmektedir.

Geçerlik kavramı bir aracın ölçmek için tasarlandığı değişkeni veya değişkenleri ölçmesine yönelik tutarlılıktır (Blood ve Budd, 1972). Buna göre geçerliliğe ilişkin iki durum söz konusudur. Bunlardan ilki ölçümün tutarlılığı diğeri ise kullanılan aracın ölçmek için tasarlandığı değişkeni veya değişkenleri ne ölçüde ölçüldüğü ile ilgilidir. Yani bir araç ile yapılan ölçümlerin geçerli olabilmesi için araç ile yapılan ölçümlerin güvenilir olması gerekmektedir (Çarkçı, 2020).

Testlerde aranan temel özellikler geçerlik, güvenirlik ve kullanışlılık olmasına rağmen öncelik geçerlik kavramıdır. Çünkü bir test güvenilir olabilir ancak geçerli olmayabilir. Ancak geçerli olan testin güvenilir sonuç verme olasılığı daha yüksektir.

Geliştirilen bir ölçekte geçerliği etkileyen en önemli faktörler; madde belirsizliği, madde güçlüğü, madde ayırıcılık gücü ve güvenirliktir. Bu çalışmada bu problemlerin üstesinden gelmek için yukarıda belirtildiği gibi maddeler yalın ve kısa ifade edilmiş, alt ve üst grup ayrıştırması yapılmış, bütün sorulara aynı cevap alınan maddeler anketten çıkarılmış ve her alt boyutun güvenirliği ayrıca incelenmiştir.

Kapsam geçerliği, ölçüt geçerliği ve yapı geçerliği olmak üzere üç tane geçerlik türü vardır. Bazıları görünüş geçerliğini de ifade etmişlerse de literatürde tam bir görüş birliği olmamıştır (Demir, 2020).

Kapsam geçerliği: Testin içeriğine odaklanmakta olup ölçme aracının değerlendirme içindeki tüm alanların ve boyutların uygun bir şekilde kapsanıp kapsanmadığını içermektedir (Brown, 2000). Kapsam geçerliğini sağlamak bir bakıma testin güvenirliğini sağlamaktır. Kapsam geçerliliği için uzman görüşü alma, belirtke tablosundan faydalanma ve gözlemden yararlanma yöntemleri kullanılır (Şeker ve Gençdoğan, 2014). Bu çalışmada literatür taraması yapıldığı ve konunun uzmanları tarafından soru havuzundan sorular seçildiği için uzman görüşü alınarak ve belirtke tabloları kullanılarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Ölçüt geçerliği: Bir testin geçerliği daha önceden test edilmiş, aynı amaç ve özelliklere sahip başka bir test ile ilişkisidir. Ölçüt geçerliği için iki yöntem kullanılmaktadır. Birincisi tanımda ifade edildiği gibi geçerliği test edilen araçla geçerliği daha önceden kanıtlanmış benzer ile karşılaştırmak, diğeri ise ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı nitelik açısından iyi olan grupla zayıf olan grubun karşılaştırmasıdır. Bu çalışmada ölçeklerin toplam değerleri küçükten büyüğe sıralanarak alt ve üstten %27'lik grupların karşılaştırması yapılarak ölçüt geçerliği sağlanmıştır.

Yapı Geçerliği: Ölçme aracının ölçtüğü şeyin arkasındaki teorik yapıyı ölçüp ölçmediğini araştırmaktır (Brown, 2000). Başka bir ifade ile geleneksel olarak bir testin ölçtüğü iddia edilen yapıyı gerçekten ölçüp ölçmediğini deneysel olarak göstermektir. Yapısal geçerlik; içerik analizi, iç tutarlılık analizi, dış testler, grup farklılıkları, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemiyle test edilebilir (Şencan, 2005). Bu çalışmada iç tutarlılık analizi ve grup farklılıkları analizi ile yapı geçerliği incelenmiştir.

2.5.2. Güvenirlik

Belirli bir amaca yönelik bireyler veya gruplar arasında değişkenliğin incelendiği çok sayıda sorulardan (maddelerden) oluşan ve geliştirilen sorulara test veya ölçek denir. Geliştirilen bu psikolojik ölçekler bireylerin yetenek, beceri, tutum vb. belirli bir davranışını standart koşullarda ölçülmesini sağlamaktadırlar. Bu testlerin birey veya grupların davranışlarını tahmin etmedeki başarısı büyük ölçüde testin, gerçekte testten elde edilen puanlarının geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır. Ölçme ile elde edilen sonuçların farklı ölçümler sonucunda aynı olması, sonuçlarının güvenirliliği ve tesadüfi olmaması ile alakalıdır. Güvenirlik, ölçeği oluşturan soruların yapılan çalışmanın doğrulunu ortaya çıkarabilecek nitelikte, birbirleriyle ilişkili, tutarlı, anlaşılır ve yeterli sayıda olması gibi noktalar üzerinde çalışılan analizdir. Güvenirlik analizi yapılan her ölçek için gereklidir. Çünkü anket sorularının tutarlılığını ve ilgilenilen sorunu (problemi) ne derece yansıttığını ifade eder ve elde edilen sonuçların rastlantısal mı yoksa gerçek değerlerden mi oluştuğunu ortaya koyar (Demir, 2020).

Güvenirlik analizi ölçmede kullanılan testlerin (ölçeklerin) özelliklerini ve güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntem olup bireylerin test sorularına verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılığı ölçer ve testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğünü belirler.

Güvenirlik katsayısı korelasyona dayalı bir katsayı olup 0 ile 1 arasında değer alır. Güvenirlik katsayısını hesaplamak için farklı yöntemler kullanılır. Likert ölçek düzeyindeki sorular için Cronbach alfa (α) kullanılırken ikili (evet-hayır, olumlu-olumsuz, doğru-yanlış, vb.) düzeydeki sorular için Kuder Richardson-20 veya Kuder Richardson-21 kullanılır.

Cronbach alfa (α) : Ölçekteki soruların homojen bir yapı gösterip göstermediğini araştırır. Ölçekte yer alan soruların varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunur. Katsayının negatif çıkması güvenilirlik modelinin bozulmasına neden olur. Katsayılar aşağıdaki gibi yorumlanır.

Test-Tekrar Test Güvenirliği, Paralel (Eşdeğer) Form Güvenirliği ve İki Yarı Test Güvenirliği olmak üzere üç tane güvenirlik türü vardır (Demir, 2020).

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Bir testin güvenirliği için aranılan temel ölçüt, "değişik zamanlarda elde edilen sonuçlar arasındaki tutarlık" olarak açıklanabilir. Test-Tekrar Test Güvenirliği, Bir testin aynı gruba belli aralıklarla iki kez uygulanmasıyla elde edilen puanlar arasındaki ilişkidir. İki toplam puan arasındaki ilişki, Pearson korelasyon katsayısı ile hesaplanır. Bu çalışmada bu yöntem zaman kısıtlılığı sebebi ile uygulanmamıştır.

Paralel (Eşdeğer) Form Güvenirliği: Aynı özelliği ölçmeye yönelik hazırlanan iki eşdeğer formun bir gruba aynı zamanda veya iki farklı zamanda uygulanmasıyla elde edilen test puanları arasındaki ilişkidir. İki paralel formdan elde edilen toplam puanlar arasındaki ilişki, varsayımları karşılaması durumunda Pearson korelasyon katsayısı ile hesaplanır. Bu çalışmada bu yöntem örneklem hacminin büyük olması, zaman kısıtlılığı ve ankette soru sayısının fazla olması sebebiyle uygulanmamıştır.

İki Yarı Test Güvenirliği: Testi yarılama yöntemi olarak da bilinen iki yarı test güvenirliği, elde edilen test puanları arasındaki tutarlılığı gösterir. Testin soruların iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki ilişkiden hareketle Spearman Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısıdır. İkiye ayırma işleminde SPSS, ilk yarı ve son yarı olarak ayırmaktadır. Bu çalışmada hem nedenler hem etkiler için iki yarı test güvenliği ölçeklerin tutarlılığı için kullanılmıştır.

2.5.3. Madde Ayırt Ediciliği

Madde ayırt ediciliği test içindeki maddelerin belirli bir niteliği ölçüp ölçmediğini ayırt etmede maddelerin "ayırt etme gücünün" analiz edilmesidir. Bunun için faktör analizindeki faktör yükleri, bir maddenin diğer maddeler tarafından toplam açıklayıcılığı, madde bütün korelasyonu (Item –Total Correlation), bir maddenin toplam puanla korelasyonu, alt üst- grup (%27) ortalama farkı, madde güçlük derecesi (p), madde ayırt edicilik derecesi (r) ve taban - tavan etkisi gibi yöntemlerle incelenebilir. Madde güçlük derecesi (p), madde ayırt edicilik derecesi (r) genellikle bir test sorusu uygulamasında kullanılmaktadır.

Bir maddenin toplam puanla korelasyonunun küçük olması o maddenin farklı bir niteliği ölçtüğünü gösterir. Başka bir değişle bu maddenin bireyler arasında fark yaratmadığını gösterir. Bu da testin güvenirliğini düşürücü etki yaratır.

Bir madde ile bütün arasındaki korelasyon, geriye kalan maddelerle o maddenin aynı şeyi ölçüp ölçmediğini belirler. Bu korelasyonun 0.25 küçük ve negatif olmaması gerekir.

Madde ayırt ediliciğinin belirlenmesinde kullanılan yöntem alt üst grup (%27) arasındaki farkın önemlilik testidir. Buna göre her madde için üst gruptaki bireyler ile alt gruptaki bireylerin ortalamalarının birbirinden farklı olması beklenir. Farklı çıkmadığı takdirde madde ölçeğe alınmaz. Burada elde edilen t değerine madde ayırt edicilik gücü denir.

Taban ve tavan etkisi; ölçeğin toplam puandan alınabilecek olan en düşük ve en yüksek puanı alan bireylerin yüzdesi %5-20 arasında olması gerekir. Bu değerden yüksek olması durumunda ölçekteki maddelere verilen cevapların ya yüksek ya da düşük puan olduğunu bu da ölçeğin çalışmadığını göstermektedir.

Bu çalışmada bir maddenin ayırt edici özelliğe sahip olup olmadığı veya sorunun ölçekten çıkarılıp çıkarılmayacağı madde-bütün korelasyonu, madde toplam korelasyonu ve alt-üst ortalama farkı yöntemleri ile incelenmiştir.

2.5.4. NEİY Neden ve Etki Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

NEİY olma nedenleri ölçeği "eğitim", "birey", "aile", "çevre" ve "emek piyasası" boyutlarından ve toplamda 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları ve boyutlarla ilgili soru maddeleri Tablo 8,9,10,11,12'de yer almaktadır.

Tablo 8. NEİY olma nedenleri ölçeği eğitim boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Eğitim Kaynaklı Nedenler	Eğitimim yarıda kaldı.
2	Eğitim Kaynaklı Nedenler	Okulumu/bölümümü/alanımı sevmediğim için eğitimime devam etmek istemedim.
3	Eğitim Kaynaklı Nedenler	Eğitim kurumlarına erişemediğim/ulaşamadığım için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum.

Tablo 9. NEİY olma nedenleri ölçeği birey boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Bireysel Nedenler	Tercihen eğitimime devam etmedim/etmiyorum.
2	Bireysel Nedenler	Maddi durumum yeterli olmadığı için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum.
3	Bireysel Nedenler	Engelli olduğum için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/ bulamıyorum.
4	Bireysel Nedenler	Sağlık durumum elvermediği için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum.
5	Bireysel Nedenler	Eğitim dışında olmamın tek sorumlusu benim.
6	Bireysel Nedenler	İstihdam dışında olmamın tek sorumlusu benim.
7	Bireysel Nedenler	Herhangi bir kişi ya da kurum istihdam imkanı sağlasa da çalışmak istemedim/istemiyorum.
8	Bireysel Nedenler	Maddi durumum yeterli olduğu için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.
9	Bireysel Nedenler	Çalışma hayatında yer alacak özgüvene sahip değilim.

Tablo 10. NEİY olma nedenleri ölçeği çevre boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Çevresel Nedenler	Eğitim dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor.
2	Çevresel Nedenler	İstihdam dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor.
3	Çevresel Nedenler	Gerekli sosyal bağlantılarım olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum.
4	Çevresel Nedenler	Ülkede yaşanan ekonomik krizler nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum.
5	Çevresel Nedenler	Ülkedeki sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.) nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum.

Tablo 11. NEİY olma nedenleri ölçeği aile boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Aile Kaynaklı Nedenler	Ebeveynlerimin yaklaşımının eğitimim üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum.
2	Aile Kaynaklı Nedenler	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için eğitimime devam edemedim/edemiyorum.
3	Aile Kaynaklı Nedenler	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için iş bulamadım/bulamıyorum.

Tablo 12. NEİY olma nedenleri ölçeği emek piyasası boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Eğitim aldığım/yetiştirildiğim uzmanlık alanında iş bulamadım/ bulamıyorum.
2	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Yeterli eğitime sahip olmadığım için iş bulamadım/bulamıyorum.
3	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Bir iş tecrübem olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum.
4	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	İş bulmak için hangi iş arama kanallarını kullanmam gerektiğini bilmiyorum.
5	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	İş bulma umudumu kaybettiğim için iş aramıyorum.
6	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Yaşadığım bölgede eğitimim ve yetkinliklerime uygun başvurabileceğim bir iş olduğunu düşünmüyorum.
7	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş arayabilirim, ama o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizlikler iş arama engel oluyor.
8	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih ederim.
9	Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler	Çalışma koşulları beni çok zorladığı için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.

Tablo 13. Neden ölçeği için kullanılan soruların betimsel istatistiği ve cronbach alfa değerleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	Cronbach Alfa
Neden Ölçeği	3.158	29	145	69,0	17,24	**0.897**
Eğitim	3.158	4	20	9,4	3,34	0.671
Bireysel	3.158	8	40	17,2	6,01	0.730
Aile	3.158	3	15	6,0	2,67	0.757
Çevresel	3.158	5	25	14,1	3,80	0.584
Emek	3.158	9	45	22,3	6,05	0.770

Ölçek geliştirmek için öncelikle ölçekteki soruların kendi arasındaki uyumuna bakılması gerekir. Tablo 13'te NEİY olmaya neden olan maddelerin kendi içinde tutarlı ve uyumlu olup olmadığı güvenirlik analizi ile incelenmiştir. Nedenleri oluşturan soruların güvenirliğinin (Cronbach Alpha) test edilmesi amacıyla güvenirlik analizi uygulanmıştır. Nedenlerle ile ilgili ölçeğin güvenilirlik analizi sonucunda verilerin genel güvenilirlik değeri (Cronbach Alpha Katsayısı) 0.897 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç nedenleri oluşturan soruların yüksek derecede güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Güvenirlik analizinde elde edilen değerler;

□ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

□ $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür.

□ $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

□ $0,80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

şeklinde değerlendirilir. Test yarılama yöntemi ile elde edilen Alpha sayıları ise sırasıyla 0.869 ve 0.776 olarak elde edilmiştir. Spearman Brown katsayısı 0.821, Guttmann katsayısı 0.810 olarak bulunmuştur. Bu değerlerin birbirine yakın olması test puanları arasındaki tutarlılığı göstermektedir (Alpar, 2018).

Güvenirlik analizi yapılırken madde ayırt edicilik indeksine bakılması gerekmektedir. Buradaki korelasyon katsayısının 0.25'ten küçük veya negatif olmaması gerekir. Bu durum ölçeğin toplanabilirlik (additivity) özelliğini bozmaktadır. Bu kurala uymayan anket formundaki soruların/maddelerin ölçekten çıkarılması gerekir. Bir sorunun *("Eğitim düzeyimi yeterli görüyorum")* madde ayırt edicilik korelasyonu 0.25'den düşük çıktığı için NEİY olma nedenleri oluştururken toplam puana dahil edilmemiştir.

Ölçeği oluşturan sorular değerlendirilirken 1 ile 5 arası kademeli olarak azdan çoğa doğru puan verilerek ölçüm yapılmıştır (1- Hiç katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum). Değerlendirme için ölçeğin toplam puanı elde edilmiştir. Neden ölçeğini oluşturan soruların toplam puanları 29-145 arasında olmaktadır. Puanlar arttıkça insanların NEİY durumları ağırlaşmaktadır. Yani birçok olumsuz sebep bir araya gelmiş demektir. Bu insanların iş bulma veya bir işte çalışma ihtimalleri düşmektedir.

Ayrıca NEİY olma nedenleri ölçeğinin alt boyutunu oluşturan soruların da kendi içinde tutarlı ve uyumlu olup olmadığı güvenirlik analizi ile incelenmiştir. Buna göre sonuçlar yukarıda Tablo 13'teki gibidir. Bu sonuç; bireysel alt boyutu oluşturan soruların yüksek derecede, diğer boyutları oluşturan soruların ise oldukça güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

NEİY olmanın etkileri ölçeği "aile", "birey", "çevre" ve "politik yaklaşım" boyutlarından ve toplamda 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları ve boyutlarla ilgili soru maddeleri Tablo 14,15,16 ve 17'de yer almaktadır.

Tablo 14. NEİY olmanın etkileri ölçeği aile boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Aile Üzerindeki Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmam aile içi huzursuzluklara yol açıyor.
2	Aile Üzerindeki Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle ailem bana baskı yapıyor.
3	Aile Üzerindeki Etkiler	Ailem eğitim veya istihdam dışında olmamla ilgilenmiyor.

Tablo 15. NEİY olmanın etkileri ölçeği birey boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Bireysel Etkiler	Eğitim dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor.
2	Bireysel Etkiler	İstihdam dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor.
3	Bireysel Etkiler	Benim için hayat o kadar karmaşıklaştı ki bir çıkış bulmakta zorlanıyorum.
4	Bireysel Etkiler	Yaptıklarımın değerinin başkaları tarafından takdir edilmediğini hissediyorum.
5	Bireysel Etkiler	Eğer bugün ölecek olsam hayatımın boşa geçtiğini düşünürüm.
6	Bireysel Etkiler	Dünyaya yeniden gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.
7	Bireysel Etkiler	Benim için önemli olan konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.
8	Bireysel Etkiler	Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.
9	Bireysel Etkiler	Hayatımdaki her şeyi düşündüğümde kendimi oldukça mutsuz hissediyorum.
10	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime olan saygımı azaltıyor.
11	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olduğum için potansiyelimi ortaya çıkaramıyorum.
12	Bireysel Etkiler	Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünüyorum.
13	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmamın ruh sağlığımı olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum.
14	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime zarar verme isteği yaratıyor.
15	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmak bana intiharı düşündürüyor.
16	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olduğum için kendimi değersiz hissediyorum.
17	Bireysel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle bilgisayar-internet-sosyal medya bağımlısı oldum.
18	Bireysel Etkiler	İstihdam dışında olduğum için ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum.
19	Bireysel Etkiler	İstihdam dışında olduğum için ailemden/sosyal çevremden maddi destek alıyorum.
20	Bireysel Etkiler	İstihdam dışında olduğum için yoksullaştığımı düşünüyorum.

Tablo 16. NEİY olmanın etkileri ölçeği çevre boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Çevresel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında olmanın beni sosyal yaşantımdan (eğlenceli faaliyetlerden) uzaklaştırdığını düşünüyorum.
2	Çevresel Etkiler	Eğitim veya istihdam dışında kalmamın beni yalnızlaştırdığını düşünüyorum.
3	Çevresel Etkiler	Kendimi toplumdan dışlanmış hissediyorum.
4	Çevresel Etkiler	Sosyal çevreme (topluma) uyum sağlamakta zorlanıyorum.
5	Çevresel Etkiler	Bulunduğum ortamlarda yok sayılıyorum/dikkate alınmıyorum.
6	Çevresel Etkiler	Beni kötü örnek olarak tanımlayan insanlar var.

Tablo 17. NEİY olmanın etkileri ölçeği politik yaklaşım boyutu ve maddeleri

Boyut		Nedenler
1	Politik Yaklaşım Etkileri	Devletin istihdam politikalarını yeterli görmüyorum.
2	Politik Yaklaşım Etkileri	Devletin eğitim politikalarını yeterli görmüyorum.
3	Politik Yaklaşım Etkileri	İstihdam dışında olmam kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmama neden oluyor.
4	Politik Yaklaşım Etkileri	Ülkedeki gelişmelere kayıtsız bir tutum içerisindeyim.
5	Politik Yaklaşım Etkileri	İŞKUR üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum
6	Politik Yaklaşım Etkileri	Devletin vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum.

NEİY olmanın etkilerini oluşturan soruların güvenirliğinin (Cronbach Alpha) test edilmesi amacıyla güvenirlik analizi uygulanmıştır. Tablo 18'de görüleceği üzere NEİY olmanın etkileri ölçeğinin güvenilirlik analizi sonucunda verilerin genel güvenilirlik değeri (Cronbach Alpha Katsayısı) 0.931 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar etkileri oluşturan soruların yüksek derecede güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Test yarılama yöntemi ile elde edilen Alpha sayıları ise sırasıyla 0.882 ve 0.866 olarak elde edilmiştir. Spearman Brown katsayısı 0.926, Guttmann katsayısı 0.925 olarak bulunmuştur.

Tablo 18. NEİY olmanın etkileri ölçeği için kullanılan soruların betimsel istatistiği ve cronbach alfa değerleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	Cronbach Alfa
Etki Ölçeği	3.158	33	162	87.21	21.83	**0.931**
Aile etkisi	3.158	3	15	7.09	2.58	0.641
Bireysel etki	3.158	20	100	53.39	13.57	0.893
Çevresel etki	3.158	6	30	14.21	14.21	0.816
Politik yaklaşım etkisi	3.158	6	30	18.96	5.08	0.748

Toplam ölçekte anket formunda yer alan bir sorunun *("Yaşamımdan memnunum.")* iç korelasyonu alt boyutlarda 0.25'den düşük çıktığı için etkileri oluştururken toplam puana dahil edilmemiştir. Bununla birlikte üç sorunun *("Kişisel sorunlarımı yakın çevremle rahatlıkla paylaşabiliyorum.", "İŞKUR üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum.", "Devletin, vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum.")* iç korelasyon değerleri 0.25'in hemen altında çıkmasına rağmen ölçekten atıldığında ölçeğin Cronbach alfa değierinde ciddi bir değişiklik oluşturmadığı için ölçek toplam puanına dahil edilmiştir.

Değerlendirme için ölçeğin toplam puanı elde edilmiştir. Etki ölçeğini oluşturan soruların toplam puanları 33-162 arasında olmaktadır. Puanlar arttıkça insanların NEİY olmalarının etkileri ağırlaşmaktadır. Yani birçok olumsuz sonuç meydana gelmiş demektir. Bu insanların eğitim ve istihdama katılımı için güçlendirici desteklere ihtiyaç olabilir.

Aynı şekilde Tablo 18'de NEİY olmanın etkileri ölçeğinin alt boyutunu oluşturan soruların da kendi içinde tutarlı ve uyumlu olup olmadığı güvenirlik analizi ile incelenmiştir. Buna göre sonuçlar yukarıdaki tabloda verildiği gibidir. Bu sonuç; bireysel ve çevre alt boyutunu oluşturan soruların yüksek derecede, aile ve politik yaklaşım boyutlarını oluşturan soruların ise oldukça güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçüt Geçerliliği: Ölçek ile alt boyutlarının aynı davranışı ölçüp ölçmediğini incelemek için aralarındaki korelasyonlara bakmak gerekir. Aşağıdaki tablolar ölçeklerin korelasyonlarını vermektedir.

Tablo 19. NEİY olmanın nedenleri ve etkileri ölçeklerinin bazı temel değişkenlere göre güvenirlik katsayıları

Değişkenler	Kategori	Neden	Etki
Cinsiyet	Kadın	0.900	0.933
	Erkek	0.896	0.931
Yaş Gubu	15-19	0.896	0.929
	20-24	0.903	0.933
	25-29	0.894	0.932
Gelir Düzeyi	2500 Tl ve altı	0.899	0.931
	2501 - 5000 TL	0.900	0.929
	5001 - 8000 TL	0.879	0.935
	8001 ve üzeri	0.920	0.948
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	0.928	0.968
	İlkokul	0.921	0.957
	İlköğretim	0.880	0.923
	Lise	0.897	0.934
	Meslek Lisesi	0.824	0.900
	Ön Lisans	0.925	0.931
	Lisans ve üstü	0.908	0.934
Bölgeler	Marmara	0.834	0.931
	Ege	0.882	0.819
	Akdeniz	0.904	0.921
	İç Anadolu	0.837	0.874
	Karadeniz	0.905	0.890
	Doğu Anadolu	0.923	0.957
	Güneydoğu Anadolu	0.955	0.970

Tablo 19 incelendiğinde, yapılan güvenirlik analizlerinin cinsiyet, yaş grubu, gelir düzeyi, eğitim durumu, bölgeler değişkenlerinin düzeyleri bazında da Cronbach alfa değerleri yüksek çıkmıştır. Genele bakıldığında NEİY neden ve etki ölçeğinin puanları için belirlenen değişkenlerin bütün düzeylerinde için Cronbach alfa değerlerinin tümü 0.80'ın üzerindedir. Bu sonuçlara göre örneklemin sadece genelinde değil belirli alt gruplarında da iç tutarlılığının çok yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 20. NEİY olmanın nedenleri ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişki

		Eğitim	Bireysel	Aile	Çevresel	Emek Piyasası
Neden	Pearson correlation	0.798**	0.817**	0.766**	0.592**	0.887**
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).						

Tablo 20'de NEİY olmanın nedenleri ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişkinin varlığı pearson momentler çarpımı korelasyonu ile bakılmıştır. Buna göre ölçek ile alt boyutları arasında anlamlı, yüksek ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($p<0.01$). Buna göre ölçek ve alt boyutlar aynı davranışı ölçmektedirler. Değişkenler arasındaki ilişki aşağıda verildiği gibi değerlendirilir (Demir,2020):

0,00 – 0,19 arasında çok zayıf
0,20 – 0,39 arasında zayıf
0,40 – 0,59 arasında orta
0,60 – 0,79 arasında güçlü (yüksek)
0,80 – 1,00 arasında çok güçlü (yüksek)

Tablo 21. NEİY olmanın etkileri ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişki

		Çevresel etki	Politik Yaklaşım etkisi	Aile etkisi	Bireysel etki
Etki	Pearson Correlation	0.854**	0.664**	0.720**	0.979**
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).					

NEİY olmanın etkileri ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişkinin varlığı Pearson momentler çarpımı korelasyonu ile bakılmıştır. Buna göre ölçek ile alt boyutları arasında anlamlı, yüksek ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). Yani ölçek ve alt boyutlar aynı davranışı ölçmektedirler. Ayrıca nedenler ölçeği ile etki ölçeği arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı, yüksek ve pozitif yönlü çıkmıştır ($r=0,624$, $p<0,01$).

İç tutarlılık testi: İç tutarlılık, soruların ve toplam puanlarının ayırt edici özelliğinin olmasına bağlıdır. Bu test aynı zamanda yapı geçerliliğini de test etmektedir. Bunun için toplam puanlar elde edilir ve bu toplam puanların küçükten büyüğe doğru sıralandıktan sonra

alt kısmındaki (%27) değerler ile üst kısmındaki (%27) değerlerin ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığı incelenir. Grupların ortalamaları soru bazında da birbirinden farklı ise iç tutarlı olduğu kabul edilir. Aşağıdaki tabloda neden ölçeği ve alt boyutlarının alt ve üst gruplarının ortalamaları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırma sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 22. Uç sınırlara göre NEİY olma nedenleri ölçeği ve boyutlarının ortalamalarının karşılaştırılması

	Grup	N	Mean	Std. Deviation	Sd	T	P
Neden Ölçeği	Alt	852	48.28	9.48	1702	-79.685	.000
	Üst	852	89.24	11.05			
Eğitim	Alt	852	5.97	1.95	1702	-57.073	.000
	Üst	852	12.56	2.63			
Bireysel	Alt	852	11.29	3.25	1702	-54.821	.000
	Üst	852	23.21	5.24			
Aile	Alt	852	3.77	1.22	1702	-49.362	.000
	Üst	852	8.76	2.59			
Çevresel	Alt	852	11.63	4.32	1702	-24.781	.000
	Üst	852	16.23	3.00			
Emek	Alt	852	15.63	4.02	1702	-63.359	.000
	Üst	852	28.48	4.12			

Tablo 22'de NEİY olma nedenleri ölçeği toplam puanlarının alt ve üst gruplarının ortalama puanları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Buna göre neden ölçeğinin kendisi ve alt boyutlarının ortalamalarının alt ve üst gruplara göre farklı olduğu bulunmuştur ($p<0,01$). Tablo 22'deki sonuçlara göre ölçek ve alt boyutları ayırt edicilik özelliğine sahiptirler.

Tablo 23. Uç sınırlara göre NEİY olmanın etkileri ölçeği ve boyutlarının ortalamalarının karşılaştırılması

	Grup	N	Mean	Std. Deviation	Sd	T	P
Etki Ölçeği	Alt	852	60.2	13.4	1702	-85.569	0.000
	Üst	852	112.3	12.0			
Aile etkisi	Alt	852	4.9	1.7	1702	-46.433	0.000
	Üst	852	9.4	2.2			
Bireysel etki	Alt	852	36.6	8.4	1702	-81.114	0.000
	Üst	852	68.5	7.8			
Çevresel etki	Alt	852	9.4	2.6	1702	-63.621	0.000
	Üst	852	19.5	3.8			
Politik Yaklaşım etkisi	Alt	852	14.5	5.0	1702	-34.691	0.000
	Üst	852	22.0	3.9			

Tablo 23'te ise NEİY olmanın etkileri ölçeği toplam puanların alt ve üst gruplarının ortalama puanları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Buna göre neden ölçeğinin kendisi ve alt boyutlarının ortalamalarının alt ve üst gruplara göre farklı olduğu bulunmuştur ($p<0,01$). Sonuçlar yukarıdaki tabloda verilmiştir. Bu sonuçlara göre ölçek ve alt boyutları ayırt edicilik özelliğine sahiptirler.

Madde ayırt ediciliği: Testin ölçmeyi hedeflediği davranışı içeren bir maddenin testin uygulandığı kişiler arasında doğru olarak farklılaşma derecesini ifade eder. Madde ayırt edicilik indeksi testteki her bir maddenin diğer maddelerle olan ilişkisini gösteren korelasyon katsayısıdır. Literatürde sonuçları birbirinden farklı olmayan 50'den fazla madde ayırt edicilik indeksi geliştirilmiştir, bu yüzden hangisinin kullanılacağı fark etmemektedir (Anastasi ve Urbina, 1997). Bu yöntemlerden bazıları uç grupların karşılaştırılması, küçük gruplarla basit analiz, ayırt edicilik indeksi, Phi katsayısı, biserial korelasyon katsayısıdır. Burada uç grupların karşılaştırılması yapılmıştır ve her bir maddenin ayırt edeci özelliği anlamlı çıkmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tablolardadır. Tablo 24 ve 25'deki korelasyon katsayıları her bir maddenin toplam puanla olan korelasyonunu göstermektedir. Görüldüğü gibi bu korelasyonlarda anlamlı çıkmıştır.

Tablo 24. NEİY olma nedenleri ölçeğini oluşturan sonuçların uç sınırlara göre ortalamalarının karşılaştırılması

Neden		N	Ortalama	Std. Sapma	Korelasyon	T	Sd	P
Eğitimim yarıda kaldı	Alt	852	1.79	1.052	.511**	-29.262	1604	0.000
	Üst	852	3.37	1.110				
Tercihen eğitimime devam etmedim/ etmiyorum	Alt	852	1.71	1.056	.478**	-27.974	1604	0.000
	Üst	852	3.22	1.101				
Okulumu/bölümümü/alanımı sevmediğim için eğitimime devam etmek istemedim	Alt	852	1.44	0.745	.586**	-34.816	1604	0.000
	Üst	852	3.08	1.114				
Eğitim kurumlarına erişemediğim/ ulaşamadığım için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum	Alt	852	1.34	0.652	.642**	-35.015	1604	0.000
	Üst	852	2.96	1.134				
Maddi durumum yeterli olmadığı için eğitimime devam edemedim/edemiyorum	Alt	852	1.40	0.791	.574**	-36.334	1604	0.000
	Üst	852	3.15	1.147				
Ebeveynlerimin yaklaşımının eğitimim üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum	Alt	852	1.30	0.621	.632**	-37.940	1604	0.000
	Üst	852	3.03	1.135				

Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için eğitimime devam edemedim/edemiyorum	Alt	852	1.22	0.512	.632**	-36.361	1604	0.000
	Üst	852	2.84	1.156				
Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.25	0.634	.619**	-34.104	1604	0.000
	Üst	852	2.89	1.198				
Eğitim aldığım /yetiştirildiğim uzmanlık alanında iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.78	1.194	.464**	-25.999	1604	0.000
	Üst	852	3.22	1.020				
Yeterli eğitime sahip olmadığım için iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.63	0.930	.546**	-33.090	1604	0.000
	Üst	852	3.30	1.083				
Engelli olduğum için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.20	0.473	.610**	-30.908	1604	0.000
	Üst	852	2.67	1.263				
Sağlık durumum elvermediği için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.23	0.501	.628**	-33.070	1604	0.000
	Üst	852	2.77	1.222				
Eğitim dışında olmamın tek sorumlusu benim	Alt	852	1.65	1.009	.465**	-27.558	1604	0.000
	Üst	852	3.11	1.115				
İstihdam dışında olmamın tek sorumlusu benim	Alt	852	1.49	0.842	.533**	-30.614	1604	0.000
	Üst	852	3.02	1.136				
Eğitim dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	Alt	852	1.41	0.833	.595**	-32.111	1604	0.000
	Üst	852	3.00	1.131				
İstihdam dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	Alt	852	1.43	0.809	.603**	-32.225	1604	0.000
	Üst	852	2.99	1.104				
Gerekli sosyal bağlantılarım olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	2.56	1.551	.329**	-12.296	1604	0.000
	Üst	852	3.38	1.087				
Bir iş tecrübem olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	1.51	0.852	.563**	-33.331	1604	0.000
	Üst	852	3.17	1.121				
İş bulmak için hangi iş arama kanallarını kullanmam gerektiğini bilmiyorum	Alt	852	1.51	0.844	.570**	-34.922	1604	0.000
	Üst	852	3.18	1.066				
İş bulma umudumu kaybettiğim için iş bulamıyorum	Alt	852	1.44	0.717	.593**	-34.596	1604	0.000
	Üst	852	3.04	1.101				
Ülkede yaşanan ekonomik krizler nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	3.17	1.633	.172**	-4.261	1604	0.000
	Üst	852	3.47	1.148				
Ülkedeki sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.) nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	Alt	852	3.05	1.626	.195**	-4.698	1604	0.000
	Üst	852	3.38	1.148				
Yaşadığım bölgede eğitimim ve yetkinliklerime uygun başvurabileceğim bir iş olduğunu düşünmüyorum	Alt	852	1.92	1.072	.485**	-24.445	1604	0.000
	Üst	852	3.23	1.078				

Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş arayabilirim, ama o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizlikler iş aramama engel oluyor	Alt	852	2.07	1.223	.409**	-19.327	1604	0.000
	Üst	852	3.20	1.098				
Herhangi bir kişi ya da kurum istihdam imkanı sağlasa da çalışmak istemedim/ istemiyorum	Alt	852	1.37	0.724	.556**	-30.232	1604	0.000
	Üst	852	2.80	1.136				
Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih ederim	Alt	852	2.45	1.552	.282**	-10.933	1604	0.000
	Üst	852	3.18	1.080				
Maddi durumum yeterli olduğu için çalışmak/ istihdam edilmek istemiyorum.	Alt	852	1.33	0.685	.562**	-29.246	1604	0.000
	Üst	852	2.73	1.169				
Çalışma koşulları beni çok zorladığı için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum	Alt	852	1.31	0.589	.633**	-36.645	1604	0.000
	Üst	852	2.96	1.133				
Çalışma hayatında yer alacak özgüvene sahip değilim	Alt	852	1.31	0.582	.610**	-34.707	1604	0.000
	Üst	852	2.89	1.148				

Tablo 25. NEİY olmanın etkileri ölçeğini oluşturan sonuçların uç sınırlara göre ortalamalarının karşılaştırılması

Etki		N	Ortalama	Std. Sapma	Korelasyon	t	sd	p
Eğitim dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	Alt	852	1.74	0.906	.663**	-40.116	1604	0.000
	Üst	852	3.63	0.983				
İstihdam dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	Alt	852	1.70	0.868	.674**	-44.333	1604	0.000
	Üst	852	3.68	0.923				
Benim için hayat o kadar karmaşıklaştı ki bir çıkış bulmakta zorlanıyorum	Alt	852	1.65	0.790	.656**	-39.354	1604	0.000
	Üst	852	3.46	1.033				
Yaptıklarımın değerinin başkaları tarafından takdir edilmediğini hissediyorum	Alt	852	1.66	0.801	.631**	-38.036	1604	0.000
	Üst	852	3.44	1.054				
Eğer bugün ölecek olsam hayatımın boşa geçtiğini düşünürüm	Alt	852	1.72	0.892	.584**	-34.061	1604	0.000
	Üst	852	3.43	1.110				
Dünyaya yeniden gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	Alt	852	1.86	0.991	.279**	-13.911	1604	0.000
	Üst	852	2.61	1.162				
Benim için önemli olan konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum	Alt	852	2.66	1.424	.365**	-14.004	1604	0.000
	Üst	852	3.52	0.998				
Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum	Alt	852	2.59	1.340	.239**	-8.839	1604	0.000
	Üst	852	3.12	1.066				
Hayatımdaki herşeyi düşündüğümde kendimi oldukça mutsuz hissediyorum	Alt	852	1.71	0.836	.675**	-42.536	1604	0.000
	Üst	852	3.64	0.971				

Eğitimde ve istihdam dışında olmak kendime olan saygımı azaltıyor	Alt	852	1.57	0.723	.694**	-47.337	1604	0.000
	Üst	852	3.55	0.944				
Eğitimde ve istihdam dışında olduğum için potansiyelimi ortaya çıkaramıyorum	Alt	852	2.05	1.230	.578**	-32.310	1604	0.000
	Üst	852	3.83	0.953				
Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünüyorum	Alt	852	1.58	0.768	.632**	-38.715	1604	0.000
	Üst	852	3.38	1.064				
Eğitim veya istihdam dışında olmamın ruh sağlığımı olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum	Alt	852	1.64	0.840	.642**	-40.640	1604	0.000
	Üst	852	3.58	1.054				
Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime zarar verme isteği yaratıyor	Alt	852	1.42	0.652	.535**	-28.886	1604	0.000
	Üst	852	2.83	1.226				
Eğitim veya istihdam dışında olmak bana intiharı düşündürüyor	Alt	852	1.37	0.624	.469**	-24.468	1604	0.000
	Üst	852	2.58	1.243				
Eğitim veya istihdam dışında olduğum için kendimi değersiz hissediyorum	Alt	852	1.51	0.680	.691**	-46.214	1604	0.000
	Üst	852	3.48	1.004				
Eğitim veya istihdam dışında olmam aile içi huzursuzluklara yol açıyor	Alt	852	1.61	0.800	.650**	-41.565	1604	0.000
	Üst	852	3.52	1.029				
Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle ailem bana baskı yapıyor	Alt	852	1.55	0.779	.559**	-32.392	1604	0.000
	Üst	852	3.16	1.166				
Ailem eğitim veya istihdam dışında olmamla ilgilenmiyor	Alt	852	1.71	0.929	.430**	-20.248	1604	0.000
	Üst	852	2.77	1.152				
Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle bilgisayar-internet-sosyal medya bağımlısı oldum	Alt	852	1.89	1.038	.492**	-26.940	1604	0.000
	Üst	852	3.31	1.072				
İstihdam dışında olduğum için ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum	Alt	852	2.07	1.148	.614**	-35.348	1604	0.000
	Üst	852	3.95	0.969				
İstihdam dışında olduğum için ailemden/ sosyal çevremden maddi destek alıyorum	Alt	852	2.20	1.259	.494**	-24.060	1604	0.000
	Üst	852	3.63	1.104				
İstihdam dışında olduğum için yoksullaştığımı düşünüyorum	Alt	852	2.02	1.152	.625**	-35.575	1604	0.000
	Üst	852	3.91	0.973				
Eğitim ve istihdam dışında olmanın beni sosyal yaşantımdan (eğlenceli faaliyetlerden) uzaklaştırdığını düşünüyorum	Alt	852	1.92	1.043	.616**	-34.847	1604	0.000
	Üst	852	3.66	0.960				
Eğitim ve istihdam dışında kalmamın beni yalnızlaştırdığını düşünüyorum	Alt	852	1.61	0.798	.692**	-46.007	1604	0.000
	Üst	852	3.65	0.969				
Kendimi toplumdan dışlanmış hissediyorum	Alt	852	1.44	0.615	.640**	-39.132	1604	0.000
	Üst	852	3.17	1.098				
Sosyal çevreme topluma uyum sağlamakta zorlanıyorum	Alt	852	1.56	0.708	.628**	-34.117	1604	0.000
	Üst	852	3.16	1.119				
Bulunduğum ortamlarda yok sayılıyorum / dikkate alınmıyorum	Alt	852	1.48	0.667	.610**	-33.555	1604	0.000
	Üst	852	3.04	1.134				

Beni kötü örnek olarak tanımlayan insanlar var	Alt	852	1.43	0.640	.507**	-27.979	1604	0.000
	Üst	852	2.82	1.248				
Devletin istihdam politikalarını yeterli görmüyorum	Alt	852	2.71	1.433	.446**	-18.741	1604	0.000
	Üst	852	3.89	1.074				
Devletin eğitim politikalarını yeterli görmüyorum	Alt	852	2.74	1.441	.440**	-17.969	1604	0.000
	Üst	852	3.90	1.110				
İşkur üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum	Alt	852	2.60	1.232	.226	-12.106	1604	0.000
	Üst	852	3.32	1.230				
Devletin vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum.	Alt	852	2.82	1.512	.385	16.683	1604	0.000
	Üst	852	3.90	1.132				
İstihdam dışında olmam kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmama neden oluyor	Alt	852	1.92	1.073	.607**	-36.330	1604	0.000
	Üst	852	3.77	0.971				
Ülkedeki gelişmelere kayıtsız bir tutum içerisindeyim	Alt	852	1.90	0.982	.506**	-24.814	1604	0.000
	Üst	852	3.21	1.125				

3. Türkiye'de NEİY Genç Profili

Bu bölümde Türkiye'de "ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY)" olan gençlerin nicel ve nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiş profil araştırması sonuçlarına yer verilmektedir. Türkiye'nin 15-29 yaş grubu nüfusu özelinde nicel ve nitel saha araştırmaları sonuçları ile NEİY olmanın nedenleri ve etkileri belirlenmiş ve bulgular literatürdeki çalışmaların bulguları ile güçlendirilmiştir. NEİY olmanın nedenleri ve etkilerinin anket ve derinlemesine görüşmeden elde edilen bulgularla detaylı analizinden önce genel olarak NEİY olan gençlerin eğitim, aile/hane ve işgücü profillerine yer verilmiştir.

3.1. NEİY Gençlerin Eğitim Profili

Türkiye'de 15-29 yaş grubunda ve NEİY statüsünde olan gençlerin eğitim profili Tablo 26'da görüleceği üzere "eğitim düzeyi", "eğitime devam etmeme sonrası geçen süre" ve "eğitim farkındalığı/yaklaşımı" üzerinden analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan NEİY gençlerin eğitim düzeyi lise ağırlıklı görünmektedir. Cinsiyet bazında bakıldığında kadınların %48,5'i erkeklerin de %49,8'i lise mezunu iken, yaş grupları bazında 20-24 yaş grubunun %54,1'i, 15-19 yaş grubunun %51,9'u ve 25-29 yaş grubunun %41,7'si lise mezunudur. Diğer yandan cinsiyet bazında oranlar biraz farklılaşsa da eğitim düzeyi olarak kadın ve erkek NEİY gençlerin liseden sonra en çok ilköğretim, ikinci olarak lisans ve üstü düzey eğitim grubunda yer aldıkları görünmektedir. Kadınlar için ilköğretim mezuniyeti %26,3 ve lisans ve üstü mezuniyet oranı %14,9 iken, erkekler için ilköğretim

mezuniyeti %20,7 ve lisans ve üstü mezuniyet oranı %17,9'dur. Bu verilerle erkeklerin kadınlara nazaran lise düzeyi dışında diğer düzeyler incelendiğinde daha yüksek düzeyde bir eğitim kurumundan mezunken NEİY oldukları söylenebilir.

Yaş grubu bazında bakıldığında da tüm yaş grupları için lise düzeyinde NEİY oranı en yüksek seviyede iken, yaş ilerledikçe lisans ve üstü mezuniyeti olanların NEİY oranı artmaktadır (20-24 yaş için %18,3; 25-29 yaş grubu için %26,3). Öne çıkan bir veri ise 25-29 yaş grubunda ilköğretim mezunu NEİY oranının (%18) 20-24 yaş grubuna (%14,8) göre fazla olmasıdır.

NEİY gençlerin eğitime devam etmememe sonrası geçen sürelerine bakıldığında kadın ve erkekler için benzer bir yapı ortaya çıkmaktadır. Sırasıyla NEİY gençlerin eğitime devam etmeme süreleri 0-1 yıl, 2-3 yıl, 4-5 yıl, 10 yıl ve üzeri, 6-7 yıl ve 8-9 yıldır. Bu noktada 10 yıl ve üzeri süredir eğitime devam etmiyor olmak, bu gençlerin eğitimden bu denli erken bir dönemde kopmalarına neden olan sebeplerin araştırılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tablo 26. Yaş grubu ve cinsiyete göre ankete katılan NEİY gençlerin eğitim profili

Profil Göstergeleri	Değişkenler	Öne Çıkan Bulgu	%
Eğitim Düzeyi	Kadın	Lise	48,5
		İlköğretim	26,3
		Lisans ve üstü	14,9
	Erkek	Lise	49,8
		İlköğretim	20,7
		Lisans ve üstü	17,9
	15-19 Yaş Grubu	Lise	51,9
		İlköğretim	43,6
	20-24 Yaş Grubu	Lise	54,1
		Lisans ve üstü	18,3
		İlköğretim	14,8
		Ön lisans	10,5
	25-29 Yaş Grubu	Lise	41,7
		Lisans ve üstü	26,3
		İlköğretim	18,0
		Ön lisans	8,1

Eğitime Devam Etmeme Sonrası Geçen Süre	Kadın	0-1 yıl	30,7
		2-3 yıl	25,0
		4-5 yıl	14,7
		10 yıl ve üzeri	12,8
		6-7 yıl	9,7
		8-9 yıl	7,2
	Erkek	0-1 yıl	29,3
		2-3 yıl	25,3
		4-5 yıl	14,6
		10 yıl ve üzeri	13,2
		6-7 yıl	9,5
		8-9 yıl	8,0
Eğitim Farkındalığı ve Yaklaşımı	Kadın	Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum	69,7
		Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim	60,3
		Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var	53,1
		Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor	52,0
	Erkek	Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum	68,9
		Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim	59,3
		Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var	54,6
		Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor	54,2
	15-19 Yaş Grubu	Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum	67,7
		Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim	61,7
		Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor	50,6
		Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var	44,3
	20-24 Yaş Grubu	Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum	69,5
		Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim	60,4
		Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var	55,6
		Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor	52,7
	25-29 Yaş Grubu	Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum	70,3
		Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var	59,7
		Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim	57,5
		Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor	55,8

NEİY gençlerin genel eğitim profilini analiz eden üçüncü gösterge eğitim farkındalığı ve yaklaşımı olarak Tablo 26'da yer almaktadır. Cinsiyet bazında hem erkekler hem de kadınlarda benzer oran ve sırada önceliklendirilmiştir:

1. Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum
2. Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim
3. Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var
4. Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor

Yaş grupları bakımından değerlendirildiğinde tüm yaş gruplarında NEİY gençler "Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum" ve "Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim" ifadelerine yüksek bir oranla katılırken 15-19 yaş grubu için "Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var" ifadesine katılma oranı (%44,3) diğer yaş gruplarından oldukça düşük düzeydedir. Bu ifade 20-24 yaş grubu için üçüncü sırada iken 25-29 yaş grubu için ikinci sırada yer almaktadır. Buna göre yaş ilerledikçe NEİY gençlerin ulaşabilecekleri eğitim kurumları ve imkanlarından haberdar olma durumları ve bilgi düzeylerinin yükselmekte olduğu, 15-19 yaş grubunun ise bu konuda yönlendirme ve rehberlik desteğine ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim farkındalığı ve yaklaşımı

- Meslek sahibi olabileceği bir eğitim almak isteyeceğini belirtenlerin oranı %93,4'tür.
- Katılımcıların %86,8'i mesleki eğitim kurslarının faydalı olacağını düşünmektedir.
- Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgi sahibi olanların oranı %62,5'tir.
- Yaşadığı yerdeki arkadaşlarının birçoğunun eğitimde ve/veya istihdamda yer aldığını belirtenlerin oranı %62,5'tir.

Gençlerin NEİY olma nedenlerin arasında eğitimden kaynaklanan sorunlar önemlidir. Bu bağlamda gençleri eğitim hayatında tutabilmek amacıyla öncelikle onlara güçlü amaçlar kazandırmak gerekmektedir. Aynı zamanda da gençlerin taleplerini karşılayan bir sistem de oluşturulmalıdır. Yaygın eğitim ile sadece okullarda değil mesleki eğitim kursları, çıraklık eğitimi gibi kurslarla NEİY gençler hedeflenmeli ve eğitime kazandırılmalıdırlar.

Tablo 27. Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim profili

Eğitim Durumu	**N**	**%**
Lisans	65	42,8
Lise	37	24,3
Ön lisans	21	13,8
İlköğretim (8 yıl) / ortaokul (3 yıl)	20	13,2
Meslek lisesi	6	3,9
Yüksek lisans	2	1,3
İlkokul (5 yıl)	1	0,7
Toplam	**152**	**100,0**

Tablo 27'de görüleceği üzere NEİY statüsünde görüşülen 152 gencin %42,8'i lisans, %24,3'ü lise, %13,8'i ön lisans, %13,2'si ilköğretim (8 yıl), %3,9'u meslek lisesi, %1,3'ü yüksek lisans %0,7'si ilkokul (5 yıl) mezunu olduğunu belirtmiştir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitimlerinin yarıda kaldığını düşünenlerin profili

Derinlemesine görüşmeler sonucunda NEİY statüsünde olan gençler arasında eğitiminin yarıda kaldığını düşünenlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. NEİY gençlerin %67,8'i (103 kişi) eğitiminin yarıda kaldığını, %32,2'si (49 kişi) ise eğitiminin yarıda kalmadığını belirtmiştir. Eğitiminin yarım kaldığını düşünen gençlerin demografik dağılımlarına bakıldığında; %55,3'ü erkek iken %44,7'si kadındır. Yaş grupları açısından incelendiğinde %52,4'ü 20-24 yaş grubunda yer almaktadır. Eğitim düzeyine bakıldığında %35'i lisans mezunu iken %27,2'si lise mezunudur. Son olarak bu gençlerin %75,7'sinin iş aradığı belirlenmiştir. Gelir düzeyi incelendiğinde ise %41,7'sinin gelir düzeyi 2.500 TL'nin altında iken %43,7'sinin gelir düzeyi 2.501 - 5.000 TL arasındadır.

Eğitimin yarıda kalması ile ilgili katılımcıların ifadelerinde öne çıkan nedenler şöyledir;

- Eğitim sisteminin sorunlu veya yetersiz olması,
- Gelir yetersizliği,
- Covid-19 pandemi süreci,
- Ailevi sorunlar,
- Kişinin çalışmak zorunda olması,
- Yüksek lisans eğitiminin gerekli olmadığını düşünmesi .

Bunlar dışında kalan diğer sebepler en çok belirtilenden en az belirtilene doğru sıralandığında ilk sırada evlilik yer almıştır. Diğer katılımcıların ise nedenleri şöyledir;

kendi tercihi, öğretmenler veya okul yöneticilerinin hatalı davranışları, istediği bölümü kazanamaması, aile bireylerinden birinin vefat etmesi, öğrenciler arası siyasi anlaşmazlıklar, suça karışma ve üniversiteyi kazanamama.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitimlerinin yarıda kalmadığını düşünenlerin profili

NEİY gençlerin %32,2'si (49 kişi) eğitimlerinin yarıda kalmadığı ve aldıkları eğitimin iyi ve yeterli olduğu kanaatindedir. Eğitiminin yarım kalmadığını düşünen bireylerin %44,9'u aldığı eğitimin yeterliliği veya iyi olma durumu hakkında fikir beyan etmemiştir. %24,5'i aldığı eğitimin yeterli olduğunu, %14,3'ü ise yetersiz bir eğitim olduğunu belirtmiştir. %12,2'si iyi bir eğitim almadığını %4'ü iyi bir eğitim olduğunu ifade etmiştir. Eğitiminin yarım kalmadığını düşünlerin %61,2'si kadın, %38,8'i erkektir. %49'u 20-24 yaş grubu içerisindedir ve %59,2'si lisans mezunudur.

Eğitiminin yarıda kalmadığını düşünen katılımcılar içinde çarpıcı bir diyalog ise şu şekildedir:

> *'... Hayır. Üniversite okumak istemiyorum. Evden ayrılmak istemiyorum. Dışardakilerin beni istismar edeceğinden korkuyorum..' (Şanlıurfa K131,19, K)*

Eğitiminin yarım kalmadığını ifade eden gençler arasında eğitimlerini yeterli veya iyi bulup bulmadıkları sorusuna fikir beyan etmeyenlerin çoğunluğu teşkil etmesi düşündürücüdür. Bu nedenle gençlere okulu/bölümü/alanı severek okuyup okumadıkları sorusu yöneltilmiştir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim aldıkları okulu/bölümü/alanı sevme durumları

Eğitim aldıkları okulu/bölümü/alanı severek okuyanların oranı %55,3 (84 kişi), severek okumayanların oranı %19,7 (30 kişi), bu konuda fikrini beyan etmeyenlerin oranı %25 (38 kişi)'dir. Bu durumdan NEİY gençlerin yarısından fazlası severek okumuştur. Eğitim aldıkları okulu/bölümü/alanı severek okuyan katılımcıların %60,7'si kadın iken %39,3'ü erkektir. Severek okumadığını belirten katılımcıların %60'ı erkek iken %40'ı kadındır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde kadınların erkeklere göre daha az istihdam edilmelerine rağmen eğitimlerini severek tamamlandıklarını göstermektedir.

Eğitim hayatının yarım kaldığını belirtenlerin %55,3'ü eğitim aldığı okulu/bölümü/alanı severek okuduğunu, %19,4'ü severek okumadığını belirtmiştir. %25,2'si ise bu konuda fikir beyan etmemiştir. Eğitim hayatının yarım kalmadığını belirtenlerin %55,1'i eğitim aldığı okulu/bölümü/alanı severek okuduğunu, %20,4'ü severek okumadığını belirtmiştir. %24,5'i ise bu konuda fikir beyan etmemiştir.

Okulu/bölümü/alanı severek okuduğunu ifade edenlerin %57,1'i lisans mezunu iken %20,2'si lise ve %10,7'si meslek lisesi mezunudur. Okulu/bölümü/alanı severek okumadığını ifade eden gençlerin % 33'ü lisans mezunu iken %23,3'ü lise mezunudur. Katılımcıların eğitim aldıkları severek okuyup okumamaları üzerinden bir çerçeve çizildiğinde ise genel olarak lisans bölümünün severek okunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların Türkiye'de üniversiteli olmak anlayışında sorunlu bir yön olarak bu durum zaman kaybı olarak görülebilmektedir. Genel durum içerisinde, istediği bölümü severek okumayanların, kendi mizacına ya da kimliğine, beklentilerini uygunluk göstermemesi söz konusu olabilmekte, ebeveynlerin katılımcılar üzerindeki tercih baskısı ayrı bir durum olarak dikkat çekmektedir. Esasında ebeveynin eğitim geçmişi ve aile içi iletişim faktörünün çıktısı olarak yorumlanabilmekte, katılımcının kendini tam olarak keşfedememiş olması en büyük sorun olabilmektedir. Eğitim aldığı okulu/bölümü/alanı severek okumayanlara ait bazı diyaloglar aşağıda belirtilmiştir.

> *'... Yeterli seviyede eğitim alamadım. İstediğim alan çok farklı bir şeydi. Aile baskısından dolayı İmam Hatip'e gönderildim. İmam Hatip yine bir şekilde güzeldi ama gerekli bilgiyi alamıyorduk. Öğretmenlerimden memnundum, sayısal öğretmenlerimin ders anlatımı güzeldi. İmam Hatipler'de Kur'an şu kadar saat olacak diye bir dayatma vardı. Matematiğe ve diğer derslere zaman kalmıyordu. Bu yüzden dolayı yetersiz kalıyordu. Severek okumadım. Şimdi olsa başka tercih yapardım…' (Ankara K19, 20, E)*

> *'...İnşaat Teknikerliğini bıraktım üniversitede. Babamla ters düştüğüm için. Ben üniversite sınavına ilk girdiğimde hemşirelik kazandım güzel bir puanım vardı. Kıbrıs'taydı ama. Kıbrıs'ta diye göndermedi. Sen kumar oynarsın, karı-kız ayakları yaparsın diye göndermedi. O zaman yıllık 8 bin liraydı ücreti. %50 burslu kazanmıştım. Benim abilerim hep yurtdışında okudu. Babam bana destek olmadı. Bir sene daha hazırlandım. İsteyerek girmedim sınava zaten çalışmadım da. İnşaat teknikerliği kazandım. Listeleri de ben yapmadım babam kendisi doldurdu. Bunları yazacaksın dedi. Sonra da babam sen okumazsın dedi. En son yine tartıştık, zaten eski polis ben de sinirlendim okulu bıraktım. Askere gittim. Severek okumadım bölümümü. Benim gönlüm hemşirelikten yanaydı…' (Samsun K126, 24, E)*

Bazı katılımcılar severek okumadıkları bölümleri belirli bir zaman sonra sevdiklerine ilişkin yorumda da bulunmuşlardır.

> *'...İki yıllık bir eğitimdi ve Mart ayında gelmek zorunda kaldım ve bu büyük eksiklik oldu. Ben Namık Kemal Hastanesi'nde de çalışıyordum. Stajım yarım kaldı. Ben tıbbi sekterlik okudum. Bana en faydası olacak zamanda okul bitti. Eğitimim yarım kaldı.*

Bölümü severek okumadım. Çevremde okuyan biri yoktu. Hocamın yanlış tercihiyle, yanlış yönlendirmesiyle gittim. İlk gittiğimde bilgisayar bile bilmiyordum. Çok zorlandım. Şu anda belki de doğru tercih yapmışımdır gibi hissediyorum. Bilmediğim bir meslek tercih ettim ama çok sevdim…' (Ağrı YK1, 20, K)

Görüşülen 152 NEİY gencin %36,2'si (55 kişi) zamanda geri gidilebilseydi farklı bir eğitim kurumu/bölümü/alanı tercihi olacağını, %28,9'u (44 kişi) farklı bir tercihi olmayacağını belirtmiştir. Bu konuda fikrini beyan etmeyen 53 kişi vardır. Gençlerin zamanda geri gidilebilseydi farklı bir tercihlerinin olmasının nedeni çeşitlilik gösterebilmektedir. Mezun olduktan sonra iş bulamama veya maddi yetersizlikten dolayı zamanında istenilen alanın/bölümün okunamaması gibi nedenlerin olduğu gözlenmiştir.

'…Babamın maddi- manevi katkısı olursa müzik öğretmeni olmak isterim. İki sene kaybettim lisede. 10. sınıfta okuldan ayrıldım. Açık öğretimden devam ettim. Dersleri anlamakta biraz zorlanmıştım. Sesim iyi ama maddi durumumuz kötü olduğu için gidemiyorum…' (Van K145, 18, E)

Zamanda geri gidilebilseydi farklı bir tercihi olacağını belirten katılımcıların %47,3'ü 20-24 yaş grubunda iken %43,6'sı 25-29 yaş grubundadır. Gençlerin mezun oldukları alanlarda iş bulamamaları farklı bir tercihte bulunmak istemeleri yorumunu güçlendirmektedir. Özellikle lisans eğitimi gibi uzun bir eğitim süresini tamamlayan gençler farklı bir tercihlerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu durumun nedenlerinin başında üniversitelerde alınan teorik eğitimin emek piyasasında bir karşılığının olmamasından kaynaklandığını göstermiştir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin meslek edindirme kurslarına katılım durumu

NEİY gençler içerisinde, meslek edindirme kurslarına katılanların oranı %25 (38 kişi) iken, meslek edindirme kurslarına katılmayanların oranı %75 (114 kişi)'dir. Bu bağlamda NEİY gençlerin meslek edindirme kurslarına 2/3'ünün katılmadığı belirlenmiştir. Daha önce meslek edindirme kurslarına katılmadığını belirtenlerin 114 kişinin %51,8'i erkek iken %48,2'si kadındır. %51,8'i 20-24 yaş grubu aralığındadır. Meslek edindirme kurslarına katılmayanların %41,2'sinin lisans mezunu olduğu gözlenmiştir. Kurslara katılmayanların %74,6'sı iş aradığını belirtmiştir.

Meslek edindirme kurslarına katılmadığını belirtenler içerisinde, katılmama nedenleri hakkında 103 kişi detaylı bilgi vermiştir. Bu gençlerin %25,2'si fırsatı olmadığı için ve %14,6'sı okul devam ettiği için kurslara katılamamış, yani toplamda %39,8'i yeterli zamanı veya fırsatı olmadığı için katılamamıştır. Katılmak istediği halde kontenjan sorunu

nedeniyle katılamadığını belirtenlerin oranı %4,9 (5 kişi)'dur. Pandemi nedeniyle katılım gösteremeyenlerin oranı %3,9'dur. Mesleki eğitim kurslarına katılmama nedenlerinden diğerleri; yeterince bilgi sahibi olmama, kursun meslek ile uyuşmazlığı, daha önce düşünmemiş olmak, sağlayacağı fayda bakımından kuşkulu olma, çalışmak zorunda olması, ekonomik imkansızlıklar gibi nedenlerdir.

Mesleki eğitim kurslarına katılmayanlar içerisinde katılmayı düşünenler %65,8 ile çoğunluktadır. Katılmayı düşünmeyenlerin oranı ise %18,4'tür. Bu konu hakkında fikir belirtmeyen 18 kişi vardır (%15,8). Katılmayı düşündüğünü belirtenler içerisinde kadınlar, erkeklerden daha fazladır. 20-24 yaş grubunun oranı diğer yaş gruplarından daha yüksektir.

Meslek edindirme kurslarına katılanlar arasında kadınların bu kursları daha fazla önemseyerek zaman ayırdıkları görülmüştür. Meslek edindirme kurslarına katılmayan gençler içerisinde 15-19 yaş grubunun oranı diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. Meslek edindirme kurslarına katıldığını belirten 38 kişi içerisinde oransal olarak en çok belirtilen kurslar; "bilgisayar" ve "yabancı dil" kursları olmuştur. Gençlerin belirttikleri diğer yanıtlar; klavye kursu, dikiş kursu, grafik tasarımı, kuaförlük, asistanlık, diksiyon, ahşap, cam, emlakçılık, filigrafi, işaret dili, kaynakçılık, masörlük, moda tasarımı, mozaik, oto tamir, ön muhasebe, yaşlı bakımı, girişimcilik, çocuk gelişimi, boyama gibi kurslara katıldıklarını göstermektedir. Katılımcılardan meslek edindirme kurslarına katılanlar genel olarak kursları faydalı bulduklarını ve beğendiklerini dile getirmişlerdir. Meslek edindirme kurslarına katıldığını belirten 38 kişinin %73,4'ü (28 kişi) aldığı bu eğitimin yararlı olduğunu, %5,3'ü (2 kişi) faydalı olmadığını belirtmiştir. Bu konuda fikrini belirtmeyen ise 8 kişidir. Meslek edindirme kurslarına katılan bazı gençler kursların faydalı olduğunu belirtmiştir.

> *'…Belediyenin verdiği kurslara katıldım. Ama tamamlayamadım. Kurs saatlerinde ve ulaşımda ciddi problemler yaşadım. Kurslar faydalıydı…' (Antalya K20, 27, K)*

> *'…Lisedeyken İSMEK Microsoft eğitimini almıştım. Faydalı oldu. Özellikle Excel…' (İstanbul K65, 26, E)*

> *'…Mesleğim ile ilgili kurslara katıldım. Bazılarını faydalı, bazılarını faydasız buldum. Bazı eğitimler sadece parayla sertifika veriyorlar…' (Kocaeli K100, 24, K)*

Meslek edindirme kurslarına katılan bazı gençler ise iş aramalarında faydasının olmadığı veya kursların erişilebilirlerinin zor olduğunu belirtmişlerdir. Gençlerin meslek edindirme kurslarına katılımını teşvik etmek için ulaşılabilirliğinin kolay ve istihdam sağlaması önemlidir.

'...KOMEK'te diksiyona gittim. Çocuk gelişimi, muhasebe gibi şeyler arıyorum ama çok uzak ve yol ücretini veremem. Şu durum aşılsa katılırım...' (Konya YK2, 23, K)

'...Katıldım. Ön muhasebe ve boyama kurslarına katıldım. İş alanında yararlı olmadı. Ama bana faydası oldu...' (Şanlıurfa K130, 25, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin iş bulabilecekleri bir alanda mesleki eğitime katılma durumu

Derinlemesine görüşmelerde NEİY gençlere istihdam odaklı/iş bulabilecekleri bir alanda mesleki eğitim almayı isteyip istememeleri sorulmuştur. Mesleki eğitim almak isteyenlerin oranı %73,7 (122 kişi), eğitim almak istemeyenlerin oranı %26,3'tür (30 kişi). NEİY gençlerin yaklaşık 2/3'ü mesleki bir eğitime katılmayı tercih etmektedir. Burada kadın ve erkeklerin oranı hemen hemen birbirine yakındır. Mesleki eğitime katılmak isteyen gençlerin çoğu 20-24 yaş grubunda ve lisans mezunlarından oluşmaktadır. Bu durum lisans eğitimi ile emek piyasası uyumsuzluğuna işaret etmektedir. Zira aldıkları lisans eğitiminin iş bulmak için yeterli olmadığını düşünen NEİY'ler çoğunluğu oluşturmaktadır. Diğer yandan eğitim almak isteyenlerin ifadelerinden NEİY'lere yönelik verilecek istihdam odaklı işlerin niteliğinin nasıl olması gerektiği de anlaşılabilmektedir.

'...Para kazanacağım bir eğitim almak isterim. İş bulacaksam olur...' (Samsun K125, 23, E)

'...İş bulabileceğim bir alanda eğitim almak isterdim... (Ankara K18, 23, K)

'...Evet isterdim. Mesela aşçılık. Boş kaldığım dönemlerde otellerde çalışıyordum...' (Hatay K53, 25, E)

'...İstihdam odaklı mesleki eğitim almak isterim ama kendi alanımda meslek edinmeyi daha çok isterim...' (Manisa-K117, 27, E)

'...Evet isterim, genellikle motor üzerine ve bunu dijital platformlarda yayılacak şekilde eğitim almak isterim. Başka bir alanda, teknoloji tasarım alanı gibi eğitim olsa devam etmek isterim. Ülkemizin üretimi artırmak için bir eğitim olsa katılırım...' (Malatya K112, 19, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençleri eğitime katılmaya teşvik eden unsurlar

NEİY gençlerin eğitime yeniden katılmaları için öncelikli olarak teşvik edici bir nedenin oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda NEİY statüsünde olan gençler arasında eğitim imkân ve fırsatlarını aramaya teşvik eden unsurlar araştırılmak istenmiştir. Teşvik edici unsurların başında iş bulabilme düşüncesi gelmektedir. Bu oran tüm cevapların %11,2'sini

oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla, %10,6 ile maddi durum, %7,5'ile kişinin kendisini geliştirmek istemesi, %3,1 (5 cevap) eğitimin kalitesi, %2,5'ile (4 cevap) maddi kazanç sağlamak, %1,9'ar puan ile gelecek kaygısının değişmesi, insanlara faydalı olma düşüncesi, %1,9'u kendi ayaklarının üstünde durmak istemesi, bağımsızlık kazanması, kişinin çocuklarına karşı kendisini yetersiz hissetmesi, geleceğine yatırım yapmak istemesi, kişinin eğitime dair bir motivasyonun olması takip etmektedir. Bu nedenler sınıflandırıldığında katılımcıların geneli için "maddi durum" ve "iş bulabilme" düşüncesinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

'...Bir yere gelmek için aileme bakabileceğim iş olursa eğitime devam ederim...' (Trabzon KY2, 22, E)

'...Param olması lise eğitimime devam etmeme teşvik olabilir. Ailemin maddi bir geliri olmadığı için eğitim hayatımı etkiledi. Maddi imkanım olsa idi kafam rahat olurdu ve üniversite sınavını kazanırdım...' (Erzurum K40, 22, E)

'...Şu an yüksek lisansa başvurdum. Çaresizlik teşvik ediyor. 5 aydır iş arıyorum. Bu süreç içerisinde düğün yaptım ve borca girdim. İnsan bir yerden sonra acaba bende mi eksiklik var mı şeklinde hissediyor…' (Kocaeli K104, 27, E)

'...Gelecek kaygısı, istihdam çabası, işsiz kalmamak...' (Ağrı K9, 23, E)

'...İyi bir anne olmak için eğitime devam etmek, kendimi yetiştirmek isterim...' (İstanbul K59, 28, K)

'...Para ile ilgili değil. Tamamen kişisel gelişim olarak doyurucu olmak için okurum...' (Balıkesir K30, 30, E)

Bazı katılımcıları ise bireysel faktörler eğitim fırsatlarını aramaya teşvik etmektedir. Bu faktörler aile baskısı, bulunduğu yeri değiştirme düşüncesi, özgüven eksikliği, örnek aldığı kişiler ve burs imkanları olarak tespit edilmiştir. Özellikle umudu ve özgüveni kırılmış gençler psiko-sosyal açıdan güçlendirilirse eğitime devam etmeleri için teşvik edici bir unsur olabilir. Bu faktörler genel için geçerli olmasa da bireysel bazda teşvik edici etkiye sahiptir.

'...Benim okumamın hep bir amacı vardı. Bulunduğum yeri değiştirmek istiyorum. Ailemi, ailemin düşüncelerini ve yozlaşmayı kaldırmak istiyorum. Çünkü böyle bir yerde istediğim hayata erişemeyeceğimi biliyordum. Ben TV'de görüyordum ve ben neden böyle olmayayım ki diye sorguluyordum. Bizim en büyük örneklerimiz öğretmenlerimiz oldu. Kadın öğretmenlere ve anneme baktığımda aralarında uçurumlar vardı. Ve ben annem gibi olmak istemiyordum. Babam gibi bir kocam olmasın, her türlü şiddetten uzak kalayım diye mücadele verdim. Ben beni destekleyen bir eş istiyordum ve bunun için bile okumam gerektiğini biliyorum...' (Ağrı YK1, 20, K)

'...Çalışmaya gücüm var ama pişmanlığa gücüm kalmadı. Ya kendi başarısızlığımdan ya da ortamın güçlü olasından dolayı çok kaybettim. Artık kendime karşı yetersizlik bir önyargım oluştu. Özgüven kırıldı...' (Adana K7, 25, E)

Bir başka açıdan bireylerin evliliklerinin ve çocuklarının onları bu duruma teşvik ettiği anlaşılmaktadır.

'...Çocuğumun geleceği için daha iyi eğitim almak isterim...' (İstanbul K60, 29, K)

'...İyi bir anne olmak için eğitime devam etmek, kendimi yetiştirmek isterim...' (İstanbul K59, 28, K)

'...Çocuğumun eğitiminde kendimi yetersiz hissedersem okurum...' (İstanbul K55, 18, K)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim planları

Gençlere *Kendinize ait bir eğitim planınız var mı?* sorusu yöneltilmiştir. Gençlerin %55,9'unun (85 kişi) bir eğitim planı bulunmaktadır. Bu eğitim planı hem hayalindeki işe sahip olmak hem de kendisini geliştirmek içindir. %38,2'si (58 kişi) ise bir planı olmadığını söylemiştir. Bu soruya %5,9'luk (9 kişi) kesim cevap vermemiştir. Kendilerine ait bir eğitim planı olan gençlerin bir kısmının mevcut eğitimlerini güçlendirici planlar yaptığı gözlemlenmiştir.

'... Şuan ki sorunları aşabilirsem tamamen akademi olarak sosyoloji alanında uzmanlaşmak isterim...' (Ankara K10, 26, E)

'... Var, Kuran-ı Kerim'i güzel okuma, hitabet-diksiyon kursları almak istiyorum. Göreve başladıktan sonra açıktan üniversite okumak istiyorum...' (Manisa K 113, 23, E)

'... Bundan sonra çocuğum var diye boş durmayacağım. Muhasebe dalında ilerlemek istiyorum, İngilizce öğrenmek istiyorum. Bildiğim işi yapmak istiyorum...' (Bursa K33, 25, K)

Bazı katılımcılar ise eğitim planı yapabilmelerinin istihdam edilmelerine bağlı olarak gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Bu durum eğitimde ve istihdamda olma durumunun birbirine bağlı iki statü olduğunu göstermektedir.

'...Çalıştığım meslekle ilgili akademisyenliğe kadar gitmeyi hayal ediyorum. Bazen de çocukluktan beri istediğim mesleği mi okusam diye düşünüyorum. Bu, para kazanmaya başlayınca belli olacak...' (Ağrı YK1, 20, K)

'...İşim olursa açık öğretimden okuyacağım. Dersleri bırakmıyorum. Sürekli çalışıyorum. Bilgilerimi taze tutmaya ve açık öğretimden kazanmaya çalışıyorum...' (Gaziantep K42, 20, K)

'Yok. Bunun için istihdam edilmem lazım...' (Antalya K20, 27, K)

3.2. NEİY Gençlerin Aile Profili

Türkiye'de 15-29 yaş grubunda ve NEİY statüsünde olan gençlerin aile yapısı ve hane gelir düzeyi profilleri, Tablo 28'de görüleceği üzere "ebeveyn çalışma durumu", "ebeveyn meslek durumu", "ebeveyn eğitim durumu", "hanedeki çalışan sayısı" ve "hane gelir düzeyi" üzerinden analiz edilmiştir. Annelerin %84,9'unun çalışmıyor, %15,1'inin çalışıyor; babaların ise %69,9'unun çalışıyor, %30,1'inin çalışmıyor olduğu görülmektedir. Burada babaların çalışmama oranın yüksek olduğu ve bu durumun gençlerin NEİY olma riskini ve sonuçlarını etkileyeceği söylenebilir.

NEİY gençlerin ebeveynlerinin hangi mesleklerde çalıştıkları da önemli bir veridir. Tablo 28'de yer alan verilere göre NEİY gençlerin annelerinin sırasıyla %79,6'sı ev hanımı, %11,1'i ücretli çalışan (işçi), %4,4'ü emekli, %2,2'si memur, %1,1'i işletme sahibi, %1,1'i çalışma engel durumu olan ve %0,6'sı iş arayan (işsiz) olarak görülmektedir. Babaların meslek durumuna bakıldığında ise sırasıyla %49,9'unun ücretli çalışan (işçi), %20,8'inin emekli, %11,9'unun işletme sahibi, %7'sinin memur, %6,1'inin çalışma engel durumu olan, %4,3'ünün ise iş arayan (işsiz) olduğu belirlenmiştir. Buna göre NEİY gençlerin büyük çoğunluğunun annesinin ev hanımı, bir kısmının ise ücretli çalışan, babalarının büyük çoğunluğunun ücretli çalışan ve emekli, bir kısmının ise işletme sahibi olduğu görülmektedir. Memur statüsündeki ebeveynlerin çocuklarının NEİY oranı oldukça az görünmektedir.

Tablo 28. NEİY gençlerin aile yapısı ve gelir düzeyi

Profil Göstergeleri	Değişkenler	Öne Çıkan Bulgu	%
Ebeveyn Çalışma Durumu	Anne	Çalışmıyor	84,9
		Çalışıyor	15,1
	Baba	Çalışıyor	69,9
		Çalışmıyor	30,1
Ebeveyn Meslek Durumu	Anne	Ev hanımı	79,6
		İşçi – ücretli çalışan	11,1
		Emekli	4,4
		Memur	2,2
		İşletme sahibi – iş insanı	1,1
		Çalışmaya engel durumu var	1,1
		İş arıyor	0,6
	Baba	İşçi – ücretli çalışan	49,9
		Emekli	20,8
		İşletme sahibi – iş insanı	11,9
		Memur	7,0
		Çalışmaya engel durumu var	6,1
		İş arıyor	4,3

Ebeveyn Eğitim Durumu	Anne	İlkokul (5 yıl)	43,2
		Okur yazar değil	17,1
		Ortaokul (3 yıl)	14,6
		Lise	14,6
		İlköğretim (8 yıl)	6,7
		Lisans	2,2
		Ön lisans	0,8
		Meslek lisesi	0,7
		Yüksek lisans	0,2
	Baba	İlkokul (5 yıl)	37,9
		Lise	21,6
		Ortaokul (3 yıl)	18,8
		İlköğretim (8 yıl)	8,3
		Okur yazar değil	5,1
		Lisans	4,9
		Meslek lisesi	2,2
		Ön lisans	1,2
		Yüksek lisans	0,2
Ailede Çalışan Sayısı		1 kişi çalışıyor	55,5
		2 kişi çalışıyor	25,8
		Kimse çalışmıyor	12,1
		3 ve üzeri kişi çalışıyor	6,6
Hane Gelir Düzeyi		2.501 TL – 5.000 TL	48,5
		2.500 TL ve Altı	28,8
		5.001 TL – 8.000 TL	18,0
		8.001 TL ve Üzeri	4,7

Bir diğer gösterge olarak ebeveynlerin eğitim durumlarının da sorgulaması yapılmştır. Zira literatürde ebeveynlerin eğitim durumlarının düşük olmasının gençlerin eğitim düzeyleri üzerinde belirleyici olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Buna göre ebeveynler arasında anne ve babaların büyük çoğunluğu ilkokul (5 yıl) eğitim düzeyindedir. Annelerin eğitim durumu incelendiğinde sırasıyla %43,2'sinin ilkokul (5 yıl), %17,1'inin okur-yazar olmayan, %21,3'ünün ortaokul/ilköğretim (5+3 yıl), %14,6'sının lise, %2,2'sinin ise lisans mezunu olduğu gözlemlenmektedir. Babaların eğitim durumu ise %37,9 ilkokul (5 yıl), %29,1 ortaokul/ilköğretim (8 yıl), %21,6 lise, %5,1 okuryazar olmayan, %4,9 lisans mezunu olarak sıralanmaktadır. Bu verilere göre NEİY gençlerin büyük çoğunluğunun anne babasının da ilkokul (5 yıl) düzeyinden mezun oldukları, diğer eğitim düzeylerine bakıldığında babaların annelere göre daha yüksek düzeyde eğitimli olduğu, annelerin ise üç katlık bir oranla babalara göre daha fazla okur-yazar olmadıkları tespit edilmiştir.

Bir başka boyut ise ailenin gelir düzeyidir. Bunu belirleyen en önemli gösterge ise ailedeki çalışan kişi sayısıdır. Buna göre NEİY gençlerin ailelerinin önemli bir kısmında (%55,5'inde) 1 kişi çalışmaktadır. 2 kişinin çalıştığı aileler %25,8 iken kimsenin çalışmadığı aileler %12,1 ve 3 ve üzeri kişinin çalıştığı aileler %6,6'dır. Bu bağlamda tek kişi çalışan ailelerde NEİY olma durumu daha yüksek görülürken, kimsenin çalışmadığı ailelerin de sayıca fazla olduğu ve bu ailelerde NEİY olmanın sonuçlarının derinleşebileceği söylenebilir.

NEİY gençlerin hane gelir düzeyi ise %77,3'ü için 5.000 TL ve altındadır. Bunların %48,5'i 2501-5.000 TL arasında bir gelire sahipken, %28,8'i 2.500 TL ve altında gelir elde etmektedir. Bu verilerle NEİY gençlerin daha çok yoksul ailelerde yoğunlaştığı söylenebilir. Bununla birlikte gençlerin %18'inin hane geliri 5.001-8.000 TL arasında, %4,7'sinin ise 8.001 TL ve üzeri olduğu görülmektedir. Bu veri ise Türkiye'de gelir yüksekliği nedeniyle eğitime ve istihdama katılmayan kitlenin sayı ve oran olarak çok az olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin aile profilleri

Gençlerin NEİY durumundan kurtulması ailelerin yapısal özellikleri ve gelir durumları ile de ilgilidir. Araştırmaya katılanlar arasında babasının hayatta olduğunu belirten 137 gencin %59,9'unun babası çalışmakta iken %40,1'inin babası gelir getirici herhangi bir işte çalışmamaktadır. Annesinin hayatta olduğunu belirten 148 kişinin ise sadece %12,2'sinin annesinin çalıştığı belirlenmiştir. Çapraz bir değerlendirme yapıldığında babası çalışmayan gençlerin %90,4'ünün annesinin de çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu verilerde gözlemlendiği üzere NEİY gençlerin ailelerinde diğer ailelere nazaran babaların çalışmama oranları daha yüksektir. Her iki ebeveynin çalışmadığı ailelerde gençlerin NEİY statüsü eğitime katılmayı zorlaştıran bir faktör olarak belirginleşmektedir.

Anne ve babaların mesleklerine bakıldığında babaların %34,3'ü işçi veya ücretli çalışan, %15,3'ü işletme sahibi veya iş insanı, %9,5'i memurdur. Emekli olduğunu belirtenlerin oranı %29,9 iken iş arayanlaların oranı %4,4'tür. Babasının çalışmaya engel bir durumu olduğunu belirtenlerin oranı %6,6'dır. Annelerin ise büyük bir çoğunluğu (%83) ev hanımıdır.

Görüşülen gençlere aynı hanede birlikte yaşadıkları kişiler sorularak aile tipi ile ilgili bilgi alınmıştır. Gençlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda aile tipi değişkeni oluşturulmuştur. Buna göre gençlerin %73,7'si anne-baba-çocuklardan oluşan veya evli bir çiftten oluşan çekirdek ailede yaşamaktadır. %13,2'sinin ise tek ebeveynli bir aile yapısında yer aldığı görülmüştür. Gençlerin ikamet ettikleri hanelerde ortalama kişi sayısı, 4,68'dir.

Hanelerde çalışan kişi sayısına bakıldığında hanelerin %25'inde hanede çalışan birey bulunmadığı, %49,3'ünde bir kişinin ve %19,7'sinde iki kişnin çalışıyor durumda olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda NEİY statüsünü belirleyen ve kronik hale dönüştüren ana etkenlerden birisi de hanelerde çalışan kişilerin olmaması ya da sayıca az olmalarıdır. Burada çalışan kişilerin ücret düzeyleri de referans alındığında yoksulluk boyutunun NEİY nedeni olarak ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Bu kapsamda ailelerin haneye giren toplam gelirlerine bakıldığında %45,4'ünün gelir düzeyi 2501-5000 TL arasında, %37,5'inin ise 2500 TL ve altındadır. Gelir düzeyi oranı 5001-8.000 arasında olanların oranı %13,2 iken 8001-10.000 TL arasında olanların oranı %2,6, 10.001-15.000 TL arasında olanların oranı ise %1,3'tür.

3.3. NEİY Gençlerin İşgücü ve Çalışma Profili

Türkiye'de 15-29 yaş grubunda ve NEİY statüsünde olan gençlerin işgcü profilleri, Tablo 29, 30, 31, 32 ve 33'te görüleceği üzere "toplam çalışma süresi ve deneyimleri", "toplam işsizlik süresi", "İŞKUR kaydı", "iş arama durumu" ve "çalışmak isteme durumu" üzerinden analiz edilmiştir.

3.3.1. Çalışma Süreleri ve Deneyimleri

Tablo 29. NEİY gençlerin toplam çalışma süresi

Profil Göstergeleri	Değişkenler	Öne Çıkan Bulgu	%
Toplam Çalışma Süresi	Kadın	İş tecrübem olmadı	37,5
		0-1 yıl	22,6
		2-3 yıl	20,6
		4-5 yıl	11,0
		6-7 yıl	4,3
		8-9 yıl	2,0
		10 ve üzeri	2,0
	Erkek	0-1 yıl	23,9
		İş tecrübem olmadı	22,7
		2-3 yıl	21,4
		4-5 yıl	13,7
		6-7 yıl	7,6
		10 ve üzeri	6,3
		8-9 yıl	4,5
	15-19 Yaş	İş tecrübem olmadı	45,4
		0-1 yıl	34,6
		2-3 yıl	13,8
		4-5 yıl	4,4
		6-7 yıl	1,2
		8-9 yıl	0,5
		10 ve üzeri	0,2
	20-24 Yaş	İş tecrübem olmadı	31,4
		0-1 yıl	26,7
		2-3 yıl	24,9
		4-5 yıl	11,3
		6-7 yıl	3,7
		10 ve üzeri	1,4
		8-9 yıl	0,7
	25-29 Yaş	2-3 yıl	22,7
		4-5 yıl	19,9
		İş tecrübem olmadı	14,5
		6-7 yıl	12,6
		0-1 yıl	11,2
		10 ve üzeri	10,7
		8-9 yıl	8,4

Tablo 29'da NEİY gençlerin toplam çalışma süreleri cinsiyet ve yaş boyutları ile analiz edilmiştir. Ankete katılan NEİY gençlerin %29,2'sinin iş tecrübesi olmadığı tespit edilmiştir. İş tecrübesi olanların süreleri ise %23,3'ü 0-1 yıl, %21,1'i 2-3 yıl, %12,5'i 4-5 yıl, %6,2'si 6-7 yıl, %4,4'ü 10 ve üzeri yıl ve %3,4'ü 8-9 yıl olarak görülmektedir. Tablo 29'daki verilere göre cinsiyet bazında bakıldığında kadın NEİY'lerin %37,5'inin iş tecrübesi olmadığı, %22,6'sının 0-1 yıl ve %20,6'sının 2-3 yıl iş deneyimi olduğu görülmektedir. NEİY gençler arasında 0-5 yıl deneyimi olanların oranı toplamda %46,9'dur. Erkeklere kıyasla kadınlar arasında iş tecrübesi olmayanların oranı oldukça yüksektir. Erkekler arasında 0-1 yıl iş deneyimi birinci (%23,9), iş tecrübesi olmaması (%22,7) ise ikinci yüksek oran olarak ortaya çıkmıştır. Bu verilere göre NEİY'lerin çoğunlukla iş deneyiminin bulunmadığı ancak cinsiyet bazında erkeklerin kadınlara nazaran tüm süreler için daha çok deneyime sahip oldukları görülmektedir.

Yaş grupları bazında bakıldığında 15-19 yaş (%45,4) ve 20-24 (%31,4) yaş gruplarında iş deneyimi sahibi olmama en yüksek oranda iken, 25-29 yaş gruplarında 2-3 yıl (%22,7) ve 4-5 yıl deneyim (%19,9) sahibi olma oranı en yüksek düzeydedir. 25-29 yaş grubunda iş deneyimi olmayanların oranı ise %14,5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 30. NEİY gençlerin eğitime devam etmeme sürelerine göre toplam çalışma süreleri

	Eğitime Devam Etmeyeli/Eğitimi Bırakalı Geçen Süre						**TOPLAM %**
Toplam Çalışma Süresi	**0-1 Yıl %**	**2-3 Yıl %**	**4-5 Yıl %**	**6-7 Yıl %**	**8-9 Yıl %**	**10 Yıl ve Üzeri %**	
İş tecrübem olmadı	52,1	31,3	15,8	12,9	9,1	11,2	29,2
0-1 Yıl	31,6	36,2	18,6	10,9	5,8	4,1	23,3
2-3 Yıl	10,2	23,5	43,0	29,7	21,9	9,7	21,1
4-5 Yıl	4,3	6,3	16,0	27,4	31,0	17,5	12,5
6-7 Yıl	0,8	1,4	4,8	11,9	19,4	17,3	6,2
8-9 Yıl	0,5	0,5	0,6	2,6	7,0	17,0	3,4
10 ve Üzeri	0,4	0,8	1,3	4,6	5,8	23,1	4,4
Toplam	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

İş deneyimi bağlamında Tablo 30'daki veriler incelendiğinde NEİY gençler arasında eğitim sonrası geçen süresi 0-1 yıl olanların %52,1'i, 2-3 yıl olanların %31,3'ü, 4-5 yıl olanların %15,8'i, 6-7 yıl olanların %12,9'u, 8-9 yıl olanların %9,1'i 10 ve üzeri yıl olanların %11,2'si hiç iş deneyimi olmadığını belirtmiştir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma tecrübeleri

Derinlemesine görüşmelerde elde edilen bulgularda daha önce gelir getirici bir işte/işlerde çalıştığını belirten gençlerin oranı %80,9'dur (123 kişi). Çalışmadığını belirtenlerin oranı ise

%18,4'tür (28 kişi). 1 kişi bu soruya yanıt vermemiştir. Daha önce gelir getirici işte çalışan erkeklerin sayısı kadınlara göre daha fazladır. Yaş grupları açısından bakıldığında 20-24 yaş grubundaki gençlerin diğer yaş gruplarına göre daha fazla çalışma tecrübesi bulunmaktadır. Gelir getirici işlerde çalışanların çoğu lisans mezunudur ve iş tecrübelerinin büyük bir bölümü eğitimleri devam ederken olmuştur. Gelir durumu açısından incelendiğinde ise gençlerin %39'u (48 kişi) 2.500 TL ve altı gelir düzeyine sahipken %45,5'i (56 kişi) 2.500-5.000 TL hane gelir düzeyine sahiptir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma koşulları

NEİY gençlerin gelir getirici işlerdeki tecrübelerine bakıldığında birçoğunun alanı dışında işlerde çalıştığı görülmektedir. Çalıştıkları işlerdeki çalışma koşullarını kabul etmelerinin nedenlerinden birinin "geçimini sağlayabilmek için gelir elde etme" ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda NEİY gençler kendi alanlarında bir iş bulamadıklarında daha güvencesiz koşullarda çalışmayı kabul edebilmektedirler. Katılımcıların %71,9'u tam zamanlı çalışmışken, %20,1'i yarı zamanlı çalışmıştır. %2,9'u bu soruya tam olarak yanıt vermemiştir. %5'i geçici, haftanın birkaç günü, işbaşı eğitimleri gibi değişik çalışma koşullarında çalışmıştır. Tam zamanlı işlerde tecrübeleri olan NEİY gençlerin ise çalışma koşullarının zorlayıcı olduğu gözlenmektedir. Nitekim katılımcıların verdikleri cevaplar çalışma koşulları hakkında da çeşitli bilgilere ulaşmayı sağlamaktadır.

> *'...8:30-18:30 arasında çalışıyordum. Sırtımda rulo deri taşıyordum. Ofisimiz leş gibiydi biz temizlerdik (...) Birkaç ustayla da sorun yaşadığım için ayrıldım. Sonra başka firmada çalıştım. Haftanın 7 günü çalıştım, mesaiye kaldım ve 3000 TL maaş aldım. Yoğunluktan insan görmüyordum. Çalışma arkadaşlarımla da sorun yaşıyorduk. Departman arkadaşlarımla sorun yaşıyordum. Hesaplıyorum mesailersiz asgari ücretin altında çalışıyorum. Sözleşmenin nüshasını istedim esnek çalışma koşulları ile ilgili koşullara bakacaktım, vermek istemediler. 'Olmaz sizde bir nüshası vardı, olmaz' dediler falan. Problemler yaşadım. Cumartesi akşam 10'da 11'de eve gidiyordum Pazar da işe gidiyordum...' (İstanbul K64, 27, K)*

> *'...Tam zamanlı işlerde çalıştım. İŞKUR' da işbaşı eğitime başvurmuştum. Orada bir tek sağlık sigortam yatmıştı. Saatler de belirsizdi. Üniversitede çalışırken saatler çok belirsizdi. Diş hekimliğinde part time başlamıştım, fulltime döndü ama maaşım artmadı. Yemek yoktu. Sigortam part idi. Masrafım çoktu. Bu nedenle işi bırakmak zorunda kaldım...' (Antalya K20, 27, K)*

'...En çok sıkıntı çektiğim konu çalıştığın insanlar, üstündeki insanlar oluyor. Bu kadar iş yaparken aldığım hak bu mu diye sorguluyorsun. Bakıyorsun adam oturduğu yerden daha iyi maaş alabiliyor. Bakıyorsun müdür var şef var ama işi yapan 2, oturan 10 kişi (...) Beden yorgunluğu geçse de zihin yorgunluğu devam ediyor...' (İSTANBUL-K70, 26, E)

'...Temposu çoktu. Müşteri tüm gün oyalıyor bir şey almadan gidiyor. Ben de pek aktif konuşkan olmadığım için beni çok yordu. Ben de çıktım...' (İstanbul K61, 29, E)

'...Çok kötüydü. Yoğun çalışıyordum. Düşük ücret alıyordum. Sosyal hayatıma-eğitim hayatıma ayıracak vaktim kalmamıştı...' (Kocaeli K100, 24, K)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin işten ayrılma / çıkarılma nedenleri

Daha önce gelir getirici işlerde çalıştığını ifade eden NEİY gençlere işlerinden ayrılma/çıkarılma nedenleri sorulmuştur. Gençlerin işten çıkarılma nedenlerinin başında ilk sırada %24 (30 kişi) oranla "çalışma süresinin bitmesi" gelmektedir. NEİY statüsünde olan gençlerin esnek çalışma biçimleri ile güvencesiz işlerde çalıştırılmaları emek piyasalarında uzun süreli çalışmalarını engellemektedir. Diğer nedenlere bakıldığında %16,8'i (21 kişi) eğitim, %13,6'sı (17 kişi) maaşının az olması, %8'i (10 kişi) korona virüsü, %7,2'si (9 kişi) çalışma şartlarının ağır ve işin yorucu olması nedeniyle, %7,2'si (9 kişi) patronu ya da iş arkadaşlarıyla anlaşamamasından kaynaklı olarak işten çıkmış veya çıkarılmıştır. Bu soruya katılımcıların %4,8'i (6 kişi) yanıt vermemiştir. Geriye kalanlar başka sebeplerden dolayı işten çıkmış ya da çıkarılmıştır. Genel olarak bakıldığında eğitim nedeni dışındaki yer alan tüm nedenler bireyin iradesi dışında gerçekleşmiş ve istihdam dışında kalma nedenlerini oluşturmuştur.

'...Ben hiç çıkmadım. Hep iş bitti öyle ayrıldım. Para kazandığım sürece ben çalışırım...' (Aydın K26, 25, E)

'...Deneme süresi bittiği için...' (Ankara K17, 21, E)

Gençlerin bir kısmı ise çalışma koşullarının kötü ve ağır olduğunu, sigortasız çalıştıkları, düşük ücret aldıklarını ve çalışma arkadaşları ile ilişkilerinin kötü olduğunu ifade etmişlerdir. Bu faktörler gençlerin işten ayrılmalarına neden olmuştur.

'...İş yükü fazla, geliri azdı. Beklenti fazlaydı. Gururumun hiçe sayıldığı yerde en fazla 2 ay çalıştım. Daha fazla dayanamadım...' (Ağrı YK1, 20, K)

'...Yapılan haksızlıklardan dolayı ayrıldım. Yapılan emeğin karşılığını alamıyordum hem maddi hem manevi... Uzun zamandır çalışıyorken maaşımın aynı kalmasından dolayı... Eşitsizliğe maruz kaldım...' (Ankara K15, 22, K)

'...İnsanlar beni çok sert görüyor, ön yargılılar aslında. Oto yıkamadaydım mesela bana kötü davranıyorlardı. Ben de buna gelemiyordum. Patron da beni korumadı. İnşaatta da pis iş diye çalışmadım…' (Samsun K126, 24, E)

'...Sigortasız çalışmaktan dolayı ve sağlık sorunları nedeniyle. Sigorta olmayınca kazandığım parayı hastaneye yatırıyordum...' (Balıkesir K30, 26, E)

'...İş sigortasız olduğu için kavga dövüş ayrıldım. Şikayetçi de oldum ama sigortam olmadığı için hak iddia edemedim...' (İstanbul K73, 27, E)

Kimi gençler ise yaşamış oldukları bağımlılıklar veya kriminal suçlar nedeniyle işlerinden ayrılmak durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Dezavantajlı grup içerisinde değerlendirilen NEİY statüsündeki bu gençlerin istihdama yeniden kazandırılması için istihdam hizmetlerinin yanında rehabilite edici hizmetlerin verilmesi gerekmektedir.

'...Madde bağımlılığım nedeni ile...' (Gaziantep K45, 17, E)

'...Ücret, madde kullanımı, tedavi süreci, taşınma...' (İstanbul K79, 25, E)

'...Kazancım ailemi geçindirmeye yetmeyince kayıt dışı işlerle uğraştım. Hırsızlık gibi suçlara bulaştım. Cezaevine girdim...' (Trabzon YK2, 22, E)

Bazı katılımcıların işten ayrılma nedenlerinde ise kişisel özelliklerin ağır bastığı görülmektedir.

'...Bir okulda çalıştım ama oradan da evlilik durumunda ayrıldım...' (İstanbul K55, 27, K)

'...Eşimden ayrıldığım için işten ayrılmak zorunda kaldım...' (Trabzon K139, 26, K)

Gençlerin işten çıkarılma nedenleri ise çeşitlilik göstermektedir. Özellikle son dönemde yaşanan pandemi veya kişilerin yaşamış oldukları sağlık problemleri etkili olabilmektedir.

'...3 ay içinde ben ameliyat oldum. İŞKUR'un rapor süresi 5 günmüş bana 10 gün rapor verince otomatik olarak işten çıkarıldım. İŞKUR otomatik çıkış verdi...' (Antalya YK1, 21, K)

'...En son medikal işinde iş kazası oldu fabrika tamamen kapatıldı… (Manisa K116, 20, K)

Son olarak daha önce gelir getirici bir işte/işlerde çalışmadığını belirten 28 katılımcının %76,6'sı kadın iken %21,4'ü erkektir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde de cinsiyetin NEİY olmada önemli bir belirleyici olduğu ve genç kadınların istihdamda olmama oranlarının erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmadığını belirten kadınların çalışmama nedenleri bazen zorunluluk bazense kendi tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Zorunluluktan

dolayı çalışamadığını ifade eden kadın katılımcılar genellikle ev içi sorumluluklarından dolayı veya iş bulamadıklarından çalışmadıklarını ifade etmişlerdir.

'...Zorunluluktan dolayı çalışmadım, sorumluluktan dolayı. Köy işleri var, yonca var, dut, ceviz, tarla gibi işlerden dolayı...' (Malatya K110, 19, K)

'...Ben çalışmak istedim ama eşim izin vermedi, zorunluluk. Çocuklarım olmadan önce çalışabilirdim 'benim yanımdaki kadın çalışamaz' dedi...' (İzmir K88, 23, K)

Kadın katılımcıların daha önce gelir getirici bir işte çalışmama nedenlerini kendi tercihleri de oluşturmaktadır.

'...Tercih, babam aldığım eğitimden düşük bir işte çalışmamı istemedi...' (Ankara K18, 23, K)

'...Tercihti. Ailem arkandayız diyordu. Bunu görmeseydim tabiki bende gelir getirici bir işte çalışmak zorunda kalabilirdim...' (İstanbul K74, 22, K)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin kayıt dışı çalışma durumu

NEİY gençlerin uzun, zorlu, düşük ücretli ve kısa süreli işlerdeki tecrübeleri iş bulma umutlarını azaltmakta, eğitimlerini sorgulamalarına ve güvencesiz işleri kabul etmelerine neden olabilmektedir. Nitekim *kayıt dışı istihdamda çalıştınız mı*? sorusuna gençlerin %66,1'i (82 kişi) çalıştığı dönemler içerisinde en az bir işyerinde kayıt dışı olarak çalıştım olarak cevap vermiştir. %29'u (36 kişi) ise kayıt dışı olarak çalışmamıştır. Bu soruya yanıt vermeyenler ise %4,8'dir (6 kişi). Gençlerin tecrübe elde edebilmek veya az da olsa bir miktar ücret kazanabilmek için kayıt dışı da olsa çalışmaya razı olabildikleri gözlenmektedir. Kayıt dışı çalışmanın hem mikro hem de makro etkileri olabilmektedir. Bireyin düşük ücret, kötü çalışma koşulları ve asgari geçim şartlarını bile sağlayamama gibi durumlarla karşı karşıya kalmalarının yanı sıra makro ölçekte ödenmeyen primler ve kullanılamayan nitelikli iş gücü kaybı olabilmektedir. Gençlerin kayıt dışı çalıştığı işyerlerine ilişkin ifadeleri incelendiğinde bu işlerin çeşitli sektörlerde tecrübe kazanmak ve gelir elde etmek üzere çalıştıkları gözlenmektedir.

'...Çok oldu. Yedek parça firması sigorta yaptım dedi ancak yapılmadı...' (Ankara K17, 21, E)

'...Çalıştığım yerlerin sadece birinde kayıtlıydım...' (İstanbul K67, 25, E)

'...İnşaatta çalıştım. Yaşım küçük olduğu için sigorta yapılmadı...' (Bursa K38, 18, E)

'...Askerden geldikten sonra 2 yıllık bir sigortasızlık çalıştığım oldu...' (Ankara YK1, 24, E)

3.3.2. İşsizlik ve İŞKUR'a Kayıt Durumları

NEİY profil analizinde bir diğer önemli işgücü verisi işsizlik süreleridir. Zira işsizlik süresi arttıkça gücenmiş, cesareti kırılmış ve iş bulma ümidi olmayan gençlerin sayısı artarak kronik sorunlar meydana gelebilmektedir. Bu kapsamda Tablo 31'de NEİY gençlerin işsizlik süreleri cinsiyet, yaş ve gelir boyutları ile analiz edilmiştir. NEİY gençlerin cinsiyet bazında işsizlik sürelerine bakıldığında kadınların erkeklere oranla daha uzun süreli işsiz durumunda oldukları görülmekedir. Oranlar sıralandığında kadınların %24,1'i 36 ay ve üzeri, %17'si 10-12 ay arası, %16,5'i 1-2 ay arası, %15,6'sı ise 3-6 ay arası süredir işsizdir. 12 ay üzeri uzun dönem işsizlik değerlendirildiğinde kadınların toplam %40,1'i 12 ay üzeri süredir işsizlik yaşamaktadır. Erkeklerde ise en yüksek işsizlik süresi %23,8 oranıyla 3-6 ay arası süren kısa dönem işsizliktir. Bu oranı sırasıyla %21,8 ile 1-2 ay arası, %18,2'i ile 10-12 ay arası, %11,4 ile 36 ay ve üzeri süredir işsiz olanlar izlemektedir. 12 ay üzeri uzun dönem işsizlik değerlendirildiğinde erkeklerin toplam %25,1'i 12 ay üzeri süredir işsizlik yaşamaktadır.

Yaş grupları bağlamında bakıldığında NEİY gençlerin yaşları ilerdikçe işsizlik süreleri de artmaktadır. 15-19 yaş grubundaki gençleri %27,2'si 1-2 ay arası, %24,8'i 3-6 ay arası, %14,9'u ise 10-12 ay arası süredir işsiz durumdadır. Yaş grubu 20-24 olduğunda gençlerin %19,7'si 3-6 ay arası, %19,4'ü 1-2 ay arası, %19'u 10-12 ay arası ve %15,3'ü 36 ay ve üzeri süredir işsizdir. 25-29 yaş grubunda işsizlik süresine bakıldığında uzun dönem işsizliğin ciddi bir oranda yükseldiği görülmektedir. Bu yaş grubunda NEİY gençlerin %21,2'si 36 ay ve üzeri, %18,4'ü 10-12 ay arası, %17,3'ü 3-6 ay arası ve %13,7'si 1-2 ay arası süredir işsizlik yaşamaktadır. 12 ay üzeri uzun dönem işsizlik değerlendirildiğinde 25-29 yaş grubundaki gençlerin toplam %39,2'si 12 ay üzeri süredir işsizlik yaşamaktadır.

NEİY gençlerin işsizlik süresi hane gelir durumuna göre de farklılaşmaktadır. Gelir seviyesi düşük olduğunda uzun dönem işsizlik NEİY gençler için oldukça yüksek tespit edilmiştir. 2500 TL ve altında hane geliri elde edenlerin %20,6'sı 36 ay ve üzeri, %19,6'sı 3-6 ay arası, %18,2'si 1-2 ay arası süredir işsiz statüsünde yer almaktadır. 12 ay üzeri uzun dönem işsizlik değerlendirildiğinde 2.500 TL ve altı düzeyde hane geliri olan gençlerin toplam %35,5'i 12 ay üzeri süredir işsizlik yaşamaktadır.

Diğer gelir seviyelerinde NEİY gençlerin işsizlik süreleri ise benzer sürelerde tespit edilmiştir. 2.501-5.000 TL arası hane gelir düzeyi olanların %20,2'si 1-2 ay arası, %19,7'si 3-6 ay arası, %17,9'u ise 10-12 ay arası süredir işsizdir. 5.001-8.000 TL arası hane gelir düzeyi elde edenlerin %21,2'si 3-6 ay arası, %20,2'si 1-2 ay arası, %18,8'i 10-12 ay arası süreyle işsizlik yaşamaktadır. 8.001 TL ve üzeri hane geliri olanlarda ise işsizlik süresi bir nebze artmaktadır. Bunda gelir

seviyesinin yükselmesi ile istenilen mesleklerde iş bulunmaması durumunda bekleyebilme toleransı neden olabilir. Bu kapsamda 8.001 TL ve üzeri gelir elde edenlerin %26,4'ü 3-6 ay arası, %21,6'sı 10-12 ay arası, %17,6'sı 1-2 ay arası süreyle işsizlik yaşamaktadır.

Tablo 31. NEİY gençlerin işsizlik süresi

Profil Göstergeleri	Değişkenler	Öne Çıkan Bulgu	%
İşsizlik Süresi	Kadın	36 ay ve üzeri	24,1
		10 – 12 ay	17,0
		1 – 2 ay	16,5
		3 – 6 ay	15,6
		7 – 9 ay	10,7
		24 – 35 ay	9,1
		13 – 23 ay	6,9
	Erkek	3 – 6 ay	23,8
		1 – 2 ay	21,8
		10 – 12 ay	18,2
		36 ay ve üzeri	11,4
		7 – 9 ay	11,1
		13 – 23 ay	7,1
		24 – 35 ay	6,6
	15-19 Yaş	1 – 2 ay	27,2
		3 – 6 ay	24,8
		10 – 12 ay	14,9
		36 ay ve üzeri	13,7
		7 – 9 ay	8,9
		24 – 35 ay	5,7
		13 – 23 ay	4,9
	20-24 Yaş	3 – 6 ay	19,7
		1 – 2 ay	19,4
		10 – 12 ay	19,0
		36 ay ve üzeri	15,3
		7 – 9 ay	11,9
		24 – 35 ay	7,6
		13 – 23 ay	7,0

İşsizlik Süresi	25-29 Yaş	36 ay ve üzeri	21,2
		10 – 12 ay	18,4
		3 – 6 ay	17,3
		1 – 2 ay	13,7
		7 – 9 ay	11,4
		24 – 35 ay	9,4
		13 – 23 ay	8,6
	2500 TL ve altı	36 ay ve üzeri	20,6
		3 – 6 ay	19,6
		1 – 2 ay	18,2
		10 – 12 ay	16,1
		7 – 9 ay	10,7
		13 – 23 ay	8,0
		24 – 35 ay	6,9
	2501 - 5000 TL	1 – 2 ay	20,2
		3 – 6 ay	19,7
		10 – 12 ay	17,9
		36 ay ve üzeri	16,4
		7 – 9 ay	11,0
		24 – 35 ay	8,0
		13 – 23 ay	6,9
	5001 - 8000 TL	3 – 6 ay	21,2
		1 – 2 ay	20,2
		10 – 12 ay	18,8
		36 ay ve üzeri	12,8
		7 – 9 ay	11,4
		24 – 35 ay	8,6
		13 – 23 ay	7,0
	8001 TL ve üzeri	3 – 6 ay	26,4
		10 – 12 ay	21,6
		1 – 2 ay	17,6
		36 ay ve üzeri	16,2
		7 – 9 ay	9,5
		24 – 35 ay	6,8
		13 – 23 ay	2,0

Tablo 32. NEİY gençlerin yaş, cinsiyet ve gelir durumuna göre işkur'a kayıtlı olma durumlarının dağılımı

		İŞKUR'a kayıtlı mısınız?			
Gösterge		**Evet**		**Hayır**	
		N	**%**	**N**	**%**
Cinsiyet	Kadın	436	31,4	952	68,6
	Erkek	579	32,7	1.191	67,3
	Toplam	**1.015**	**32,1**	**2.143**	**67,9**
Yaş grubu	15-19	95	11,0	769	89,0
	20-24	409	35,1	757	64,9
	25-29	511	45,3	617	54,7
	Toplam	**1.015**	**32,1**	**2.143**	**67,9**
Gelir durumu	2500 TL ve altı	343	37,7	566	62,3
	2501 – 5000 TL	467	30,5	1.064	69,5
	5001 – 8000 TL	180	31,6	390	68,4
	8001 ve üzeri	25	16,9	123	83,1

NEİY gençlerin işsizlik süreleri kadar iş arama davranışı gösterirken iş bulmayı kolaylaştıracak merkezlere başvurup başvurmadıkları da önemli bir veri olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Tablo 32'de NEİY gençlerin yaş, cinsiyet ve gelir durumlarına göre İŞKUR'a kayıtlı olma durumları verilmiştir. Buna göre NEİY gençlerin %32,1'i İŞKUR kaydı olduğunu beyan etmiştir. Cinsiyet bazında bakıldığında kadınların %31,4'ü, erkeklerin ise %32,7'si İŞKUR'a kayıtlı bulunmaktadır. Bu oran oldukça düşük düzeydedir ve NEİY gençlerin İŞKUR algısı, yaklaşımı ve farkındalığını işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Yaş grupları bağlamında incelendiğinde araştırmaya katılan gençler arasında İŞKUR'a kayıtlı olma durumu %45,3 oranı ile 25-29 yaş grubunda en yüksek düzeyde belirlenmiştir. Bunu %31,5 oranı ile 20-24 yaş grubu takip ederken, en düşük İŞKUR kayıt oranı %11 ile 15-19 yaş grubuna aittir.

Gelir durumuna göre NEİY gençlerin İŞKUR'a kayıtlı olma durumu incelendiğinde en yüksek kayıtlı olma durumu %37,7 oranı ile 2500 TL ve altı gelire sahip olanlarda görülmektedir. Bu oranı %31,6 ile 5001-8000 TL ve %30,5 ile 2501-5000 TL gelire sahip olanlar takip etmektedir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin İŞKUR'a kayıt durumu

Gençlere *İŞKUR dahil herhangi bir iş bulma sitesine kayıtlı mısınız?* sorusu yönetilmiştir. Gençlerin %63,2'si (96 kişi) kaydının olduğunu belirtirken %27'si (41 kişi) kayıtlı olmadığı söylemiştir. %9,9'u (15 kişi) ise bu soruya yanıt vermemiştir. İŞKUR'a ve diğer iş bulma sitelerine üye olmayanların beyan ettikleri nedenler arasında daha çok İŞKUR hakkında bilgi sahibi olunmaması, iş aramama ve İŞKUR'a daha çok vasıfsız işler için başvurulacağı hakim yaklaşımı öne çıkmaktadır.

'...Yok. Ben pek inanmıyorum. Öyle sitelerinde komisyon aldığını düşünüyorum. Emek sömürüsü olduğu için ben tercih etmiyorum...' (Ağrı K9, 23, E)

'...Hayır değilim. Okumayan insanlara yönelik bir kurum olduğunu düşünüyorum ben. İŞKUR'a gidip kaymakam olamam veya hakim olamam...' (Ankara K10, 26, E)

'...Hiçbir yere kaydım yok. İş bulmak istesem bunlara kaydolurdum...' (Gaziantep K46, 18, K)

3.3.3. Çalışmak İsteme ve İş Arama Durumları

Tablo 33. NEİY gençlerin çalışmak isteme durumu

Profil göstergeleri	Değişkenler	Öne çıkan bulgu	Evet %	Hayır %
Düzenli gelir elde edebileceği bir işte çalışmak isteme durumu	Düzenli gelir elde edebileceği bir işte çalışmak isteyenler		82,6	17,4
	Cinsiyet	Kadın	78,9	21,1
		Erkek	85,5	14,5
	Yaş grubu	15-19	75,1	24,9
		20-24	83,1	16,9
		25-29	87,8	12,2
	Medeni durum	Evli	81,4	18,6
		Bekar	82,7	17,3
		Dul/boşanmış	91,4	8,6
	İŞKUR kaydı	İŞKUR'a kayıtlı olanlar	35,8	64,2
	İş arama durumu		**83,1**	**16,9**

NEİY gençlerin eğitim ve işgücü profilleri içerisinde diğer bir önemli gösterge çalışmayı isteme ve iş arama durumlarına ilişkin verilerdir. Tablo 33'te NEİY gençlerin düzenli bir işte çalışma isteme durumları cinsiyet, yaş, medeni durum, İŞKUR kaydı ve iş arama boyutları ile analiz edilmiştir. NEİY gençler arasında düzenli gelir elde edebileceği bir işte çalışmak isteyen gençlerin oranı %82,6'dır. Bu gençlerin cinsiyet dağılımında erkeklerin (%85,5) kadınlara (%78,9) göre daha çok düzenli bir işte çalışmak istedikleri görülmektedir. Derinlemesine görüşülen gençlerin ise %96,7'si düzenli gelir gelir elde edeceği bir işte çalışmak istediğini dile getirmiştir.

Yaş grupları bazında bakıldığında yaş ilerledikçe düzenli bir işte çalışmak isteği de artmaktadır. Nitekim bu oran 15-19 yaş grubunda %75,1, 20-24 yaş grubunda %83,1 ve 25-29 yaş grubunda %87,8 olarak belirlenmiştir. Medeni durum açısından incelendiğinde dul/boşanmış olanların %91,4'ü, bekarların %82,7'si, evlilerin ise %81,4'ü düzenli gelir elde edeceği bir işte çalışmak istemektedir.

İŞKUR kaydı ve iş arama durumları incelendiğinde düzenli gelir elde edeceği bir işte çalışmak isteyenlerin %35,8'i İŞKUR'a kayıtlı görünürken iş aradığını belirtenlerin oranı %83,1'dir. Bu noktada düzenli bir gelir talep eden gençlerin %26,9'u aktif olarak iş aramıyor görünmektedir. Bu kitlenin çalışmaya engel bir durumu/sorumluluğu veya iş bulma ümidini kaybederek gücenmiş olma ihitimali yüksek olarak düşünülmektedir.

Tablo 34. İş arayan NEİY gençler

Profil Göstergeleri	Değişkenler	Öne Çıkan Bulgu	Evet %	Hayır %
İş Arayan NEİY Gençler	Cinsiyet	Kadın	69,2	30,8
		Erkek	77,9	22,1
	Yaş Grubu	15-19	63,2	36,8
		20-24	76,4	23,6
		25-29	80,1	19,9
	Medeni Durum	Evli	70,1	29,9
		Bekar	74,8	25,2
		Dul/boşanmış	82,9	17,1
		Evli Kadın	60,4	39,6
		Evli Erkek	86,4	13,6
		Bekar Kadın	71,6	28,4
		Bekar Erkek	76,8	23,2
		Dul/boşanmış Kadın	82,6	17,4
		Dul/boşanmış Erkek	83,3	16,7
	İŞKUR Kaydı	İŞKUR'a Kayıtlı İş Arama	39,0	12,6
		İŞKUR'a Kayıtsız İş Arama	61,0	87,4
	İş Başı Yapma	İki Hafta İçinde İş Başı Yapabilme Durumu	84,3	15,7
	İş Arama Süresi	12 ay ve üzeri	31,4	
		3-6 ay	27,9	
		0-2 ay	18,5	
		7-9 ay	13	
		10-11 ay	9,1	

İş arayan NEİY gençlerin alt kırılımlara göre değerlendirilmesi yapıldığında Tablo 34'te NEİY gençlerin iş arama durumları cinsiyet, yaş, medeni durum, İŞKUR kaydı, işbaşı yapmaya hazır olma ve iş arama süresi boyutları ile analiz edilmiştir. NEİY gençler arasında iş arayanların oranı %74,1'dir (2.340 kişi). Bunlar arasında erkeklerin %77,9'u, kadınların %69,2'si iş aradıklarını beyan etmişlerdir. Yaş grupları bazında bakıldığında yaş ilerledikçe iş arama oranlarının arttığı görülmektedir. Buna göre 15-19 yaş grubunun %63,2'si, 20-24 yaş grubunun %76,4'sı ve 25-29 yaş grubunun %80,1'i aktif iş aramaktadır.

İş arayanların medeni durumuna bakıldığında dul/boşanmış kadınların %82,9'u, erkeklerin %83,3'ü iş aradıklarını ifade etmişlerdir. Bekarların %74,8'i iş ararken bunlar arasında erkeklerin oranı %76,8, kadınların oranı %71,6'dır. Evliler açısında bakıldığında iş arama oranı azalarak %70,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran içerisinde kadınların %60,4'ü, erkeklerinse %86,4'ü aktif olarak iş aramaktadır. Bu açıdan evli kadınların erkeklerden daha az ancak beklenenden daha yüksek düzeyde iş arama tercihinde bulundukları tespit edilmiştir.

NEİY gençlerin %39'u İŞKUR'a kayıtlı olarak iş aramakta iken, %61'i İŞKUR'a kaydolmaksızın iş aramaktadır. İş arayan NEİY gençlerin %84,3'ü iki hafta içinde işbaşı yapabileceklerini belirtmişlerdir. İş arama sürelerine bakıldığında iş arayanların %31,4'ü 12 ay ve üzeri, %27,9'u 3-6 ay arası, %18,5'i 0-2 ay arası, %13'ü 7-9 ay arası, %9,1'i 10-11 ay arası süredir iş aradığını belirtmiştir. Buna göre iş aramaya devam edenlerin yaklaşık 3'te 1'i uzun süreli işsizdir.

Derinlemesine görüşülen gençlerin iş arama durumu

Derinlemesine görüşülen 15-29 yaş grubundaki NEİY gençlerin %77'si iş aradığını, %23'ü ise iş aramadığını belirtmiştir. Bu oran anket çalışması ile benzerlik göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde hanenin toplam aylık geliri arttıkça gençlerin iş arayışında bulunma oranı da azalmaktadır. İş arama süresine bakıldığında gençlerin %48,7'si 6 ay ve üzeri, %29'u ise 12 aydan fazladır iş aramaktadır. 6 ay ve altında iş arama sürelerine bakıldığında ise gençlerin %5,1'i 0-1 aydır, %18,8'i 1-3 aydır, %27,4'ü 3-6 aydır iş aramaktadır. İş arayanların %88,9'u (104 kişi) 2 hafta içerinde iş başı yapabileceklerini belirtmiştir. İki hafta içerisinde iş başı yapamayacağını belirtenlerin oranı ise %11,1 (13)'dir.

Derinlemesine görüşülen ve iş aramayan gençleri iş aramaya teşvik edecek unsurlar

NEİY gençlerle yapılan görüşmeler sonucunda onları iş aramaya teşvik edecek başlıca unsurlar; maddi sıkıntılar yaşamama isteği, iş fırsatının iyi bir maddi getiri sağlaması, para kazanma isteği, kendi ayakları üzerinde durabilme isteği, maddi bir güce sahip olma isteği,

aileye destek olma zorunluluğu, iş tecrübesinin olması, eğitim aldığı bölüm ile ilgili bir iş olması, ekonomik sorunlar yaşaması veya borçlarının olması ve hayatı bir düzene koyma arzusu olarak sınıflandırılabilir.

Derinlemesine görüşülen gençlerin iş arama yöntem ve araçları

İş arayan NEİY gençlerin genelde birden fazla iş arama yöntemini kullandığı görülmüştür. Gençlerin iş arama yolları arasında internet ilk sırada yer almakta olup %50,7'si internetteki kariyer siteleri aracılığı ile iş aradığını belirtmiştir. Arkadaş, aile, akraba veya tanıdıklar aracılığı ile iş arayanların oranı da yüksektir. Nitekim gençlerin %34,9'u çevresindekiler aracılığı ile iş aradığını belirtmiştir. İŞKUR aracılığı ile iş arayanların oranı ise oldukça düşük olup %19,7 düzeyindedir. Gençlerin bir kısmı da iş yerlerine CV bırakarak iş aramaktadır. KPSS'ye girerek devlet memuru olmak isteyenlerin oranı katılımcılar içerisinde çok fazla (%3,9) bulunmamaktadır.

Derinlemesine görüşülen gençlerin çalışmak istedikleri işlerin özellikleri

NEİY gençlere "*Nasıl bir işte çalışmak istersiniz?"* sorusu yöneltilmiştir. Gençler işsiz olmalarına rağmen ne iş olsa yaparım düşüncesi ile değil, önemsedikleri kriterlere sahip işleri aramaktadırlar. Gençlerin çalışmak istedikleri işlerin en önemli özelliği eğitim aldıkları alan/bölüm ile ilgili olmasıdır.

> *'...Kendi alanım da çalışmak, yarı zamanlı çalışıp tam verimli çalışacağım ve ücretin beni tatmin edeceği bir işte çalışmak istiyorum. Yarı zamanlı istememin nedeni yüksek lisansa devam etmek istemem…' (Ankara K15, 22, K)*

> *'...Pdr mezunuyum işimin gerekliliklerini sağlayan bir işte çalışmak isterim (...) Hayatımı geçindirebileceğim bir maaş isterim…' (Malatya K111, E, 22)*

> *'... Alanımla ilgili bir sektörde çalışmak isterim…' (Konya K106, K, 26)*

Gençlerin birçoğu ise istedikleri işin niteliklerini ön plana çıkaran cevaplar vermişlerdir. Gençler "tam zamanlı", "iyi ücretli", "yorulmayacakları" ve "güvenceli" işlerde çalışma istediklerini ifade etmişlerdir.

> *'...Tam zamanlı, gelir getirici ve sigortalı... Çalışma koşulları önemli. Uzun ve kötü çalışma koşullarında çalışmak istemem…" (Manisa K117, E, 27)*

> *'...Mesailerin ağır olmadığı bir iş…" (İstanbul K64, K, 27)*

> *'...Ben evliyim madden iyi, çalışma saatleri uygun işte çalışmak isterim..." (Kastamonu K90, E, 28)*

'...Ücret, çalışma koşulları iyi olsun, asgari ücretin üzerinde maaş..." (Bursa K38, E, 18)

'...Rahat çalışma şartları olan, iyi ücreti olan, anlaşabileceğim insanların olduğu işlerde çalışmak isterim..." (İstanbul K54, K, 24)

'...Düzenli ve ücretin düzenli ödendiği ve uzun çalışma saatlerinin olmadığı bir iş..." (Mardin YK2, E, 21)

Derinlemesine görüşülen gençlerin iş bulma ümidi

Mülakata katılan gençlere gelir getirici bir işte çalışmalarının ne kadarlık bir sürede olabileceğine yönelik bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların bir kısmı iş bulma konusunda diğerlerine göre daha umutsuzdur ve hiçbir zaman gelir getirici bir işte çalışamayacağını belirtenlerin oranı %4,6'dır. Ayrıca katılımcıların %21'i gelir getirici bir işte çalışmaya ne zaman başlayabileceği konusunda fikir sahibi değildir. Altı ay veya daha kısa sürede işe başlayabileceğini belirtenlerin oranı %34,9'dur. İş bulmasının bir iki yıl süreceğini düşünenlerin oranı ise %24,3'tür. Bazı katılımcılar (%5,9) ise iş bulmasının üç yıldan daha uzun sürebileceğini belirtmiştir. Son olarak pandemiden sonra iş bulabileceğini belirtenlerin oranı %2'dir. Gençlerin bir kısmı iş bulma konusunda umutsuz olmamalarına karşın iş bulma sürelerine ilişkin verdikleri zaman aralıkları uzundur. Bu bağlamda NEİY gençler bir yönüyle uzun süreli işsizlerden oluşabilmektedir. İş arama sürelerinin uzun olması iş başvurularından aldıkları cevaplarla da ilişkilidir.

4. Türkiye'de Gençler Neden NEİY?

Tablo 35. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin öne çıkan NEİY olma nedenleri

Ana Boyut	Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Çevresel nedenler	Ekonomik Kriz	Ülkede yaşanan ekonomik krizler nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	67,3
Çevresel nedenler	Sosyal eşitsizlikler	Ülkedeki sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.) nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	64,4
Çevresel nedenler	Sosyal bağlantılar	Gerekli sosyal bağlantılarım olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	53,1
Eğitim kaynaklı nedenler	Eğitimi yeterli görme	Eğitim düzeyimi yeterli görüyorum	42,8
Emek piyasası kaynaklı nedenler	Ücret düzeyi	Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih ederim	42,5
Eğitim kaynaklı nedenler	Eğitim düzeyi	Eğitimim yarıda kaldı	40,1
Emek piyasası kaynaklı nedenler	Sosyo-ekonomik belirsizlik	Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş arayabilirim, ama o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizlikler iş aramama engel oluyor	39,5

Emek piyasası kaynaklı nedenler	Eğitim-emek piyasası uyumsuzluğu	Eğitim aldığım, yetiştirildiğim uzmanlık alanında iş bulamadım/bulamıyorum	39,0
Bireysel nedenler	Eğitim tercihi	Tercihen eğitimime devam etmedim/etmiyorum	36,6
Bireysel nedenler	Kişisel özellikler	Eğitim dışında olmamın tek sorumlusu benim	32,8
Çevresel nedenler	Yaşanılan bölge	Yaşadığım bölgede eğitimim ve yetkinliklerime uygun başvurabileceğim bir iş olduğunu düşünmüyorum	32,7
Eğitim kaynaklı nedenler	Eğitim yeterliliği	Yeterli eğitime sahip olmadığım için iş bulamadım/ bulamıyorum	31,9
Emek piyasası kaynaklı nedenler	İş tecrübesi	Bir iş tecrübem olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	26,1
Emek piyasası kaynaklı nedenler	Bilgi ve yönlendirme Eksikliği	İş bulmak için hangi iş arama kanallarını kullanmam gerektiğini bilmiyorum	24,9
Bireysel nedenler	Düşük gelir düzeyi	Maddi durumum yeterli olmadığı için eğitimime devam edemedim/edemiyorum	24,7
Bireysel nedenler	Kişisel özellikler	İstihdam dışında olmamın tek sorumlusu benim	23,7
Eğitim kaynaklı nedenler	Eğitim niteliği	Okulumu/bölümümü/alanımı sevmediğim için eğitimime devam etmek istemedim	22,7
Çevresel nedenler	Sosyal çevre	Eğitim dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	17,5
Emek piyasası kaynaklı nedenler	Umudunu kaybetme	İş bulma umudumu kaybettiğim için iş bulamıyorum	17,2
Aile kaynaklı nedenler	Ebeveyn yaklaşımı	Ebeveynlerimin yaklaşımının eğitimim üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum	16,5
Çevresel nedenler	Sosyal çevre	İstihdam dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	16,5
Emek piyasası kaynaklı nedenler	Çalışma koşulları	Çalışma koşulları beni çok zorladığı için çalışmak/ istihdam edilmek istemiyorum	14,2
Bireysel nedenler	Çalışmama tercihi	Herhangi bir kişi ya da kurum istihdam imkanı sağlasa da çalışmak istemedim/istemiyorum	14,2
Eğitim kaynaklı nedenler	Eğitime erişim	Eğitim kurumlarına erişemediğim/ulaşamadığım için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum	13,8
Bireysel nedenler	Özgüven	Çalışma hayatında yer alacak özgüvene sahip değilim	13,1
Aile kaynaklı nedenler	Bakım sorumluluğu	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için iş bulamadım/bulamıyorum	12,7
Bireysel nedenler	Yüksek gelir düzeyi	Maddi durumum yeterli olduğu için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.	12,2
Aile kaynaklı nedenler	Bakım sorumluluğu	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için eğitimime devam edemedim/edemiyorum	12,1
Bireysel nedenler	Genel sağlık durumu	Sağlık durumum elvermediği için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum	10,5
Bireysel nedenler	Engellilik durumu	Engelli olduğum için eğitimime devam edemedim ve/ veya iş bulamadım/bulamıyorum	9,2

Gençlerin NEİY olma nedenleri farklılaşmaktadır. NEİY olmak yaş, cinsiyet ve sağlık durumu gibi bireysel yani mikro nedenlerden kaynaklanacağı gibi sosyal, ekonomik ve emek piyasası düzenlemeleri gibi makro nedenlerden de kaynaklanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, NEİY olma nedenleri ülkelere, bölgelere ve hatta kişilere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışma kapsamında ise alanda yapılan nicel ve nitel araştırmaların sonuçları dikkate alınarak NEİY olma nedenleri; "bireysel nedenler", "aile kaynaklı nedenler", "eğitim kaynaklı nedenler", "çevresel nedenler" ve "emek piyasası kaynaklı" nedenler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 35'te bu sınıflandırmaya uygun olarak ankete katılan 15-29 yaş grubu NEİY genç profili belirleyen faktörler sıralanmaktadır. Bu faktörler arasında "*çevresel fakörler*" ve "*emek piyasası kaynaklı faktörler*" ön planda çıkmaktadır. Buna göre NEİY gençler için öncelikli olarak belirginleşen ilk 5 faktör şöyle sıralanmaktadır:

- Ekonomik krizlerin etkileri
- Sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.)
- Gerekli sosyal bağlantılarının olmaması
- Bulunduğu eğitim düzeyinin yeterli olduğunu düşünme
- Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih etme eğilimi

İlk 10 faktör özelinde bakılırsa yukarıdakilere ilaveten şu 5 faktör sırasıyla öne çıkmaktadır:

- Eğitiminin yarım kalmış olması/devam edememesi
- Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş aramaya bir engel olarak o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizliklerin mevcut olması
- Eğitim-emek piyasası uyumsuzluğu / Eğitim alınan uzmanlık alanında iş bulamama
- Tercihen eğitimine devam etmeme
- Eğitim dışında olma kararının tek sorumlusu olma

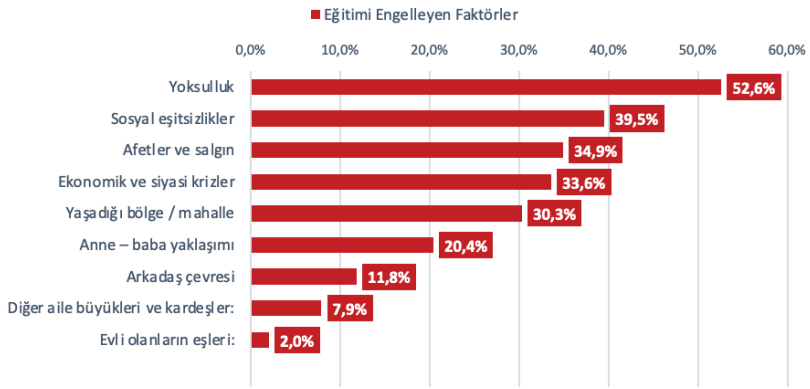
Buradaki faktörlerin gençlerin eğitim ve istihdama katılımlarını ayrı ayrı nasıl etkilediğinin detaylı analizi derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine görüşülen gençlerin eğitim hayatını olumsuz etkileyen faktörler

Genel olarak derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde gençlerin eğitim ve istihdam dışında olma nedenleri irade dışı olarak gerçekleşmiş ve NEİY durumuna geçmelerinde en az bir zorlayıcı faktör bulunmuştur. Gençlerin eğitimlerinin

yarım kalmasına ilişkin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde genellikle ekonomik temelli nedenler, sistem yetersizliği ve ebeveynler gibi çeşitli alt faktörlerden bahsedilmiştir. Gençlerin bir kısmı ekonomik yetersizlikten dolayı bir üst eğitime devam edememekte bu sebeple çalışma hayatına girmek istemekte ancak eğitimleri yetersiz olduğu için de iş bulamamaktadırlar. Bu durumun her zaman bir kısır döngü yarattığı söylenemese de böylesi bir riski taşıdığı açıktır.

Görüşülen NEİY geneçlerin %79,6'sı (121 kişi) eğitim hayatını zorlayan bazı faktörler olduğunu, %20,4'ü (31 kişi) ise olmadığını belirtmiştir. Bu faktörler Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 3: Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitimini engelleyen faktörler

Şekil 3'te görüldüğü üzere gençlerin eğitim hayatını zorlayan faktörlerin başında yoksulluk gelmektedir. Gençlerin yaklaşık olarak yarısı ekonomik şartlar nedeniyle eğitim hayatında sorunlar yaşamıştır. Eğitim hayatında olumsuz etkiler yaratan diğer faktörler en etkili olandan daha etkisiz olana doğru sıralandığında yoksulluktan sonra sosyal eşitsizlikler, salgın ve afetler, ekonomik ve siyasi krizler, yaşadıkları bölgenin/mahallenin olumsuz koşulları, aile üyelerinin (anne, baba, kardeş, eş vb.) etkisi gibi nedenler yer almıştır. Bu faktörler şöyle açıklanabilir:

- ***Yoksulluk***: Gençlerin %52,6'sı (80 kişi) yoksulluğun kendi eğitim hayatlarında olumsuz etkiler yarattığını belirtmiştir.
- ***Sosyal eşitsizlikler***: Gençlerin %39,5'i (60 kişi) sosyal eşitsizlikler nedeniyle eğitim hayatında sorunlar yaşadığından bahsetmiştir.
- ***Afetler ve salgın***: Gençlerin %34,9'u (53 kişi) salgın veya afetler nedeniyle eğitim hayatının zorlandığını düşünmektedir. Bu 53 kişinin %69,8'i (37 kişi) pandemi, %17'si (9 kişi) deprem, %5,7'si (3 kişi) ise sel nedeniyle eğitim hayatında sorunlar

yaşamıştır.

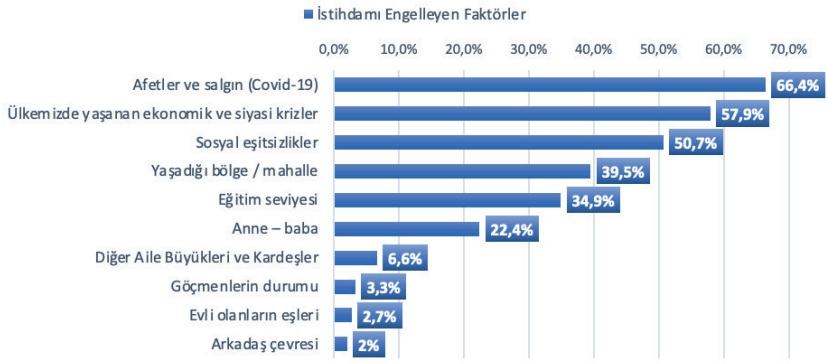
- ***Ekonomik ve siyasi krizler***: Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerden eğitim hayatının etkilendiğini belirtenlerin oranı %33,6'dır (51 kişi).
- ***Yaşanılan bölge / mahalle***: Gençlerin %30,3'ü yaşadıkları bölge veya mahallenin koşulları, imkansızlıkları nedeniyle eğitim hayatında zorluklar yaşadığını belirtmiştir.
- ***Anne – baba yaklaşımı***: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu anne ve babasının eğitim konusunda kendisini desteklediğini ve teşvik ettiğini belirtmiştir. Ancak %20,4'ü anne ve babasının eğitim hayatında olumsuz etkiler yarattığını ifade etmiştir.
- ***Arkadaş çevresi***: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu arkadaşlarının eğitim konusunda kendisini desteklediğini belirtmiştir. Ancak %11,8'i arkadaşlarının olumsuz etkiler yarattığını veya onların olumsuz özelliklerinin gençleri etkilediğini belirtmişlerdir.
- ***Diğer aile büyükleri ve kardeşler***: Gençlerin büyük bir çoğunluğu diğer aile büyükleri ve kardeşlerinin eğitim konusunda destekçi olduğunu belirtmiştir. Ancak %7,9'u aile büyüklerinin ve kardeşlerinin olumsuz etkiler yarattığını veya onların olumsuz özelliklerinin gençleri etkilediğini belirtmişlerdir.
- ***Evli olanların eşleri***: Gençlerin %10,5'i (16 kişi) evlidir ve bunlar içerisinde sadece 3 kişi eşinin eğitim hayatı üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu düşünmektedir. Diğer iki kişi, eşler arası eğitim düzeyi farklılıklarının ve yeni evlenmiş olmanın getirdiği süreç nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yoksulluğun, sosyal eşitsizliğin, ekonomik ve siyasi krizlerin eğitim hayatlarını zorladığını belirten katılımcıların cevaplarındaki ortak temaları; "gelir düzeyi" ve "maddi imkansızlıklar" oluşturmaktadır. Nitekim eğitim hayatını zorlayan faktörlerin mevcut olduğunu belirten 121 NEİY gencin (%41,1) toplam hane geliri 2501-5000 TL arasında iken %38'inin hane geliri 2.500 TL'nin altındandır.[1] Eğitim hayatını zorlayan faktörler olduğunu belirten gençlerin %52,9'u 20-24 yaş grubundadır.

Derinlemesine görüşülen gençlerin istihdamını olumsuz etkileyen faktörler

NEİY gençlerin eğitim dışında kalma nedenleri gibi istihdam dışında kalmalarının nedenleri de çeşitli olabilmektedir.

1 2020 yılı itibariyle Türkiye'de asgari ücret brüt 2 bin 943 TL iken net 2 bin 324 TL'dir.

Şekil 4: Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin istihdamını engelleyen faktörler

Şekil 4'te görüleceği üzere gençlerin gelir getirici bir işte çalışmasına, istihdam edilmesine engel olan faktörlerin başında afetler ve salgın gelmektedir. Gençlerin %66,4'ü pandemi sürecinin ve afetlerin işsiz kalmasında etkili olduğunu belirtmiştir. Eğer pandemi olmasaydı en etkili faktörün afetler ve salgın değil, genel ekonomik durum olması beklenirdi. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ekonomik ve siyasi krizler %57,9'luk oran ile ikinci sırada yer almıştır. Sosyal eşitsizlikler de yine işsizlik üzerinde önemli bir faktör olmuştur ve katılımcıların %50,7'si sosyal eşitsizlikler sebebiyle işsiz kaldığını belirtmiştir. Gençlerin %39,5'i ikamet ettiği bölge ve mahallenin olumsuz özellikleri nedeniyle işsiz kaldığını ifade etmiştir. Gençlerin eğitim düzeyi de yine işsizlik üzerinde etkili bir faktördür ancak en önemli faktörler arasında değildir. Buna göre gençlerin %34,9'u aldığı eğitimin yetersiz olması sebebiyle işsiz kaldığını düşünmektedir. Aile ve arkadaşlar genelde gençlerin iş bulması üzerinde olumlu etki oluşturmuş, Teşvik edici ve destekleyici olmuştur. Ancak katılımcıların %22,4'ü anne-babasının, %6,6'sı diğer aile büyüklerinin veya kardeşlerin %2'si arkadaşlarının, işsiz kalması üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Gençler içerisinde 16 kişi evli olduğunu belirtmiştir. Evli gençler içerisinde 4 kişi işsiz kalmasına eşinin neden olduğunu düşünmektedir. Bu gençlerden 1 kişi erkek, 3 kişi kadındır. Katılımcılar arasında 10 kişi yurtdışından Türkiye'ye gelmiş göçmenlerdir, bunlar içerisinde 5 kişi göçmenliğin işsizliğe sebep olduğunu düşünmektedir.

4.1. Bireysel Nedenler

NEİY olma nedenlerinin mikro boyutunu bireysel nedenler oluşturmaktadır. Birey kendisine ait olan ve müdahale edemediği veya müdahale edebilmesinin zor olduğu özelliklerinden dolayı NEİY olabilmektedir. Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasında elde edilen bireysel neden faktörlerine ilişkin bulgular Tablo 36'da yer almaktadır. Sıralama

içerisinde oldukça gerilerde olan bireysel nedenler, mikro anlamda her birey özelinde kişisel özellikler, tercihler, sağlık durumu, gelir düzeyi, özgüven/saygı gibi birçok alt boyutta incelenebilmektedir.

Tablo 36. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarını belirleyen bireysel faktörler

Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Eğitim tercihi	Tercihen eğitimime devam etmedim/etmiyorum	36,6%
Kişisel özellikler	Eğitim dışında olmamın tek sorumlusu benim	32,8%
Düşük gelir düzeyi	Maddi durumum yeterli olmadığı için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum	24,7%
Kişisel özellikler	İstihdam dışında olmamın tek sorumlusu benim	23,7%
Çalışmama tercihi	Herhangi bir kişi ya da kurum istihdam imkanı sağlasa da çalışmak istemedim/istemiyorum	14,2%
Özgüven	Çalışma hayatında yer alacak özgüvene sahip değilim	13,1%
Yüksek gelir düzeyi	Maddi durumum yeterli olduğu için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.	12,2%
Genel sağlık durumu	Sağlık durumum elvermediği için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum	10,5%
Engellilik durumu	Engelli olduğum için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/ bulamıyorum	9,2%

Tablo 36'da gençlerin NEİY olmalarında belirleyici olarak bireysel faktörlere ilişkin tercihleri sıralı şekilde en etkiliden az etkiliye doğru ifade edilmektedir. Burada bilinçli olarak eğitim ve istihdamda olmama tercih edilen bir durum gibi görünse de genel anlamda öncelikli nedenler arasında yer almamakta büyük bir kitle için geçerli olmamaktadır. Bu kapsamda bu tablonun değerlendirilmesi bireysel tercihlerin kendi içerisinde bir sıralamasının yapılması şeklinde okunmalıdır. Bununla birlikte NEİY olmanın bireysel bir tercih mi yoksa mikro-bireysel faktörler bağlamında daha dışşal faktörlerin etkisiyle zorunlu bir durum mu olduğunu anlamaya yönelik olarak derinlemesine görüşmelerde detaylı analizler gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine görüşülen gençlerin NEİY olma durumları bir tercih mi yoksa zorunluluk mu?

Derinlemesine görüşmelerde NEİY gençlere bulundukları statünün bir tercih mi yoksa bir zorunluluk mu olduğu sorulmuştur. Gençlerin büyük bir çoğunluğu hem eğitim hem de istihdam dışı olmalarının bir zorunluluk olduğunu belirtmiştir (%64,5). Kendi tercihi olduğunu belirtenlerin oranı ise %24,3'tür. Gençlerin zorunlu olarak eğitim ve istihdam dışında kalma nedenlerinden birini yine pandemi oluşturmaktadır. Pandemi nedeniyle eğitim ve istihdam dışı kaldığını belirtenlerin oranı %19,1'dir.

'...Pandemi zamanı işten çıkarılma durumu gibi nedenlerden dolayı zorunluluk...' (Ankara YK1, 24, E)

'...Zorunluluk. İnsan bu kadar zahmete katlandığında iyi bir işte, iyi bir gelirde çalışmak istiyor. Bulunduğum ortam ve Pandemi bu durumu olumsuz etkiliyor şu an...' (Ağrı YK1, 20, K)

Gençlerin bir kısmı ise resmi sınavlardan aldıkları başarısız puanlarla zorunlu olarak eğitim ve istihdam dışında kaldıklarını ifade etmişlerdir.

'...Zorunluluk. KPSS ve Pandemi etkili...' (Adana YK1, 26, K)

'...Zorunluluk. Eğitimde DGS çok zordu dört yıllığa geçemedim. İş başvurularından da dönüş yok henüz.' (Antalya K22,20, K)

'İstihdam dışında olmam da zorunluluk. Özel hastane bana açık olunca çağırırız dediler ama ben çağırsalar dahi gitmeyeceğim dedim. Bu tercih ama sağlık ocaklarında alım olmadığı için de zorunluluk...' (Van K148, 22, K)

Derinlemesine görüşülen gençlerin NEİY olmasında gelir düzeyinin etkisi

Derinlemesine görüşmeler kapsamında gençlerin %52,6'sı (80 kişi) yoksulluğun kendi eğitim hayatlarında olumsuz etkiler yarattığını belirtmiştir. Bu konuda yaşadığı olumsuzluklardan bahseden gençlerin %75'i (60 kişi) eğitim hayatında maddi sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Gençler arasında 7 kişi maddi sorunlar nedeniyle eğitim hayatının yarıda kaldığını belirtmiştir, 5 kişi okurken çalışmak zorunda kalmış ve bu konuda sorunlar yaşamıştır. Özel ders alamadığı veya dershaneye gidemediği için eğitim hayatında sorunlar yaşadığını belirten gençler de az sayıda (5 kişi) olsa da bulunmaktadır. Şehir dışında okumanın zorluklarından bahseden (2 kişi) ve fiyatların yüksek olmasından yakınan (1 kişi) gençler de bulunmaktadır.

'...Üniversite kazanımında, hazırlanırken bir ekonomik durumum yoktu. Ailem destek veremiyordu. Aç gidip geldiğim günler oldu. Belediye çorba dağıtıyordu ben aç olduğumda gidip çorba istiyordum. Dershaneye gidiyordum ama anne, baba para vermiyordu. Ablamın yanında kalıyordum bazen. Param olsaydı çok güzel yerlere gidebilirdim. Hala da istiyorum yine dünyaya gelsem ilk seçeceğim şey eğitim...' (Van K144, 22, E)

'...Özellikle maddi konuda çok zorlandım. Ailemin olmadığı şehirde okudum. Devlet yurdu çıkmadı bana. Özel yurtta kaldım. Çok zorlandım. İki sene özel yurtta kaldıktan

sonra arkadaşımla ayrı eve çıktım. Ama eve çıkınca maddi zorluklar çektim yine…' (*Adana K6, 25, K)*

'…Ben okurken son senemde annem ve babam işten çıkarılmıştı. Çalıştıkları yer kapandı. Ben okulu bitirdikten sonra kardeşim okul kazandı. Aramızda iki yaş var. O da Samsun'u kazandı. Onu da okutabilmek için ben de buralarda iş buldum kendime…' (Kastamonu K89, 29, K)

'…maddi durumumuz yüzünden okuyamadım açıkçası. Küçük yaştan beri çalışıyorum.' (Konya K108, 26, E)

'…ben yüksek lisans yapmak istedim. Hocalarım da çok destekledi. Başvur gerisini biz hallederiz dediler ama maddi durumdan dolayı yüksek lisans yapamadım. Maddi durumum olsa çok isterim devam etmeyi.' (Balıkesir K32, 23, E)

Eğitim sürecinde maddi imkanlara erişememek en temel sorun alanlarından biri olmaktadır. Diğer yandan maddi imkanlara sahip olmak, zaman zaman gerçek manada bir kazanım olarak da gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla eğitim süreci aktif bir şekilde devam ederken, bu imkansızlıkların bertaraf edilmesi için önleyici uygulamaların, sağlıklı bir sonuç verebileceği aşikâr olmaktadır.

Diğer yandan bazı katılımcıların eğitimlerinin yarıda kalmasına neden olarak bireysel tercihlerini ve kişisel özelliklerini öne çıkardığı görülmektedir. Bireyin iradesi ile gerçekleşen bu durum sorgulandığında bireylerin tecrübe ve isteklerinin onları bu duruma yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda gençlerin eğitimlerinin yarıda kalmasına neden olan kişisel özellikler olarak bireysel tecrübe ve isteklerinin etkili olduğu söylenebilmektedir.

'…bu benden kaynaklanıyor. Aslında bana ailem eğitim konusunda fırsat verdi ama ben değerlendiremedim…' (Adana YK3, 19, E)

'…Liseyi bitirdikten sonraki cahilliğim diyebilirim. Gezmeye, tozmaya, eğlenmeye fazla vakit ayırdım. Eğitimime devam etmek için çalışmaya zaman ayırmadım, orada büyük sıkıntılar yaşadım…' (Bursa K36, 26, E)

Tablo 37. NEİY gençlerin sağlık durumlarına göre dağılımı

		N	%
Engelli bir bireyim	Evet	38	1,2
	Hayır	3.120	98,8
Doktor tarafından teşhis edilmiş depresyon, anksiyete, panik atak veya benzeri bir rahatsızlığım var	Evet	130	4,1
	Hayır	3.028	95,9
Eski hükümlüyüm	Evet	38	1,2
	Hayır	3.120	98,8
Madde bağımlılığı yaşıyorum	Evet	39	1,2
	Hayır	3.119	98,8
Gün içinde çok fazla internet/oyun/sosyal medya kullanıyorum	Evet	1.501	47,5
	Hayır	1.657	52,5
Yakın çevremden fiziksel şiddet görüyorum	Evet	84	2,7
	Hayır	3.074	97,3
Sigara kullanıyorum	Evet	1.545	48,9
	Hayır	1.613	51,1
Alkol tüketiyorum	Evet	555	17,6
	Hayır	2.603	82,4

Tablo 37'de araştırmaya katılanların sağlık durumlarının dağılımı verilmiştir. Sağlık durumları NEİY olma durumunun sayısal olarak az ama etki bağlamında önemli bir nedenidir. Buna göre katılımcıların %1,2'si engelli bir bireyken, %4,1'inin doktor tarafından teşhis edilmiş depresyon, anksiyete, panik atak veya benzeri bir rahatsızlığı bulunmaktadır. Katılımcıların %17,6'sı alkol tükettiğini, %48,9'u ise sigara kullandığını beyan etmiştir. Bununla beraber katılımcıların %1,2'si madde bağımlılığı yaşadığını beyan etmiştir. Katılımcıların %47,5'i ise gün içinde çok fazla internet/oyun/sosyal medya kullandıklarını ifade etmiştir. Nihayetinde katılımcıların %1,2'si eski hükümlü olduğunu, %2,7'si yakın çevresinden fiziksel şiddet gördüğünü beyan etmiştir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin sağlık durumları

- Görüşülen gençler içerisinde sigara kullanmayanlar çoğunluktadır. Sigara kullandığını belirtenlerin oranı %33,6, kullanmadığını belirtenlerin oranı ise %66,4'tür.
- Katılımcıların %17,1'i kendisinin internet/oyun/sosyal medya bağımlısı olduğunu belirtmiştir.
- Doktor tarafından teşhis edilmiş depresyon, anksiyete, panik atak veya benzeri bir rahatsızlığı olduğunu belirtenlerin oranı %8,6'dır.
- Katılımcıların %6,6'sını göçmenler oluşturmuştur.

- Katılımcıların %6,6'sı sosyal yardım almaktadır.
- Görüşmelere katılan gençlerin %5,3'ü engellidir.
- Madde bağımlısı olduğunu belirtenler %4,6'dır.
- Eski hükümlülerin oranı katılımcılar arasında %3,9'dur.
- Katılımcıların %2'si yakın çevresinden şiddet görmektedir.

4.2. Aile Kaynaklı Nedenler

Aile toplumsallaşmanın ilk kurumu niteliğindedir ve zaman içinde sürece başka kaynaklar dahil olsa da toplumsal normları, değerleri ve kültürü çocuklara aktararak çocukların toplumsallaşması sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu işlevlerin yanı sıra ailelerin sahip oldukları aile yapısı, eğitim seviyesi, gelir durumu gibi özellikler, gençlerin NEİY olmaları üzerinde etkili olmaktadır. Bu etkilerden ilki, ailelerin eğitim seviyelerinin çocuklarının akademik başarılarını etkilemesi şeklinde görülürken; bir diğeri zaman zaman ilk etkiyle bağlantılı olarak ailelerin çocuklarının eğitim hayatları ile yakından ilgilenmesi durumu şeklinde görülmektedir.

Tablo 38. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarını belirleyen aile faktörleri

Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Ebeveyn yaklaşımı	Ebeveynlerimin yaklaşımının eğitimim üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum	16,5
Bakım sorumluluğu	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için iş bulamadım/bulamıyorum	12,7
Bakım sorumluluğu	Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için eğitimime devam edemedim/edemiyorum	12,1

NEİY olmanın nedenlerinden birisi de aile kaynaklı faktörlerdir. Tablo 38'de görüleceği üzere bu faktörler Türkiye'nin NEİY gençleri için öncelikli bir neden faktörü değildir. Ancak yine de ebeveynlerin yaklaşımının eğitimi üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünen gençlerin oranı %16,5'tir. Bu faktörü, özellikle kadınlar için daha geçerli bir faktör olan, bakmakla yükümlü çocuk/engelli/yaşlı bir birey olduğu için eğitim ve istihdam imkanı bulamamak izlemektedir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim hayatına ebeveynlerinin etkileri

Anne ve babanın gençlerin eğitim hayatına etkisi bazen zorlayıcı bazen de teşvik edici olabilmektedir. Nitekim katılımcıların büyük bir çoğunluğu anne ve babasının eğitim konusunda kendisini desteklediğini, teşvik ettiğini ve elinden gelen her şeyi yaptığını belirtmiştir. Ancak anket sonuçlarına benzer şekilde derinlemesine görüşülen gençlerin %20,4'ü (31 kişi) anne ve

babasının eğitim hayatında olumsuz etkiler yarattığını belirten ifadelerde bulunmuştur. NEİY olmanın aileden kaynaklanan nedenleri incelendiğinde, ebeveynlerin eğitim durumlarının gençlerin NEİY olma durumlarına etkisi olduğu görülmektedir. Nitekim bazı katılımcılar anne-babasının eğitimsiz olmasının, kendi eğitim hayatına da olumsuz yansıdığını belirtmiştir. Diğer yandan ebeveynlerin çocuklarına ilişkin ilgi, tutum ve alakaları da NEİY olma durumunu etkileyen faktörlerden olabilmektedir. Bu durum iki yönlü olarak gerçekleşebilmektedir. Öncelikli olarak, otoriter ebeveynlerin, genci istediği okula veya bölüme göndermemesi eğitim hayatını zorlaştırmıştır. Bir diğer yön ise bazı katılımcı diyaloglarından anlaşılacağı üzere babaların ilgisiz davranmış veya olumsuz davranışlarda bulunmuş olmasıdır. Diğer yandan ebeveynlerin erken vefat etmesi gençlere olumsuz yansımıştır. Son olarak anne-babanın geçimsizliği, ailevi sorunlar yaşanması gibi durumlar da yine olumsuz etkiler oluşturmuştur.

> *'...Annem babam eğitim almamış, yaşları 75-60 arası. Ailemde ilk okuyan bendim. Diğerlerinin bir eğitim durumları yoktu. Ben de bu yaşadıklarımdan çok etkilendim. Annem babam, maddi- manevi destek verse de bir düşünceyi göremiyor. Doğu'daki ve Batı'daki eğitim durumları farklı. Batı'daki aileler okurken çocuklarını takip ederken bizimkiler sormuyor. Okursun yeter diyorlar. Beni çok seviyorlar fakat eğitimin ne olduğunu hangi gruplara üyeler olunduğunu nelerin okutulduğunu bilmiyorlar. Çünkü bir eğitim almamış…' (Van K144, 22, E)*

> *'...Ben kendimi okumaya adamıştım. Her şey çok güzel gidiyordu hocalarım da bana inanıyordu. Belgesiz geçtiğim hiçbir dönem yoktu. Ulaşım problemleri oldu. Bir de babam hastalanınca okul çıkışı hastaneye gidiyorsun, orada kalıyorsunuz ve babanızın halini görüyorsunuz. Ben resmen okulda dersleri dinleyemez haldeydim, hiçbir şekilde kendimi toplayamadım…' (Gaziantep K47, 19, K)*

Göçmenler üzerinde anne ve babalarının etkisi ise daha farklı ve çok yönlü olabilmektedir.

> *'...İlk geldiğimden Demirkapıköy'e geldik. Babam gelmedi. Biz ilk altı ay savaş biter geri döneriz dedik. En zor olan ailen yanında değil...' (Balıkesi YK1, 28, K)*

Aileden kaynaklanan nedenlerle eğitimin yarım kalması NEİY olma nedenlerinden biridir. Hane büyüklüğü, hanede küçük yaşta çocukların olması veyahut ailenin ilk çocuğu olma gibi nedenler NEİY olma olasılığını arttırmaktadır.

> *'... Evet, biz evde 8 kişi yaşıyoruz. Diğer kardeşlerim benden küçük. Masraflarımız çok, ev kira. Faturalar falan çok yüksek geliyordu. Diğer kardeşlerin küçük olduğu için çalışabilecek durumda sadece evde ben ve babam vardık. Babam benden bir fedakârlık*

istedi. Okulu yarım bırakıp kaydımı sildirip artık yeni bir hayata sadece çalışmaya yönelik evden işe işten eve benden bunu istedi. Ben de ailem için bunu kabul etmek zorunda kaldım…' (İstanbul K58, 21, E)

Aileden kaynaklanan bir diğer neden ise daha önce bahsedildiği üzere, otoriter tutum takınan ebeveynler ve çocuklarının eğitim hayatları ile bağlantısı olabilmektedir.

'…Evet düşünüyorum. Bilmiyorum bizim orda çiftçilik vardı yani domates vardı… Babam bana dedi ki Anadolu Lisesi'ni kazanmazsan seni göndermem dedi. Ben de meslek lisesini tutturmuştum o zaman. Babam beni göndermedi ve eğitimimin yarım kaldığını düşünüyorum. Bir sene sonra nişanlandım. Bir üst seviyede eğitime devam etmeyi tabii ki de isterdim…' (İzmir K88, 23, K)

Ebeveynin eğitim düzeyi, gençler üzerinde yapıcı bir etki olarak değerlendirilebilir. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynin yönlendirme noktasında farkındalıkları daha etkili olabilmektedir. Ancak determinist bir yaklaşımla eğitim düzeyi genç için doğru tercih ve sağlıklı bir süreç anlamına gelmeyebilmektedir. Bununla birlikte ilgisiz anne ya da baba figürü eğitim sürecinde destekten yoksun kalınmasına, düşük okul başarısına ve kopmasına yol açabilecek nitelikte olmaktadır. Anne ya da babadan birinin kaybı durumunda daha dramatik bir etki süreci devreye girmekte, gençlerin duygusal örselenmeleri, bağlanma ve aidiyet, sevgi eksikliği ve ilgisizlik faktörleri ile birleştiğinde, eğitim süreçleri başarılı geçmemekte ve sonraki yaşamı doğrudan etkilemektedir. Bu durumu en az kayıpla atlatabilmek önemlidir. Profesyonel destek hizmetlerinin bu durumda çoklu dezavantaj ortaya çıkmaması için önleyici bir şekilde uygulanması yerinde bir hamle olabilir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma hayatınae beveynlerinin etkileri

Gençlerin büyük bir çoğunluğu anne ve babasının iş arama sürecinde kendini desteklediğini belirtmiştir. Ancak gençlerin %22,4'ü (34 kişi) ebeveynlerinin gelir getirici bir işte çalışmasına engel olan bir faktör olduğunu söylemiştir. Aileler genelde çocuklarının eğitim hayatına devam etmesini istedikleri, daha iyi işlerde çalışmasını istedikleri, eğitim aldığı alanda çalışmasını istedikleri için şu anda çalışmalarını istememektedir. Ancak bu şartlar her zaman gerçekleşmediği için gençlerin NEİY olma olasılıkları da yükselmektedir.

'… Babam mesleğinden başka alanda çalışmazsın diyor. Annen sen bir iş bul belki babanı ikna edebiliriz diyor…' (Ağrı YK1, 20, K)

'…Annem babam çalışma diyorlar. Meslek sahibi olmamı istiyorlar. Gerekli eğitimi al, bunun için biz elimizden gelen tüm imkânı sağlarız diyorlar…' (Bursa K37, 22, E)

'...Babam bu konuda herhangi bir fabrikada çalışmamı istemiyor. Çalıştığım yerin tanınmış olmasını istiyor. Güvenilir çalışma ortamı istiyor...' (Ankara K12, 22, K)

'...Babam aldığım eğitimden düşük bir işte çalışmamı istemedi...' (Ankara K18, 23, K)

'...Okuduğum bölümle ilgili bir alanda çalışmamı istiyorlar, boşa gitmesini istemiyorlar...' (Trabzon K142, 24, E)

Derinlemesine görüşülen gençlerden evli olanların eşlerinin eğitim hayatına etkisi:

NEİY olma nedenleri cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde kadın olmak ve nispeten evli kadın olmak NEİY olma olasılığını arttırmaktadır. Nitekim eşlerin eğitime ve istihdama bakış açıları bu noktada önemlidir. Bir diğer faktör ise çocuk sahibi olanların bakım sorumlulukları nedeniyle eğitime devam etmemeleridir. Derinlemesine görüşülen gençlerin %10,5'i (16 kişi) evlidir ve bunlar içerisinde sadece 3 kişi eşinin eğitim hayatı üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu düşünmektedir. İki kişi, eşler arası eğitim düzeyi farklılıklarının ve yeni evlenmiş olmanın getirdiği süreç nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

'... Evet. Liseyi açık öğretimden devam ettim 2. Sınıfa kadar. Sonra yine kendisi istemediğini dile getirdi. Mecbur onu da bırakmak zorunda kaldım...' (Trabzon K139, 26, K)

'...Lisedeyken tanıştık zaten. O hep eğitimime destek oldu. Ama benim çok gidesim yoktu. Eşim de çalışmamı düşünmüyordu zaten...' (İstanbul K57, 27, K)

'...Eğitim hayatımdan sonra evlendim. Okusam destek olur ama çocuk var...' (İstanbul K59, 28, K)

Derinlemesine görüşülen evli NEİY gençlerin çalışma hayatına eşlerinin etkisi

NEİY gençlerin istihdam dışında olmalarının nedenlerinden birini kişisel özellikler oluşturmaktadır. Bu kişisel özellikler içerisinde ise cinsiyet ve medeni durum ayırt edici niteliktedir. Bu bağlamda katılımcılar içerisinde 16 kişi evli olduğunu belirtmiştir. Evli gençler içerisinde 4 kişi işsiz kalmasına eşinin neden olduğunu düşünmektedir. Bu gençlerden 1 kişi erkek, 3 kişi kadındır. Evli kadınların bakım sorumlulukları bu noktada önemli bir faktör olmaktadır.

'...Kısmen etkisi var. Bazı işlere evet, bazı işlere hayır diyebilir. Tamamen özgür bir şekilde istediğim yerlerde çalışabileceğimi düşünmüyorum. Daha bilindik, duyulduk, kurumsal işlerde çalışmam eşim için daha uygun olur...' (İstanbul YK3, 29, K)

'...Eşim çalışmamı istemedi. Çünkü çocuğum hep problemliydi. Bırakabileceğim kimse olmadığı için çalışmamı desteklemedi...' (İstanbul K57, 27, K)

Tablo 39. Araştırmaya katılanların anne ve baba eğitim durumuna göre son mezun oldukları eğitim düzeylerinin dağılımları

Anne ve baba Eğitim durumu		NEİY genç eğitim durumu						
		Okur yazar değil	İlkokul	İlköğretim	Lise	Meslek lisesi	Ön lisans	Lisans ve üstü
		%	%	%	%	%	%	%
Baba eğitim durumu	Okur yazar değil	61,5	17,3	6,1	3,5	3,8	4,5	4,7
	İlkokul (5 yıl)	38,5	57,3	46,3	33,4	37,1	42,5	32,0
	Ortaokul (3 yıl)	0,0	4,5	23,9	20,3	18,2	17,6	11,3
	İlköğretim (8 yıl)	0,0	7,0	7,4	8,9	9,8	8,6	7,6
	Lise	0,0	7,3	13,3	25,7	17,4	18,1	28,5
	Meslek lisesi	0,0	3,6	1,1	2,3	8,3	2,3	1,6
	Ön lisans	0,0	0,9	0,3	1,3	1,5	0,9	2,1
	Lisans	0,0	1,8	1,6	4,5	3,8	5,0	12,1
	Yüksek lisans	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,5	0,2
	Doktora	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Anne eğitim durumu	Okur yazar değil	92,3	35,5	19,9	13,3	17,4	19,0	16,4
	İlkokul (5 yıl)	7,7	51,8	50,9	41,2	43,2	43,4	36,5
	Ortaokul (3 yıl)	0,0	4,5	13,8	17,1	13,6	14,5	11,5
	İlköğretim (8 yıl)	0,0	4,5	4,8	7,9	5,3	5,4	7,8
	Lise	0,0	3,6	8,6	17,0	17,4	13,1	19,3
	Meslek lisesi	0,0	0,0	0,4	0,4	0,8	1,4	1,8
	Ön lisans	0,0	0,0	0,4	0,6	0,0	0,9	1,9
	Lisans	0,0	0,0	1,1	2,1	1,5	1,8	4,9
	Yüksek lisans	0,0	0,0	0,0	0,4	0,8	0,5	0,0
	Doktora	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tablo 39'da araştırmaya katılanların anne ve baba eğitim durumuna göre son mezun oldukları eğitim düzeyi verilmiştir. Buna göre ilkokul mezunu NEİY gençlerin %57,3'ünün babası ve %51,8'inin annesi ilkokul mezunudur. İlköğretim mezunu NEİY gençlerin %46,3'ünün babası ve %50,9'unun annesi ilkokul mezunudur. Lise mezunu NEİY gençlerin %33,4'ünün babası ve %41,2'sinin annesi ilkokul mezunudur. Meslek lisesi mezunu NEİY gençlerin %37,1'inin babası ve %43,2'sinin annesi ilkokul mezunudur. Ön lisans mezunu NEİY gençlerin %42,5'inin babası ve %43,4'ünün annesi ilkokul mezunudur. Lisans ve üstü NEİY genlerin ise %32'sinin babası ve %36,5'inin annesi ilkokul mezunudur. Bu oranlar dikkate alındığında NEİY gençlerin ailelerinin genel itibarıyla ilkokul düzeyinde eğitime sahip oldukları anlaşılmakla beraber, ailelerin eğitim düzeyleri arttıkça NEİY gençlerin eğitim düzeylerinin arttığı da görülmektedir. Fakat ebeveynlerin eğitim düzeylerindeki söz konusu artış ön lisans ve lisans üstü mezunu NEİY gençlerde dahi lise mezuniyetini geçmemektedir.

4.3. Eğitim Kaynaklı Nedenler

Tablo 40. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarını belirleyen eğitim faktörleri

Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Eğitimi yeterli görme	Eğitim düzeyimi yeterli görüyorum	42,8
Eğitim düzeyi	Eğitimim yarıda kaldı	40,1
Eğitim yeterliliği	Yeterli eğitime sahip olmadığım için iş bulamadım/bulamıyorum	31,9
Eğitim niteliği	Okulumu/bölümümü/alanımı sevmediğim için eğitimime devam etmek istemedim	22,7
Eğitime erişim	Eğitim kurumlarına erişemediğim/ulaşamadığım için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum	13,8

Gençlerin NEİY statüsünde olmalarının nedenleri eğitim süreçlerinden kaynaklı da olabilmektedir. Tablo 40'da görüleceği üzere gençlerin eğitim düzeylerini yeterli görerek üst düzeye geçmemeleri, birtakım dışsallıklar nedeniyle eğitimlerinin yarıda kalması, yeterli eğitime sahip olmadığı için iş bulamama, okul/bölümü veya alanını sevmediği için eğitime devam etmeme ve son olarak eğitim kurumlarına erişemediği için eğitimin yarıda kalması araştırma kapsamında tespit edilen eğitim kaynaklı NEİY olma nedenleridir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitimlerinin yarıda kalma durumları:

Derinlemesine görüşmeler sonucunda NEİY statüsünde olan gençler arasında eğitiminin yarıda kaldığını düşünenlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. NEİY gençlerin %67,8'i (103 kişi) eğitiminin yarıda kaldığını, %32,2'si (49 kişi) ise eğitiminin yarıda kalmadığını belirtmiştir.

> *'...Evet, eğitim sisteminden dolayı. Kişinin şahsından çok genel düşünüldüğü için eğitim sistemi hem yavaş hem geriden ilerliyor benim açımdan, çünkü kimi arkadaşlarım sanata yatkın kimi arkadaşlarım fiziki gücü yüksek. Kiminin aklı çalışıyor kiminin vücudu. Birisi sıkılıyor okulu bırakıyor. Kimisi kafası çalışıyor her şeye çalışmasa da o okulu zar zor bitiriyor. Ama ben mesela bedensel değil de akıllıca şeyler yapmayı yani tasarımdı, yazılımdır böyle şeylere yönelmek istiyorum. Okulda gördüğüm fizik, biyoloji beni ilerletecek bir şey değil. Yapmış olduğum meslekte beni ilerletecek bir şey yok. Web tasarım ile biyolojinin ne alakası var? Aldığım eğitim ve yapacağım iş birbirinden ayrılması gerekiyor. Üniversitedeki gibi olması gerekiyor…' (Ankara K17, 21, E)*

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin ğitimin yetersiz olmasının istihdam durumları üzerindeki etkileri

NEİY gençlerin istihdam dışında olmalarının nedenlerinden biri de eğitim faktörüdür. Düşük eğitim seviyesine sahip olmak veya yetersiz eğitim almış olmak istihdam dışında

kalma ile sonuçlanmaktadır. Nitekim gençler içerisinde 53 kişi (%34,9) kendi aldığı eğitimi yetersiz olduğu için işsizlik sorunu ile karşı karşıya olduğunu düşünmektedir. NEİY gençlerin genel kanaatleri daha iyi bir eğitim almış olsalardı daha kolay iş bulabilecekleri yönündedir.

'...Anaokulu ve kreşlerde çalışmak istiyorum ama işe alımda üniversite mezunu olmayı şart koşuyorlar...' (Adana K2, 25, K)

'...başvurduğum hastaneler beni hemşire yardımcılığı okuduğum için hemşire olarak almıyorlar...' (İstanbul K62, 20, K)

'...Daha iyi üniversitede veya şehirde okusaydım belki daha fazla bağlantılarım olabilirdi. %50-50 diyebilirim...' (Kocaeli K103, 23, E)

'...Şu anda iş bulmak üniversite mezunlarına kalmış durumda. Bunların altındaki insanlar iş bulamıyor. Ortaokul mezunu ile yan yana getirilince ne iş yapacağı belli oluyor. Ben iş başvurusu yapınca sorulan şey dil ve eğitim durumu. İşi deneyimlememize fırsat vermedikleri için biz de kalakalıyoruz...' (Tekirdağ K138, 25, E)

4.4. Çevresel Nedenler

Tablo 41. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarını belirleyen çevresel faktörler

Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Ekonomik Kriz	Ülkede yaşanan ekonomik krizler nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	67,3
Sosyal eşitsizlikler	Ülkedeki sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.) nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum	64,4
Sosyal bağlantılar	Gerekli sosyal bağlantılarım olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	53,1
Yaşanılan bölge	Yaşadığım bölgede eğitimim ve yetkinliklerime uygun başvurabileceğim bir iş olduğunu düşünmüyorum	32,7
Sosyal çevre	Eğitim dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	17,5
Sosyal çevre	İstihdam dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor	16,5

Çevresel nedenler olarak ifade edilen ekonomik krizler, sosyal eşitsizlikler, sosyal bağlantı gerekliliği gibi durumlar NEİY olmanın öncelikli nedenleri arasında yer almaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bu sonuç literatürdeki nedensel önceliklerden Türkiye emek piyasalarını farklılaştırması bakımından önemlidir. Zira Türkiye özelinde ailevi etkenler ve bireysel nedenler beklenenden oldukça düşük çıkmıştır. Bu da Türkiye'nin NEİY genç profilini dışsal koşulların beslediğini göstermesi bakımından önemlidir. Diğer yandan Tablo 41'de görüleceği üzere NEİY olmanın belirleyicisi olan en yüksek çevresel nedenler ekonomik kriz nedeniyle iş bulamama, sosyal bağlantıları olmadığı için iş bulamama ve yakın

çevre (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkisidir. Yaşanılan bölgede eğitim ve yetkinliklere uygun iş olmaması bir diğer faktör iken, sosyal çevrenin eğitim ve istihdam dışında olma üzerindeki etkisi oldukça sınırlıdır.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim hayatına ekonomik ve siyasi krizlerin etkileri

Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerin eğitim hayatlarında zorlayıcı bir faktör olduğunu ifade edenlerin oranı %33,6 (51 kişi)'dır. Krizler eğitim hayatlarında daha iyi imkanlara sahip olabilmeyi, eğitime devamı ve eğitim sonrası emek piyasasına geçişi zorlayıcı etkilere sahiptir.

'...Her şeye zam geliyor. Okurken de eğitim araçlarını alırken de seni zorluyor…' (Ağrı YK1, 20, K)

'...Ülkemizin kriz adında geçmese bile alım gücünde düşüş oluyor. Eğitim hayatıma etkisi oldu. Örnek olarak öğrenci olarak yemek yiyeceksin 5 TL'ye yediğimiz yemek 10 TL oluyor…' (Kayseri K94, 24, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma hayatına ekonomik ve siyasi krizlerin etkileri

Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerin çalışma hayatını etkilendiğini belirtenlerin oranı anket sonuçlarına benzer şekilde %57,9'dur (88 kişi). Ekonomik ve siyasi krizlerin en önemli etkisinin emek piyasalarında emek talep miktarını azaltmasıdır. Krizler, emek piyasasına ilk kez dahil olacak, iş tecrübesine sahip olmayan veya uzun süredir iş arayan gençler üzerinde daha yoğun bir etkiye sahiptir.

'...İşverenler o kadar maaş veremeyeceğini, maddi sıkıntıların olduğunun konusunda biz de olumsuz etkileniyoruz…' (Kastamonu K89, 29, K)

'...Daha önce özel sektör de çalıştığım için kriz durumunda kimse kimsenin gözünün yaşına bakmıyor. Ücretli bir çalışan olduğu için direk sizden çıkmanızı istiyorlar…' (Kırıkkale K96, 20, K)

'...Bana göre istihdam politikaları yeterli değil. Ekonomik kriz olunca iş bulma süreçlerini de olumsuz yönde etkiliyor…' (İzmir K87, 29, K)

'...İş bulamama durumumu Türkiye'nin ekonomik durumu ile ilişkilendiriyorum…' (Van YK1, 27, K)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim hayatına sosyal eşitsizliklerin etkileri

NEİY gençlerin eğitim hayatı üzerinde olumsuz etkileri olan diğer bir faktör ise sosyal eşitsizliklerdir. Sosyal eşitsizlikler başlığı altında ele alınan konular; fırsat eşitliği, ayrımcılık, gelir adaletsizliği, sınıf farklılıkları, azınlık olma, imkanlara erişim sorunu vb. durumlar yaşanmasıdır. Gençlerin %39,5'i (60 kişi) sosyal eşitsizlikler nedeniyle eğitim hayatında sorunlar yaşadığından bahsetmiştir. Bunlar arasında en fazla dikkat çeken durum gelir adaletsizliği olmuştur. Bazı gençler sadece referansı/sosyal çevresi olanların iyi imkanlara erişebildiğini düşünmektedir. Görüşülen gençler arasında sosyal ayrımcılık yaşadığını, cinsiyet ayrımcılığı yaşadığını, etnik kökeninden dolayı dışlandığını, göçmen olduğu için çeşitli sorunlar yaşadığını, görüş ayrılıkları nedeniyle sorunlar yaşadığını, Doğu'da yaşamanın getirdiği dezavantajların olduğunu belirtenler de bulunmaktadır. Bazı gençler kendi kişisel özellikleri veya sağlık sorunları nedeniyle diğer arkadaşları arasında alay konusu olduğunu ve eğitim hayatının bu durumdan olumsuz şekilde etkilendiğini ifade etmiştir. Sadece birer katılımcı tarafından belirtilen bazı yanıtlar ise; başörtüsü sorunu, bölüm ayrımı, kişinin çalışkan olması sebebiyle dışlanması, meslek lisesinde okumanın getirdiği dezavantajlar, öğretmenlerin tembel öğrencileri dışlaması gibi durumlardır.

> *'...Ayda cebime 1.200 TL geçiyor (...) İki yıllık okulu zor okudum, mümkün değil 4 yıllık okuyamam...' (İstanbul YK1, 20, K)*

> *'...Haksızlıklar olduğunu düşünüyorum insanlar arasında. Parası olan bir tık önde. Ben bölümümde güzel bir okuldan güzel bir ortalamayla mezun olmama rağmen işe girişlerde torpile ihtiyaç duyuyorum...' (Kocaeli K102, 23, K)*

> *'...4. sınıfta ırkçılığa maruz kaldım. Tanıdığım bir arkadaş sosyal medyada ırkçı söylemler paylaşınca da ben de engelledim. Bu durum beni olumsuz etkiledi, korktum açıkçası...' (Mardin K119, 28, K)*

> *'...Evet oldu, ortaokulda oldu hocamız vardı ben Kürt olduğum için ırkçılık yapıyordu. Sırf onun yüzünden Türkçe dersinden nefret ediyordum. Kötü konuşmuyordu ancak bariz biçimde belli ediyordu; 'sen oraya geç, sen buraya geç' gibi..' (Bursa K37, 22, E)*

Sosyal eşitsizliğin üretildiği diğer bir nokta ise gençlerin sahip oldukları olumlu özelliklerden kaynaklanmaktadır. Gençler bazen de sahip olduğu olumlu özellikler nedeniyle eğitim yaşamlarında sosyal eşitsizliğe maruz kalmalarına neden olmuştur. Bu gençlerin sayısı çok olmamakla birlikte ifadeleri genelin zıttı yöndedir.

> *'...İnsan bu zamanda destek arıyor. Beni çalışkan olduğum için aralarına almıyorlardı. Arkadaş edinene kadar çok zorlandım...' (İstanbul K72, 18, K)*

Bulgulardan hareketle, sosyal eşitsizlik üreten olguların çoğunlukla eğitim hayatı süresince tecrübe edildiği görülmektedir. Bu durumda, ayrımcılık ya da damgalanmaya maruz kalınan kalıp yargıların gençlerin algılarını dönüştürmede ve dışlanmasında büyük etkilere sahip olduğu görülmektedir. Bunun için önleyici uygulama örnekleri ile bütüncül bir şekilde, eğitimin en temel düzeyinden itibaren politika yahut stratejilere ihtiyaç duyulabilir. Özellikle okul sosyal hizmet anlayışının derinlikli nüfuz ettiği alanlar, gençlerin eğitimden kopmasını engelleyebilir. Diğer bir bulgu ise gelir adaletsizliğinden kaynaklı faktör olmaktadır. Ailenin gelir düzeyinden kaynaklı yaşanan dışsallıkların çözümü için daha makro bir bakış açısı gerekebilir. Bu bağlamda, eğitimde fırsat eşitliği uygulamalarının kapsayıcılığı ve doğru kişilere ulaşıp ulaşmadığı önemli bir husus olmaktadır. En azından gelirden kaynaklı fırsatlara erişim eksikliğinin, belli bir düzeye kadar da olsa giderilmesi elzem olmaktadır.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma hayatına sosyal eşitsizliklerin etkileri

Anket sonuçlarına paralel olarak, derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin %50,7'si (77 kişi) istihdam edilmelerine engel olan faktörün sosyal eşitsizlikler olduğunu ifade etmiştir. Sosyal eşitsizlikler genellikle gençlerin maruz kaldığı fırsat eşitsizliği, ayrımcılık, gelir adaletsizliği, sınıf farklılıkları, azınlık olma, imkanlara erişim sorunu vb. durumlardan kaynaklanmaktadır. NEİY gençlerin yaklaşık olarak yarısı genel anlamda sosyal eşitsizlikler (%53,2) hakkında konuşmuştur, %33,8'i iş bulma sürecinde torpilin etkili olduğunu düşünmektedir. Bir kişi cinsiyet nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmiştir.

> *'...Kadınlara yönelik ayrımcılık var. İş olarak, aktivite yapma konusunda. Giyim konusunda pantolon giymemize, kafeye gitmemize karşılar…' (Van K148, 22, K)*

Gençlerin bir kısmı ise tesettürlerinden ötürü çalışma hayatında ayrımcı muamele gördüklerini ifade etmişlerdir.

> *'...Dini inancım ve giyimim de iş görüşmelerinde sorun oluyor. Önce telefonla konuşuyorum işverenle tesettür sizin için problem olur mu diye soruyorum. Eğer sorun oluyorsa hiç gitmiyorum görüşmeye. Etek giydiğimde bile sorun oluyor. Bazen işveren sen çok hanım hanımsın bize daha hiperaktif biri lazım şeklinde dönüşler bile oldu. Ben Ağrı kökenliyim, kardeş sayımız, Ağrı kökenli olmamız bazen ön yargı oldu benim için…' (Antalya K20, 27, K)*

Gençlerin birçoğu ise iş bulma sürecinde sosyal çevrenin oldukça etkili olduğunu hatta şu anki çalışamama durumlarını herhangi bir referansa sahip olamamalarına bağladığı gözlemlenmiştir.

'...Bazı insanlar bu alanları bilmese de referans, tanıdık vasıtasıyla daha iyi yerlere gelebiliyor...' (Ankara K19, 20, E)

'...Bandırma'da tanıdığınız varsa iş bulabiliyorsunuz. Tanıdığınız olmadan çalışmak istediğinizde insanlar size biraz daha güvensiz baktıkları için alımlar olmuyor...' (Balıkesir K30, 26, E)

'...Her yerde torpil işliyor. Başvurularda bile kimi alacakları önceden belli...' (Şanlıurfa K133, 19, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim hayatına yaşanılan bölge/mahalle şartlarının etkileri

Gençlerin NEİY olmalarında sosyal bir neden olarak değerlendirilen yaşanılan bölge önemli bir faktördür. Kırsal kesimde yaşamak, yoksul bir bölgede bulunmak ve ulaşımın zor olduğu bir mahalleden okula gitmek kentte yaşayan gençlere göre daha zor olmakta ve gençlerin NEİY olmalarına neden olan bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Nitekim araştırmaya katılan gençlerin %30,3'ü yaşadıkları bölge veya mahallenin koşulları, imkansızlıkları nedeniyle eğitim hayatında zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Bu konuda başlıca sorun ulaşımdır. Toplamda 15 katılımcı okula ulaşım ile ilgili sorunları olan bölge veya mahallelerde ikamet ettiklerini belirtmiştir. Katılımcılar içerisinde 10 kişi ise kötü bir mahallede ikamet ettiğini ve bundan olumsuz etkilendiğini dile getirmiştir. Bunlar dışında daha az kişi tarafından belirtilen başka sebepler de vardır. Kırsal alanda, merkezi olamayan bir yerde veya Doğu illerinde yaşayanların eğitime erişim konusunda sorunlar yaşadığı görülmektedir. Yaşadığı çevrede madde bağımlılarının bulunduğunu ve bu kişilerden olumsuz etkilendiğini belirtenler vardır. Zaman zaman ikamet edilen yerdeki gürültülü ortam bile gençlerin eğitim hayatını zorlaştıran bir unsur olmuştur. Ayrıca yaşanılan bölgenin fiziki şartları dışında mevcut toplumsal baskı, dışlanmışlık hissi yaratmakta bu durum eğitim hayatında zorlayıcı bir etki olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca engellilere yönelik yol düzenlemelerinin olmaması da gençlerin eğitim hayatında olumsuz etki oluşturmuştur.

'...Ulaşım sorunu var. Yollar karla kapalı gidemiyordum. İki senedir kazanamadığım için benim hakkımda konuşuyorlar...' (Malatya K110, 19, K)

'...Benim bulunduğum muhit biraz varoş. Çevremde arkadaşlık yaptığım kişilerde biraz sıkıntılı insanlardı, kötü alışkanlıkları vardı. Ya onlardan biri olacaktım ya da kopacaktım. Ben kopmayı seçtim. Eğitim hayatıma olumsuz etkisi oldu...' (Bursa K36, 26, E)

'...Ben Bahçelievler'de ikamet ediyorum. Şirinevler de okuduğum için inanılmaz şartlarda yaşadım. Oysa Ataköy'de yaşasaydım çok daha farklı şartlarda yaşayacaktım. Arada sadece bir köprü var...' (*İstanbul K63, 23, E,)*

'...Esenler'de oturuyorum. Bazı şeylere daha kolay ulaşabilirdim. Esenler'de genel olarak işçi kesimi var ve sizi geliştirebilecek unsurlar veya eğitime önem veren insanlar çok yok. Belki başka yerde olsaydım beni yönlendirebilen insanlar olabilirdi... (*İstanbul K64, 27, K)*

'...Köyde yaşarken internet olmuyor orada. Aile nereye atanıyorsa siz orada yaşıyorsunuz ve bu da sizin eğitim hayatınızı etkiliyor. Birinci sınıfta Doğu'da okumuştum ve orada dil-şive farklılığı olmuştu. Büyük kente gelince de bu sorun olmuştu. Size biraz ön yargılı oluyorlar...' (Balıkesir K30, 26, E)

'...Biz mumun altında çalıştık. Bomba, silah seslerinde ders çalıştık. Ben evlenirsem başka şehirde çalışacağım...' (Van K146, 24, E)

'...Okul evime 15 dakika uzaktı, ben gitmekte zorlandım (...) Engellilere yönelik bir hizmet yok...' (Şanlıurfa K130, 25, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma hayatına yaşanılan bölgen/mahalle şartlarının etkileri

Yaşanılan bölge/mahallenin şartları gençlerin eğitim dışı kalmalarında olduğu gibi istihdam dışı kalmalarını da etkileyen bir faktördür. Nitekim gençlerin %39,5'i (60 kişi) yaşadıkları bölge veya mahallenin koşulları ve imkansızlıklar nedeniyle işsiz kaldığını düşünmektedir. Bu kanaate sahip gençlerin %86,7'si (52 kişi) yaşadığı bölgede iş imkanlarının kısıtlı olduğunu ve bu sebeple iş bulmakta sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Yaşadığı bölgedeki insanların olumsuz etkileri nedeniyle işsiz kaldığını belirtenlerin oranı ise %11,6 (7 kişi)'dır.

'... Ağrıda bir tane devlet hastanesi var. Özel hastane yok. Benim atanmam lazım başla çarem yok. Çünkü şimdi çalışsam Ağrı'dan köye gelmek çok zor ve bu da beni kısıtlıyor...' (Ağrı YK1, 20, K)

'...uyuşturucu, kavga, dövüş o mahallede çok fazla vardı. İşten geç gelmem sorun oluyordu...' (Bursa K38, 18, E)

'...Çevremdeki insanlar etkiledi, laf söz olarak etkiliyor. Ulaşım sorunu yaşıyorum...' (Malatya K110, 19, K)

'...Çok sıkıntılı bir mahalle. Çok dedikoducu bir mahalle...' (Van K146, 24, E)

'...Bulunduğum bölgede ulaşım sorunu var... Çalıştığım bölgede iş imkânı olmadığı için uzak bölgelere başvurmak durumundayım...' (Ankara K15,22, K)

'...Kötü bir yerde yaşıyorum iş bulma konusunda. İş yok yabancı göçmenlerden dolayı. Daha ucuz olduğu için yabancı çalıştırıyor. Hem daha düşük ücret hem de uzun saat iş yaptırıyor...' (İstanbul K61, 29, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençler üzerinde sosyal çevre faktörlerinin etkileri

Gençlerin eğitimlerinin yarıda kalma nedenlerinin bir diğerini sosyal nedenler oluşturmaktadır. Sosyal nedenler gençlerin içinde bulunduğu ortamdan ve yakın çevresindeki kişilerden oluşmaktadır.

'...Bir ortamda bir insanı oraya bağlayacak çevre ve ortam olması lazım. Farklı görüşteki insanların olmaması lazım. Evrensel düşünce olmadığı için ben kendimi yalnızlığa ittiğimi gördüm...' (Van K144, 22, E)

'...Normalde ben okulumu çok seviyordum. Çevre değiştikten sonra yeni arkadaşlar tanıdıktan sonra okula gitmemeye başladım. Okulun hocaları, müdürleri felan okulun adı kirlenmesin diye beni okuldan gönderdiler. Aileme söylediler 'bunu okuldan alın' diye. Ailem de beni okuldan aldı. Ben o sırada aile desteği olsun akraba desteği olsun görmediğim için kötü şeylere bulaştım, kendimi çok pislik yerlere getirdim. Sonra yine kendi çabamla annemin istediği bir çocuk olmaya çalıştım...' (Gaziantep K44, 18, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim ve çalışma hayatına arkadaşların etkileri

Gençlerin NEİY olma durumları üzerinde sosyal çevrelerinde yer alan arkadaşlarının etkisi önemlidir. Görüşülen gençlerin büyük bir çoğunluğu arkadaşlarının eğitim konusunda kendini desteklediğini belirtmiştir. Bu durum NEİY olmanın salt arkadaşlardan kaynaklanmadığını ancak yine de etkili olduğu yorumunu güçlendirmektedir. Gençlerin sadece %11,8'i arkadaşlarının olumsuz etkiler yarattığını veya onların olumsuz özelliklerinin kendilerini etkilediğini belirtmişlerdir. Gençlerin bazılarında arkadaşlarının uyuşturucu madde kullanması sebebiyle olumsuz etkiler mevcuttur. Siyasi görüş ayrılıkları, arkadaşların alay etmesi, derslerden alıkoyması gibi durumlar da gençleri olumsuz etkilemiştir.

'...Arkadaşlarım çok kötüydü okulda. Madde bağımlılarıydı. Hatta bende 2-3 yıl madde kullandım onlar yüzünden...' (Ankara K19, 20, E)

'...orta okul zamanın da arkadaşım gezelim şurada oturalım diyordu. Ben de meyilliydim. Meyilli olutsan arkadaşın seni avucuna alabiliyor. Biz de meyilli olunca arkadaş faktörü etkiledi ...' (Bursa K33, 25, K)

NEİY gençlerin istihdam dışında olmaları sosyal nedenlere de bağlıdır. Bu bağlamda sosyal çevre değerlendirildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu arkadaşlarının iş arama sürecinde kendini desteklediğini belirtmiştir. Sadece %2'si (3 kişi) arkadaşlarının olumsuz etkiler yarattığını ve gelir getirici bir işte çalışmalarına engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim ve çalışma hayatına diğer aile büyükleri ve kardeşlerin etkileri

Gençlerin büyük bir çoğunluğu diğer aile büyükleri ve kardeşlerin eğitim anlamında destekçi olduğunu belirtmiştir. Ancak %7,9'u aile büyüklerinin ve kardeşlerin olumsuz etkiler yarattığını veya onların olumsuz özelliklerinin kendilerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bu olumsuz etkiler genellikle gençlerin okul/alan/bölüm seçme dönemlerinde gerçekleşmektedir.

'... Abim eğitim hayatımda etkiliydi. Hala da etkili. Farklı bir karar verince mesela benim İngilizcem iyi İngilizce öğretmeni olayım dediğimde 'gerek yok, çalış, paranı kazan' diyerek beni bastırır...' (İstanbul YK1, 20, K)

Yine gençlerin büyük bir çoğunluğu diğer aile büyükleri ve kardeşlerin iş arama sürecinde destekçi olduğunu belirtmiştir. Ancak %6,6'sı (10 kişi) ise aile büyüklerini ve kardeşlerini şu anda gelir getirici bir işte çalışmasına engel olarak görmektedir. Aile büyükleri çalışmaktan ziyade eğitim almalarının öncelikli olduğunu düşünmektedir, iş arama sürecinde destek olmamalarının sebebi eğitime yöneltmek istemeleridir. Bu bağlamda ifadelere bakıldığında aile üyelerinin her biri mülakata katılan NEİY bireylerin daha iyi koşullarda çalışmalarını istemekte ve onları bu yönde motive etmektedir.

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin eğitim yaşamına afet-olağan üstü durumların ve Covid -19 pandemisinin etkileri

2020 yılının başından itibaren yaşanan küresel sağlık krizi (Covid-19 pandemisi) hem dünyada hem de ülkemizde gerek gündelik hayatı gerekse eğitim hayatını önemli ölçüde etkilemiştir. Eğitim hayatında zorlayıcı bir faktör olan salgın uzaktan eğitim modelini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda mülakata katılan gençlerin bir kısmı %34,9'u (53 kişi) salgın veya afetler nedeniyle eğitim hayatının zorlandığını düşünmektedir. Bu 53 kişi içerisinde %69,8'i (37 kişi) pandemi sebebiyle, %17'si (9 kişi) deprem, %5,7'si (3 kişi) sel nedeniyle eğitim hayatında sorunlar yaşamıştır.

'...Pandemi olmasaydı şimdi üniversiteye gitmiş olabilirdim. Pandemi döneminde karambole geldi her şey. Ben de sınava girsem de kazanamam diye düşündüm…' (Manisa K116, 20, K)

'...Pandemiden dolayı stajlarım iptal oldu. Birde okulda aldığım eğitim zaten yetersiz olduğunu düşünüyorum. Stajlarla tamamlanacaktı. O da olmadığı için yetersiz mezun olduğumu düşünüyorum.' (Samsun K124, 23, K)

Emek piyasalarına geçişte önemli bir uygulama olan staj, gençlere teorik eğitimin yanında pratik eğitimi de vermektedir. Pratik eğitimden mahrum kalmış ve tecrübelerinin neredeyse hiç olmadığı yeni mezunların emek piyasalarına girişlerinin daha uzun ve zor olacağı söylenebilmektedir. Bazı katılımcılar ise ülkemizde çeşitli dönemlerde yaşanan ve ciddi tahribatlar yaratan depremlerin eğitim hayatlarını nasıl zorlayıcı bir hale getirdiğini ifade etmişlerdir.

'...99 depreminde birinci sınıfa başlamıştım. Dışarda çadırlarda ders görmüştük. Bayağı etkilemişti bizi…'(İstanbul K59, 28, K)

'...2011 Van depremiyle birlikte Doğu illeri sarsıldı ve eğitim tamamen durduruldu. Doğu illerine gelen öğretmenler bile tedirgin oluyordu. Van depreminden Ağrı da çok etkilendi. Hocalar korkmuştu evde kalmayı tercih ettiler ve bu eğitimimizi etkiledi. Pandemi de eğitim hayatımızı zorladı ve online eğitim başladı. Ben köydeyim internet yok. Ben dersleri takip edemiyordum. Babamı zar zor eve internet getir diye ikna ettim. Bu sefer altyapı yok, bağlanamadım. Babam ekstra internet yüklemeye başladı ama bu sefer de beş derse katılamıyor iki derse katılabiliyordum. Aslında hiç kimse online eğitimden faydalanamadı. Hoca anlatıp çıkıyor, sadece slaytı yetiştirmeye çalışıyordu. Soru bile soramıyorduk…' (Ağrı YK1, 20, K)

'...Bu sene deprem oldu bizim köy uzak olduğu için yardım gelmedi yakın köylere kitaplar falan da geldi bizim köy uzak olduğu için gelmedi. Benim ve kardeşlerimim eğitim durumu aksadı…' (Malatya K110, 19, K)

'...İlk öğretimde 1. ve 2. sınıfta Doğu'da eğitim görmüştüm. Terör olaylarından dolayı ve doğal afetlerden kardan, doğa olaylarından dolayı eğitimim düzgün olmadı. Ailem de memur olduğu için başka yere de gidemedik…Biz kardan dolayı okula gidemiyorduk. Türkçe dersleri matematik dersleri hiçbir şey hatırlamıyorum. Okula deprem oluyordu ondan korkuyorduk. Terör olayları da korkutuyor insanı (…) Bende etkisi çok vardı... (*Balıkesir K30, 26, E)*

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin çalışma hayatına afet-olağan üstü durumların ve Covid -19 pandemisinin etkileri

Mülakata katılan 152 NEİY genç içerisinde 101 kişi (%66,4) Covid-19 pandemisini şu anda gelir getirici bir işte çalışmasına veya istihdam edilmesine engel olan bir faktör olarak belirtmiştir. Bu süreçte kurumlar, iş kapasitesinde ve gelir düzeyinde gerileme yaşandığı için işçi çıkartmış veya yeni personel alımı yapmamıştır. Olağanüstü bir durum olan Covid-19 pandemisi her ne kadar belirli bir süre aralığında sona ereceği düşünülse de küresel sağlık krizinin en çok etkilediği kesimlerden biri NEİY gençler olmuştur. Zira istihdam dışında olan bu gençlerin, kriz dönemlerinde emeğe olan talebin düşmesi nedeniyle, istihdama girişleri daha güç hale gelmektedir.

'...Örnek ile açıklıyım bu yazın başında Pandemi başladı ben Temmuz ayından beri boştayım. Çalıştığım yerler benden çok memnundu. Benim telefonumu aldılar, 'önümüzdeki sene gel' dediler. Aradığımda 'pandemi nedeni ile işler az' diyip işe almadılar…' (Hatay K53, 25, E)

'...Askere gitmem gerekiyordu işi bırakmak zorunda kaldım. Dönünce öğrencilerim hazırdı ama pandemi nedeniyle işimi kaybettim...' (Kocaeli K104, 27, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerde göç faktörü

Türkiye genelinde yapılan görüşmelerde, Türkiye'ye yurt dışından göç etmiş toplam 10 kişi ile görüşülmüştür, göçmenler içerisinde 5 kişi göçmen olmasının işsizliğe sebep olduğunu belirtmiştir. İş bulamayan göçmenler dil bilmediği veya iş arama kanalları hakkında bilgi sahibi olmadığı için ve kişilerin tutumları nedeniyle işsiz kalmıştır.

'...İşe alımlarında bazen sempatik bulunuyoruz, bazen de arka planda kalabiliyoruz. Ara ara etkiledi…' (İstanbul K67, 25, E)

'...Göçmenlik de etkili oldu. Fazla çalışma yapamıyordum. Adam bana Çinli diyordu…' (İstanbul K76, 29, E)

4.5. Emek Piyasası Kaynaklı Nedenler

NEİY gençlerin aile, eğitim, bireysel ve çevresel nedenlerden oldukça etkilendiği görülmüştür. Bununla birlikte gençlerin emek piyasasına girişleri ve orada tutunmalarını engelleyen bazı faktörler de söz konusudur. Tablo 42 incelendiğinde bu faktörler, ücret düzeyinin düşüklüğü, sosyo ekonomik belirsizlikler, eğitim alanı ile iş imkanlarının gerekleri arasındaki uyumsuzluklar, iş tecrübesinin olmaması, bilgi edinme ve yönlendirilme eksikliği, iş bulma umudunu kaybetme ve çalışma koşullarının zorlayıcı etkileri olarak sıralanabilir.

Tablo 42. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarını belirleyen emek piyasası faktörleri

Alt Boyut	Neden İfadeleri	%
Ücret düzeyi	Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih ederim	42,5
Sosyo-ekonomik belirsizlik	Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş arayabilirim, ama o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizlikler iş aramama engel oluyor	39,5
Eğitim-emek piyasası uyumsuzluğu	Eğitim aldığım /yetiştirildiğim uzmanlık alanında iş bulamadım/ bulamıyorum	39,0
İş tecrübesi	Bir iş tecrübem olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum	26,1
Bilgi ve yönlendirme Eksikliği	İş bulmak için hangi iş arama kanallarını kullanmam gerektiğini bilmiyorum	24,9
Umudunu kaybetme	İş bulma umudumu kaybettiğim için iş bulamıyorum	17,2
Çalışma koşulları	Çalışma koşulları beni çok zorladığı için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum	14,2

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerde eğitim ve çalışma alanı uyumsuzluğu:

NEİY gençler arasında çalışma deneyimi olanlara *"Aldığınız eğitiminize uygun bir işte çalışma deneyiminiz oldu mu?"* sorusu yönetilmiştir. Gençlerin %54'ünün (67 kişi) aldığı eğitime uygun bir işte çalışma deneyimi olmamış, %39,5'inin (49 kişi) ise aldığı eğitime uygun bir işte çalışma deneyimi olmuştur. Aldıkları eğitime uygun bir işte çalışmayan 67 kişinin %62,7'si (42 kişi) erkek, %37,3'ü (25 kişi) kadındır. Eğitim düzeylerine bakıldığında lisans mezunlarının %37,3'ü (25 kişi) aldığı eğitime uygun bir işte çalışma deneyimi olmamıştır. %23,9'u (16 kişi) ise lise mezunu ve % 16,4'ü (11 kişi) ön lisans mezunudur. Gelir düzeylerine bakıldığında ise %44,8'i (30 kişi) 2500 TL ve altında iken %43,3'ü (29 kişi) 2.501-5000 TL arasındadır. Bu veri NEİY gençler özelinde eğitim-emek piyasası uyumsuzluğunun nedenlerini ortaya çıkarmaktadır. Zira gençler çeşitli nedenlerle aldıkları teorik eğitimin dışında işlerde çalışabilmektedir. Öncelikle gençler eğitim masraflarını karşılamak için alanının dışında işler yapmalarına rağmen mezun olduktan sonra aldıkları eğitimin yetersiz olması, iş piyasasında tecrübesizlik, mevcut yeteneklerle işverenin beklentilerinin uyuşmuyor olması gibi sorunlardan dolayı istihdamın dışında kalabilmektedir.

'...Mağazalarda satış elemanlığı yaptım. Deneyimim olmadığı için kendi alanımda çalışamadım...' (İstanbul K57, 27, K)

'...Lise mezunu olduğum için daha düşük şartlarda çalıştım. Bağlantılı değil eğitimimle...' (Mardin YK2, 21, E)

'...Çay dağıttım. O iş için çağırdılar. Zaten ülke de hani gençler ne için çağırılıyor, senden fikir almak için değil. Gel oğlum sen büyüklerine çay dağıt, şu evrakları topla şu faturaları yatır...' (Aydın K29, 24, E)

Daha önce gelir getirici işte çalışanların %39,5'i (49 kişi) ise aldığı eğitime uygun bir işte çalışma deneyimi olmuştur. Bu gençlerin %55,1'i (27 kişi) kadın, %44,9'u (22 kişi) erkektir. Eğitimine uygun bir işte çalışanların eğitim durumuna bakıldığında en yüksek pay %57,1 ile (28 kişi) lisans mezunlarınındır.

'...Evet. Halk eğitim merkezlerinde Yaz okullarında çalıştım, eğitimimle alakalı...' (Konya K106, 26, K)

'...Mezuniyetimden kısa süre sonra bu imkânı buldum ve basketbol antrenörlüğü yaptım ücretli yaptım. Askere gitmem gerekiyordu işi bırakmak zorunda kaldım...' (Kocaeli K104, 27, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin iş başvurularının sonuçları

Gençlere "*İş başvurularından aldığınız sonuçları neye bağlıyorsunuz?*" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar değerlendirildiğinde iş başvurularının olumsuz sonuçlanmasındaki en önemli nedeni tecrübe eksikliği (%21,1) olarak belirtmişlerdir.

'... yeni mezun olmama, tecrübesiz olmama, korona sürecine bağlıyorum…' (İstanbul K78, K, 22)

'...Hiç dönüş yok. İnsanın umudu tükeniyor. Kabarık bir CV istiyorlar. Ama insanlar bu donanımı nereden edinecekler burada bir tezatlık var…' (İstanbul K74, K, 22)

'...Nedenini söylemediler ama CV yetersizliği olabilir. Arkadaşımın CV'si dolu onu bayağı çağırdılar. Bölüm, eğitim, yurtdışı, puan gibi şeyler etkili. Bir de tanıdık etkili…' (İstanbul K70, E, 26)

'...Eğitim düzeyi ile değil de tecrübeyle alakalı olduğunu düşünüyorum…' (İstanbul K68, K, 19)

'...Tecrübem yok yeterince olumsuz olma nedeni bu…' (İstanbul K60, K, 29)

'...Genelde olumsuz dönüş alıyorum. Yeni mezun olmama bağlıyorum…' (İstanbul YK3, K, 29)

Gençlerin bir kısmı ise dış görünüşlerinin iş başvurularında olumsuz yönde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

'... Tesettürlü olmam…' (Antalya K20, 27, K)

'...Sebebi kesin demiyorum ama benim gördüğüm kadarı ile hem tecrübesizlik hem de bayan arıyorlar. Dış görünüşün çok önemi var…' (Hatay K53, E, 25)

Gençlerin bir kısmı ise iş başvurularından aldıkları sonuçları çalışma koşullarını kabul etmemelerine veya beğenmemelerine bağlamaktadır. Bu koşullar ücretlerin düşük olması, sigorta yapılmaması, çalışma saatlerinin uzun olması ve iş tanımından uzak ek işlerin yapılmasının beklenmesi şeklindedir.

> *'... Dershanede eğitim danışmanı olarak başvurdum. Bana sorumluluk olarak çok farklı işleri öne sürdüler. Yeri gelince temizlik, çay servisi gibi işler de yapılabileceğini, rehberlik hizmeti yapılabileceğimi söylediler. Ben şok oldum…' (Kocaeli K98, 24, K)*

> *'... Yapacağı işin dışında ek şeyler, işle alakalı olmayan şeyler istiyorlar…' (İzmir YK4, E, 22)*

Katılımcıların vermiş olduğu ifadelerden de anlaşılacağı üzere işe alımlarda tanıdıklara öncelik tanınması iş başvurularının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

> *'...İş başvurum oldu. Torpil olmadığı için işe giremedim.…' (Kastamonu K90, E, 28)*

> *'...Torpil ve tolerans. Örneklendirebilirim, birkaç ay önce Erzurum'da ağrı merkezine adamı olanlar girdiler…' (Erzurum K40, E, 22)*

> *'...şirketler dönmüyor. Çünkü torpil olması gerek…' (Gaziantep K42, K, 20)*

5. Türkiye'de NEİY Olmanın Gençler Üzerındeki Etkileri

Gençlerin NEİY olma nedenleri farklılaştığı gibi NEİY olmanın etkileri de farklılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, farklı nedenlerin gençler üzerinde farklı sonuçları olabilmektedir. NEİY olmanın etkileri ülkelere, bölgelere ve hatta kişilere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışma kapsamında alanda yapılan nicel ve nitel araştırmaların sonuçları dikkate alınarak NEİY olma sonuçları/etkileri; "bireysel etkiler", "aile etkileri", "çevresel etkiler" ve "politik yaklaşım etkileri" şeklinde sınıflandırılmıştır. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarının sonuçları arasında öne çıkan etkiler Tablo 43'te de görüleceği üzere "*politik yaklaşım etkileri*" ve *"bireysel etkiler"* ağırlıklıdır. Buna göre NEİY gençler için öncelikli olarak belirginleşen ilk 5 etki şöyle sıralanmaktadır:

- Ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb.) kaynak aktarılmasını doğru bulmamaktadırlar.
- Eğitim ve istihdam politikalarını yeterli ve etkili düzeyde görmemektedirler.
- NEİY olmanın etkilerine rağmen gelecekteki başarı beklentileri oldukça yüksektir.
- İstihdam dışında olmaları gelir yetersizliği ve ihtiyaçlarını karşılayamamaya neden olurken sosyal yardım almaya, aileden/sosyal çevreden maddi destek almaya mecbur bırakmaktadır.

- NEİY olmalarının etkisiyle potansiyellerini ortaya çıkaramamaktadırlar.

İlk 10 faktör özelinde bakılırsa yukarıdakilere ilaveten şu 5 etkiler sırasıyla öne çıkmaktadır:

- NEİY etkilerine rağmen geleceğe baktıklarında şimdikine oranla daha mutlu olacaklarına inanmaktadırlar.
- İstihdam dışında olmalarının etkisi ile yoksullaştığını düşünmektedirler.
- İstihdam dışında olmalarının etkisi ile kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahiptirler.
- Kişisel sorunlarını yakın çevresiyle paylaşabilmektedirler.
- İŞKUR üzerinden iş bulacaklarına dair inanç ve umutlarını yitirmişlerdir.

Tablo 43. NEİY olmanın 15-29 yaş grubu gençler üzerinde öne çıkan etkileri

Ana Boyut	Alt Boyut	Sonuç / Etki İfadeleri	%
Politik yaklaşım etkileri	Göçmen politikaları yaklaşımı	Devletin, vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum	69,2
Politik yaklaşım etkileri	İstihdam politikaları yaklaşımı	Devletin istihdam politikalarını yeterli görmüyorum	67,2
Politik yaklaşım etkileri	Eğitim politikaları yaklaşımı	Devletin eğitim politikalarını yeterli görmüyorum	66,8
Bireysel etkiler	Başarı beklentisi	Benim için önemli olan konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum	63,5
Bireysel etkiler	Gelir yetersizliği	İstihdam dışında olduğum için ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum	57,7
Bireysel etkiler	Sosyal yardım alma	İstihdam dışında olduğum için ailemden/sosyal çevremden maddi destek alıyorum	57,5
Bireysel etkiler	Kendini gerçekleştirme	Eğitimde ve istihdam dışında olduğum için potansiyelimi ortaya çıkaramıyorum	56,4
Bireysel etkiler	Mutluluk beklentisi	Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum	56,4
Bireysel etkiler	Yoksullaşma	İstihdam dışında olduğum için yoksullaştığımı düşünüyorum	55,4
Politik yaklaşım etkileri	Kamu politikaları yaklaşımı	İstihdam dışında olmam kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmama neden oluyor	52,8
Çevresel etkiler	Sosyal uyum	Kişisel sorunlarımı yakın çevremle rahatlıkla paylaşabiliyorum	51,1
Politik yaklaşım etkileri	İş bulma kurumu yaklaşımı	İŞKUR üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum	47,2
Bireysel etkiler	Yaşam doyumu	Yaşamımdan memnunum	45,1
Çevresel etkiler	Sosyal uyum	Eğitim ve istihdam dışında olmanın beni sosyal yaşantımdan (eğlenceli faaliyetlerden) uzaklaştırdığını düşünüyorum	44,3

Bireysel etkiler	Umutsuzluk	İstihdam dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	41,7
Bireysel etkiler	Umutsuzluk	Eğitim dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	37,2
Bireysel etkiler	Mutsuzluk	Hayatımdaki her şeyi düşündüğümde kendimi oldukça mutsuz hissediyorum	36,4
Bireysel etkiler	Dijital bağımlılık	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle bilgisayar-internet-sosyal medya bağımlısı oldum	36,3
Bireysel etkiler	Yaşam kalitesi	Eğer bugün ölecek olsam hayatımın boşa geçtiğini düşünürüm	35,1
Bireysel etkiler	Ruhsal sağlık	Eğitim veya istihdam dışında olmamın ruh sağlığımı olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum	33,5
Politik yaklaşım etkileri	Kayıtsızlık yaklaşımı	Ülkedeki gelişmelere kayıtsız bir tutum içerisindeyim	33,2
Çevresel etkiler	Sosyal uyum	Eğitim ve istihdam dışında kalmamın beni yalnızlaştırdığını düşünüyorum	32,6
Aile üzerindeki etkiler	Aile içi huzursuzluk	Eğitim veya istihdam dışında olmam aile içi huzursuzluklara yol açıyor	30,3
Bireysel etkiler	Yaşam doyumu	Benim için hayat o kadar karmaşıklaştı ki bir çıkış bulmakta zorlanıyorum	29,6
Bireysel etkiler	Değersiz hissetme	Yaptıklarımın değerinin başkaları tarafından takdir edilmediğini hissediyorum	27,7
Bireysel etkiler	Öz saygı	Eğitimde ve istihdam dışında olmak kendime olan saygımı azaltıyor	27,4
Bireysel etkiler	Öz saygı	Eğitim veya istihdam dışında olduğum için kendimi değersiz hissediyorum	25,7
Bireysel etkiler	Kendini gerçekleştirme	Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünüyorum	25,4
Aile üzerindeki etkiler	Aile baskısı	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle ailem bana baskı yapıyor	22,7
Bireysel etkiler	Yaşam doyumu	Dünyaya yeniden gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	21,2
Çevresel etkiler	Sosyal uyum	Sosyal çevreme topluma uyum sağlamakta zorlanıyorum	19,9
Çevresel etkiler	Sosyal dışlanma	Kendimi toplumdan dışlanmış hissediyorum	19,1
Aile üzerindeki etkiler	Aile ilgisizliği	Ailem eğitim veya istihdam dışında olmamla ilgilenmiyor	18,1
Çevresel etkiler	Sosyal dışlanma	Bulunduğum ortamlarda yok sayılıyorum/dikkate alınmıyorum	16,3
Bireysel etkiler	Kendine zarar verme	Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime zarar verme isteği yaratıyor	15,8
Çevresel etkiler	Sosyal dışlanma	Beni kötü örnek olarak tanımlayan insanlar var	15,0
Bireysel etkiler	İntihar düşüncesi	Eğitim veya istihdam dışında olmak bana intiharı düşündürüyor	11,8

5.1. Bireysel Etkileri

Tablo 44'te NEİY olmanın bireysel etkileri bir arada görülmektedir. Buna göre 15-29 yaş grubu gençlerin büyük bir çoğunluğu ileride başarılı olacağına dair umutludur. Ancak başarı beklentisi yüksek olan bu gençlerin yine çoğunluğu ihtiyaçlarını karşılayamadığını ve gelir yetersizliği nedeniyle ailesinden, sosyal çevresinden maddi destek almak zorunda olduğu ifade etmiştir. Bununla birlikte gençler NEİY olmaları nedeniyle potansiyellerini ortaya çıkaramadıklarını vurgulamaktadır. Başarı beklentisi gibi gelecekte mutlu olacağına yönelik umudu da fazla olan NEİY gençlerin yine çoğunluğu yoksullaştığını düşünmektedir.

Tablo 44. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin NEİY olmalarının bireysel etkileri/sonuçları

Alt Boyut	Sonuç / Etki İfadeleri	%
Başarı beklentisi	Benim için önemli olan konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum	63,5%
Gelir yetersizliği	İstihdam dışında olduğum için ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum	57,7%
Sosyal yardım alma	İstihdam dışında olduğum için ailemden/sosyal çevremden maddi destek alıyorum	57,5%
Kendini gerçekleştirme	Eğitimde ve istihdam dışında olduğum için potansiyelimi ortaya çıkaramıyorum	56,4%
Mutluluk beklentisi	Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum	56,4%
Yoksullaşma	İstihdam dışında olduğum için yoksullaştığımı düşünüyorum	55,4%
Yaşam doyumu	Yaşamımdan memnunum	45,1%
Umutsuzluk	İstihdam dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	41,7%
Umutsuzluk	Eğitim dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor	37,2%
Mutsuzluk	Hayatımdaki herşeyi düşündüğümde kendimi oldukça mutsuz hissediyorum	36,4%
Dijital bağımlılık	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle bilgisayar-internet-sosyal medya bağımlısı oldum	36,3%
Yaşam kalitesi	Eğer bugün ölecek olsam hayatımın boşa geçtiğini düşünürüm	35,1%
Ruhsal sağlık	Eğitim veya istihdam dışında olmamın ruh sağlığımı olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum	33,5%
Yaşam doyumu	Benim için hayat o kadar karmaşıklaştı ki bir çıkış bulmakta zorlanıyorum	29,6%
Değersiz hissetme	Yaptıklarımın değerinin başkaları tarafından takdir edilmediğini hissediyorum	27,7%
Öz saygı	Eğitimde ve istihdam dışında olmak kendime olan saygımı azaltıyor	27,4%
Öz saygı	Eğitim veya istihdam dışında olduğum için kendimi değersiz hissediyorum	25,7%
Kendini gerçekleştirme	Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünüyorum	25,4%
Yaşam doyumu	Dünyaya yeniden gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	21,2%
Kendine zarar verme	Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime zarar verme isteği yaratıyor	15,8%
İntihar düşüncesi	Eğitim veya istihdam dışında olmak bana intiharı düşündürüyor	11,8%

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmanın bireysel etkileri

Gençlerin NEİY statüsünde olmalarının birçok etkisinden söz edilebilmektedir. Bu etkiler genel olarak değerlendirildiğinde fiziksel ve ruhsal sağlık üzerine etkiler, yaşam doyumu ve yaşam kalitesi üzerine etkiler olabilmektedir. Nitekim yapılan görüşmeler sonucunda gençlerin NEİY olmalarnın yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Gençlerin görüşmelerde verdikleri yanıtlar sınıflandırıldığında yaşadıkları başlıca olumsuzluklar şöyle sıralanabilmektedir;

- Maddi gelirlerinin olmaması gençlerin yaşam kalitesini düşürmektedir.
- Gençler sosyal aktivitelere katılamamaktadır.
- Ekonomik sorunlar yaşamaktadır.
- Psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedir.
- Diğer insanların gözünde itibar kaybına neden olmaktadır.
- Ailesine yük olduğunu düşünmektedir.
- Sürekli evde oturmak zorunda kalmaktadır.
- Ailesinden yardım isterken çekinmektedir.

Hiçbir şekilde etkilemediğini belirtenlerin oranı ise (%2) çok düşüktür.

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmanın yoksullaştırıcı etkileri

Görüşülen NEİY gençlerin özellikle gelir yokluğu nedeniyle maddi sıkıntılar çektileri bunun da sosyalleşme imkanlarını ellerinden aldığı görülmektedir.

> *'... Arkadaşlarımla buluştuğum zaman çok sıkıntı yaşıyorum. Arkadaşlarla buluşmaya gitmiyorum. O zaman da onlar, onları sevmediğimi düşünüyorlar veya çok güzel giyinen arkadaşlar oluyor ben onlar gibi yapamıyorum. Arkadaşlarım etkinlik yapıyorlar yer tutup mesela. Benim elimde para yok dediğimde 'istesen bulursun' diyorlar. Yokluğu bilmedikleri için anlamıyorlar. Annem çok üzülüyor. Bazen yemek olmuyor ben tost yapayım dediğimde çok kötü oluyor…' (İstanbul YK1, 20, K)*

> *'... Kötü etkiliyor. İnsan bazen diplomayı yırtıp, hiç okumamış gibi düşeneyim diyorum. Hiç okumayan arkadaşlarım için hayat daha güzel gibi duruyor bazen. Bazı arkadaşlarım ben çocuklarımı okutmayacağım diyor…' (Balıkesir K32, 23, E)*

> *'... Evimin ihtiyacını, kendi ihtiyacımı karşılayamıyorum. Bir telefonum bile yok. Babamdan haber alamıyorum. Hastalığım başlıyor. Strese giriyorum. Kendimi kesiyorum. Kolum hep kesik kesik…' (İstanbul K66, 29, E)*

Yukarıdaki ifadeler de göz önüne alındığında NEİY statüsündeki gençleri eğitim ve istihdama entegre etmenin yanında psiko-sosyal iyi oluşları göz önüne alınmalı ve verilecek hizmetler çeşitlendirilmelidir. Zira psiko-sosyal açısından iyi olmama hali yalnızca bugünü değil gençlerin gelecek beklentilerini de olumsuz etkilemektedir.

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının gelecek planları/beklentileri üzerindeki etkileri:

Eğitim ve istihdam dışında olmanız "gelecek planlarınızı/beklentilerinizi" nasıl etkiliyor? sorusuna gençlerin büyük bir kısmı birden fazla olumsuz etkiden bahsetmiştir. Tüm yanıtları tasnif edildiğinde olumsuz etkilerin %76,2 düzeyinde olduğu görülmektedir. Belirtilen olumsuz etkilerden en fazla dile getirilenler; "geleceğe yönelik plan yapamama", "gelecek kaygısı yaşama", "geleceğe yönelik umutsuzluklar", "evlenme planlarının ertelenmesi", "hayallerin ertelenmesi", "aileye katkı sağlayamama" gibi etkilerdir.

'...Kendimi öldüresim bile geldi…' (İstanbul K66, 29, E)

'...Gelecekle ilgili kaygılıyım çok. Askerde mi kalsam yoksa kalmasam başka iş mi bulsam diye düşünüyorum hep. Okula devam etmeyi isterdim ama şimdi ben istesem ailem istemez. Kazanç getirmem lazım...' (Adana YK3, 19, E)

'...Hayatımla ilgili kararalar alamıyorum, gelirim olmadığı için gelecek kaygım oluyor...' (Adana K1, 26, K)

'...Gelecek konusunda umutsuzluk oluyor. Çalışmayınca gelecek ile ilgili bir plan yapamıyorum...' (Adana K2, 25, K)

'...Gelecek kaygısı ve umutsuzluk, vazgeçiş ve çabaladım da ne oldu gibi hissiyatlar neden oluyor...' (Ağrı YK1, 20, K)

Gençlerin bir kısmı bu durumdan gelecek planlarının ve beklentilerinin etkilenmediğini (%14,2) belirtmiştir. Hatta olumlu (%2,5) etkilendiği belirten gençler de vardır.

'...Yükselttiğini düşünüyorum. Her şeyin eğitim olmadığını, geliştirmem gereken başka şeylerin de olduğunu düşünüyorum…' (Kırıkkale K96, 20, K)

'...Gelecek planımı etkilemiyor. Daha iyi etkiliyor aslında. Sınava hazırlanabiliyorum...' (İstanbul K72, 18, K)

'...Geleceğe dair planlar yapabiliyorum. Çocuk gelişimi okuyup, çocuklara eğitim vermeyi ümit ediyorum...' (Gaziantep K46, 18, K)

'...Ne kadar gururum incitse de beni daha çok hırslandırıyor. ...' (Malatya K111, 22, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerde gelecek hissi, güven, şükür ve kaygılar

Gençlerin %18,7'si (71 kişi) hayata karşı daha umutla bakmaktadır. Bunun nedeni şu anki yaşam koşullarının değişmesi, geleceğe karşı plan yapması, bir sınavı geçme düşüncesi, çalışma hayatına girmesi ya da düzenli bir işe girme düşüncesi insanları umutlu olmaya sevk etmesi olarak yorumlanabilir. %6'sı (23 kişi) kendisini mutlu ve huzurlu hissetmektedir. %3,9'u (15 kişi) özgüven sahibi, %1.8 i (7 kişi) başarılı, %2'si (8 kişi) hem maddi hem de manevi anlamda güvenli hissetmektedir. Çeşitli dezavantajlara sahip olmalarına rağmen bazı NEİY gençler geçmiş yaşamlarına göre geleceği ve kendilerini mutlu ve güvende hissettiklerine dair ifadelerde bulunmuşlardır.

'...Çok daha umutluyum, gelecek düşüncelerim umudumu düşürmüyor…' (Ankara K15, 22, K)

'...güzel şeylerin olacağını düşünüyorum. Güzel şeylerin olabileceğini umut ediyorum. Düzenli bir işim olacağını umut ediyorum…' (Kayseri K91, 24, E)

'...cezaevine göre daha umutluyum. Orda daha kötü durumdaydım…' (Trabzon YK2, 22, E)

'...bir türk vatandaşı, Çerkez ve Suriyeli olarak mutlu ve güvende hissediyorum. Burada bir hakkım var güvendeyim diye düşünüyorum. Suriye'de hakkımı alamadım ama burada alabileceğimi düşünüyorum...' (Balıkesir YK1, 28, K)

Gençlerin şimdiki durumlarından geleceğe baktıklarında zıt duygu durumlarını aynı anda yaşadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte bir inanca ve değere sahip olmak gençlerin bulundukları duruma yine de şükredip umutla bakmalarını sağlamaktadır.

'...Umutluyum. Devlet kurumu olsa da olmasa da çalışacağım ama özel sektör daha zorlayacak beni. Daha çok kaygılıyım...' (Manisa K117, 27, E)

'...kendimi endişeli hissediyorum; ama Allah'a güveniyorum o da rahatlatıyor. Biraz pasif görüyorum kendimi. Ama bunları zamanla aşabilirim diye düşünüyorum...' (Hatay K49,27, K)

'...umutluyum. Buruk hissediyorum, biraz da mutsuzum, biraz da inançlıyım; ama bunun için devletin teşviklerde bulunması gerektiğini düşünüyorum… (Antalya K20, 27, K)

'...Mutsuz, umutsuz, güvensiz, başarısız hissediyorum. Çabalıyorum aslında birikim de yapıyorum, aktifim aslında. Bir yandan da başarılıyım...' (Adana YK 3, 19, E)

'...bu şekilde devam ederse ben değil çoğu insan mutsuz olacak. Her şey parçalanıyor. Kimse kimseye güvenmeyecek. Eğitim ve inanç varsa insanlar kurtulacak. Suriye, Irak, Azerbaycan gibi ülkeleri görünce de kendimi şanslı hissediyorum...' (Van K144, 22, E)

Gençlerin %16,5'i (63 kişi) ailevi, sosyal veya ekonomik nedenlerden dolayı kaygılı hissetmektedir. %7,5'i (28 kişi) ise geleceğine ilişkin, ülke ekonomisi nedeniyle veya kişisel nedenlerden dolayı belirsizlik hissine kapılmışlardır. %10,9'luk (41 kişi) kesim geleceğe dair umutsuzluk içerisindedirler. %0,9'unun (3 kişi) hayata ve yaşama dair endişeleri vardır. Katılımcıların %10,7'ü (40 kişi) özgüven eksikliği, iş bulamama ve geç kalmışlık hissi gibi nedenle kendisini kötü, mutsuz ve başarısız hissetmektedir.

'...Karamsarım. Kızım olduktan sonra gelecek konusunda daha endişeliyim…' (Adana K2, 25, K)

'...Umutluyum ama kaygılıyım. Ekonomik anlamda güvensizim…' (Adana YK 1, 26, K)

'...Gelecek kaygım var, hayatımın çekilecek hiçbir durum yok, kaygılıyım…' (Ankara K17, 21, E)

'...Kötü hissediyorum. Uzman çavuş olmak istiyorum. Olmamak var. Gelecek kaygısı var. Kendimi başarısız görüyorum. Pasif bir bireyim…' (Gaziantep K43, 16, E)

'...yapabilir miyim yapamaz mıyım ya da olacak mı olmayacak mı diye tedirginim. Şimdi okumuyorum ya gelecekte de okumama durumum olur mu pişman olur muyum diye tedirginim...' (Gaziantep K47, 19, K)

'...Biraz korkuyorum. Üç kızım da benim gibi olacak diye korkuyorum. Oğlumdan çok kızlarımın okumasını istiyorum. Meslek lisesi çıktı diye ben onları göndermemezlik yapmayacağım. Korkuyorum, endişeliyim. Benim yaptığım hatayı kızlarım da yapacak diye korkuyorum...' (İzmir K88, 23, K)

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının ruhsal ve fiziksel sağlıkları üzerindeki etkileri

Gençlere *eğitim ve istihdam dışında olmanız "ruhsal ve fiziksel sağlığınızı" nasıl etkiliyor?* sorusu yönetilmiştir. Gençlerin NEİY olma durumları ruhsal ve fiziksel sağlıkları açısından bir risk unsurudur. Zira görüşmeler sırasında gençler eğitim ve istihdam dışında olmak ruhsal ve fiziksel sağlık durumlarını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Dahası gençlerin büyük bir kısmı birden fazla olumsuz etkiden bahsetmiştir.

'... Sınavları kazanıyorum, mülakatlara giriyorum, sonra eleniyorum bundan sonra bir işe başlamıyorum. İnsanların soru oklarına maruz kalıyorum bu benim hem psikolojimi etkiliyor. Yutkunma problemi yaşadım. İnsanlara muhtaç olma hissi…' (Ankara K10, 26, E)

'... Psikolojik sıkıntılarım oluyor. Birden ağladığım bir anda güldüğüm dönemler oluyor. Sorumluluklar insana yük gibi geliyor. Fiziksel olarak da yıpranmışlık oluyor…' (Antalya K20, 27, K)

'... Bunaldım duvarlarla konuşmaya başladım, bilgisayara bağırmaya başladım, fiziksel olarak evde olduğum için hareket kısıtlamasına neden oluyor kilo alıyorum…' (Bursa K36, 26, E)

5.2. Aile Etkileri

NEİY olmanın bireysel etkileri kadar yüksek olmasa da aile ilişkileri üzerinde de etkileri görülmektedir. Tablo 45'de yer alan bu etkiler aile içinde bireyler arasındaki huzursuzluklar, baskı ve ilgisizlikler olarak özetlenebilir. Türkiye'de NEİY olmanın aile üzerindeki olumsuz etkileri güçlü aile bağları nedeniyle diğer ülkelere nazaran beklenenden daha az oranda tespit edilmiştir. Ancak mevcut durumda aile içerisinde huzursuzluk yaşayanların durumlarını derinlemesine görüşmelerde irdelenme imkanı bulunmuştur.

Tablo 45. Ankete katılan 15-29 yaş grubu gençlerin neiy olmalarının aile üzerindeki etkileri

Alt Boyut	Sonuç / Etki İfadeleri	%
Aile içi huzursuzluk	Eğitim veya istihdam dışında olmam aile içi huzursuzluklara yol açıyor	30,3%
Aile baskısı	Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle ailem bana baskı yapıyor	22,7%
Aile ilgisizliği	Ailem eğitim veya istihdam dışında olmamla ilgilenmiyor	18,1%

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının aile içi ilişkilere etkileri

Görüşülen NEİY gençlerin bazılarında anket sonuçlarında olduğu gibi aile büyükleri tarafından özellikle bir işe girmeleri yönünde baskı uygulamaları olmaktadır.

'...İş bakmak için evden çıkıyorum. Ailem bana baskı kuruyor 'git iş bul diye' bu durum beni evden soğutuyor...' (Konya YK 1, 21, E)

'...Sabah yedide kalkar dışarı çıkarım, Atakum sahilinde köpeğimi gezdiririm. Çünkü 12'ye kadar yatsam, bana ne yatıyorsun kalksana diyecek biliyorum. 'Kalk git iş ara' diyecek babam.' (Samsun K126, 24, E)

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının aile kurma durumları üzerindeki etkileri:

Gençlerin bir kısmı ise aile kurmak istediklerini ancak istihdam dışında kalmanın buna engel olduğunu ve ertelemek durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

'...Ben şu an nişanlıyım. Ama istihdam edilmediğim sürece evlenmeyi düşünmüyorum…' (Antalya K20, 27, K)

'...evlenip yuva kuralım dediğimizde onu bile etkiliyor…' (Kayseri K94, 24, E)

'...Gelecek beklentimiz evlenmekti o da iş güç yok. O da aksadı…' (Samsun K125, 23, E)

'...Olumsuz etkiliyor. Eğitim iş olmadan plan kurmam. Aile hayatım için iş ve eğitimimin olması lazım. Yaşım geçmiş olabilir…' (Trabzon K143, 25, E)

'...Planlarımı olumsuz etkiliyor. Planlarımı erteliyorum. Evlenmek istiyorsunuz ama erteliyorsunuz…' (İzmir K87, 29, K)

5.3. Çevresel Etkileri

NEİY olmanın bireysel ve aile üzerindeki etkilerine yanı sıra sosyal ilişkileri ve dışlanma süreçlerini içeren çevresel etkileri de söz konusudur. Çevresel etkiler Tablo 46'da da görüleceği üzere sosyal uyum becerilerini ve sosyal dışlanma ihtimalini belirlemektedir. Kişisel sorunlarını çevresi ile paylaşabilme durumu NEİY gençlerin yaklaşık yarısı için mümkün görünmemektedir.

Tablo 46. Ankete Katılan 15-29 Yaş Grubu Gençlerin NEİY Olmalarının Çevresel İlişkiler Üzerindeki Etkileri

Alt Boyut	Sonuç / Etki İfadeleri	%
Sosyal uyum	Kişisel sorunlarımı yakın çevremle rahatlıkla paylaşabiliyorum	51,1%
Sosyal uyum	Eğitim ve istihdam dışında olmanın beni sosyal yaşantımdan (eğlenceli faaliyetlerden) uzaklaştırdığını düşünüyorum	44,3%
Sosyal uyum	Eğitim ve istihdam dışında kalmamın beni yalnızlaştırdığını düşünüyorum	32,6%
Sosyal uyum	Sosyal çevreme topluma uyum sağlamakta zorlanıyorum	19,9%
Sosyal dışlanma	Kendimi toplumdan dışlanmış hissediyorum	19,1%
Sosyal dışlanma	Bulunduğum ortamlarda yok sayılıyorum/dikkate alınmıyorum	16,3%
Sosyal dışlanma	Beni kötü örnek olarak tanımlayan insanlar var	15,0%

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının sosyal ilişkileri üzerindeki etkileri:

Gençlere, *eğitim ve istihdam dışında olmanız "sosyal ilişkilerinizi" nasıl etkiliyor?* sorusu sorulmuştur. Gençlerin NEİY olmaları sosyal ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Gençlerin

büyük bir kısmı birden fazla olumsuz etkiden bahsetmiştir. Belirtilen olumsuz etkilerden en fazla dile getirilenler; sosyalleşemiyorum, sevgilimle bir yere gidemiyorum, daha kısıtlı bir hayat sürüyorum, ailemle sorunlar yaşıyorum, ailemden para istemeye çekiniyorum, istediğim yerlere gidemiyorum, sürekli evde oturuyorum gibi yanıtlardır.

'...Kız arkadaşımla bir yere gidemiyorum. Bir hediye alayım diyorum alamıyorum. Beni psikolojik olarak olumsuz etkiliyor…' (Ankara K19, 20, E)

Bunun yanı sıra pek etkilenmediğini (10 kişi) belirten bireyler de olmuştur.

'...Benim durumumu bildikleri için sosyal ilişkilerimi etkilemiyor…' (Erzurum K40, 22, E)

Derinlemesine görüşülen gençlerde NEİY olmalarının sosyal çevre ile uyum ve zamanı değerlendirme üzerindeki etkileri

Gençlere *boş zaman aktiviteleriniz nelerdir?* sorusu yöneltildiğinde katılımcılar genel olarak, boş zaman aktiviteleri olarak günlük rutinin içinde olabilecek cevapları vermişlerdir. Bunlar kitap/dergi okumak, ders çalışmak, internet zaman geçirmek, televizyon izlemek ve müzik dinlemektir. Bir kısım katılımcı yürüyüş yaptığını, semt havuzunda yüzdüğünü, satranç, bowling oynadığını ve ibadetlerine yöneldiğini söylemiştir. Aşağıda verilen diyaloglar incelendiğinde mülakata katılan gençlerin boş zamanlarında riskli olabilecek davranışları sergilemediği bazılarının sosyal medya veya çeşitli platformları kullandığı gözlenmiştir. Bu durumlarda aşırı uç örneklerin olmaması önemlidir.

'...Semt havuzlarında yüzüyorum…' (Adana YK 2, 22, E)

'...Oyun oynuyorum, sosyal medyada takılıyorum…' (Ankara K19, 20, E)

'...Kitap okuyorum. Sevdiklerime yardım ediyorum. Derslerimi tekrar ediyorum. Kardeşime yardım ediyorum...' (Ankara YK 2, 23, E)

'...Telefonla dizi, film izliyorum...' (Ankara K18, 23, K)

'...Kur-an'ı Kerim'in meailini okuyorum. Çocuklarıma kitap okuyorum. Etkinlik yapıyorum…' (Konya YK 2, 23, K)

'...aileme yardım ediyorum…' (Aydın K26, 25, E)

'...Sosyal medya bağımlılığım var. İnternetten film izliyorum…' (Aydın K28, 24, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin sosyal hayatlarında düzenli etkinlikleri

"Düzenli yaptığınız etkinlikler nelerdir?" sorusuna katılımcıların %17,1'i (26 kişi) düzenli olarak yaptığı bir etkinliğin olmadığını, %5,3'ü ise belirli bir düzeninin olmadığını söylemiştir.

Düzenli yapılan etkinliklerin başında yürüyüş, halı saha maçı, ayak tenisi, bisiklet sürmek gibi sporlar gelmektedir. Bir kesim ise kitap/dergi okuduğunu, ders çalıştığını, ailesine yardımcı olduğunu/vakit geçirdiğini, internette vakit geçirdiğini belirtmiştir. Katılımcılar içerisinde risk ve aykırı sayılabilecek etkinliklerin yer almaması olumludur.

'...Haftada üç gün yarım saat yürüyorum ve kitap okuyorum...' (Van K145, 18, E)

'...Burada kitap okuma etkinliğimiz var herkes okuyup birbirine anlatıyor...' (Van K146, 24, E)

'...Haftada iki gün Salı- Perşembe 45 dakikalık rehabilitasyona gidiyorum. Arkadaşlarımla da buluşur, sohbet ederim. Servis gelip alıyordu eskiden; ama şimdi pandemi nedeniyle o da durdu...' (Şanlıurfa K130, 25, E)

'...İngilizce öğrenmeye çalışırım. İnternetten grafik tasarımı konusunda kendimi geliştirmeye çalışırım...' (İzmir YK 4, 22, E)

'...Youtube'dan videolar izliyorum eğitim amaçlı veya eğlence amaçlı...' (Kayseri K91, 24, E)

'...Spor yapıyorum, makale okuyorum, kitap okuyorum. Bunları düzenli olarak yapmaya çalışıyorum...' (İstanbul K67, 25, E)

'...Kahvede arkadaşlarımla. Arada balığa giderim…' (Trabzon YK 1, 29, E)

Derinlemesine görüşülen NEİY gençlerin evde geçen zamanları:

Gençlere "*zamanınızın ne kadarı evde geçiyor?"* sorusu sorulmuştur. Gençlerin yarısından fazlası sıklıkla evinde zaman geçirdiğini ifade etmektedir.

'...10 saat uyuyorum geri kalan 12 saatin 6'sını evde geçiriyorum…' (Adana YK2, 22, E)

'...Hepsi evde geçiyor…' (Antalya K20, 27, K)

'...%95 evde geçiyor…' (Hatay K53, 25, E)

'...Uzun bir süresini evde geçiriyorum. Bir atanma şansım varsa bu senemi feda etmeye hazırım…' (İstanbul K74, 22, K)

Gençlerin yaklaşık %20'si ise evinde az ya da çok az zaman geçirdiğini beyan etmektedir. Zamanının çoğunu ev dışında geçiren gençlerin bazıları aile üyeleri ile sorun yaşadığını ifade etmiştir. Ev dışında geçirilen zamanlarının çoğunu ise arkadaşlarıyla geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

'...Evde 2-3 saat kalıyorum. Pek evde kalmayı tercih etmiyorum. Tartışma oluyor çünkü..' (Balıkesir K32, 23, E)

'...Haftanın iki üç günü dışardayız. Arkadaşlarımla geziyoruz..' (Hatay K51, 24, K)

'...Uyumak dışında 2-3 saat evdeyim..' (Konya K108, 26, E)

Evde çok zaman geçirmek ve ev dışında çok zaman geçirmek NEİY gençleri olumsuz yönde etkileyen iki durumdur. Nitekim evde uzun vakit geçiren gençlerin sosyal çevreleri ile olan ilişkileri zamanla zayıflayabilmekte ve adaptasyon sorunları yaşayabilmektedirler. Zamanlarının çoğunu dışarıda geçiren NEİY gençler kendileri gibi NEİY olan bireylerden etkilenebilmektedirler.

Derinlemesine görüşülen gençlerin ev dışındaki sosyalleşmeye yönelik zaman ve faaliyet alışkanlıkları:

Gençlere *ev dışına çıktığınızda neler yapıyorsunuz ve günün hangi saatlerinde ev dışında oluyorsunuz?* soruları sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu genellikle arkadaşlarıyla vakit geçirmek ve yürüyüş yapmak için dışarı çıkmaktadır. İş başvurusu yapmak için çıkanların oranı, sosyalleşmenin yanında daha düşük kalmaktadır. İş aramak için ev dışına durumunun bazen hane içerisinde yaşayanların baskısı ile gerçekleştiği de görülmektedir.

'...İş bakmak için evden çıkıyorum. Ailem bana baskı kuruyor 'git iş bul diye'. Bu durum beni evden soğutuyor..' (Konya YK 1, 21, E)

'...Sabah yedide kalkar dışarı çıkarım. Atakum sahilinde köpeğimi gezdiririm. Çünkü 12'ye kadar yatsam, bana ne yatıyorsun kalksana diyecek biliyorum. Kalk git iş ara, diyecek babam. Benden beklentisi olmayan arkadaşlarımın yanına gider, takılırdım..' (Samsun K126, 24, E)

Bununla beraber katılımcıların cevapları incelendiğinde öğleden sonra ve akşamları dışarı çıkmayı tercih ettikleri görülmektedir.

'...Arkadaşlarımla, ailemle vakit geçiriyorum. Akşamları genelde dışarı çıkarım..' (Adana K1, 26, K)

'...Sabah çıkmayı tercih ederim. Sabah 10.00-13.00 arası kafeterya giderim. Pandemi nedeni ile öğle sıcağında ve kalabalık zamanlarda dışarı çıkmıyorum. Ev dışına çıkmanın bir maliyeti var..' (Aydın K28, 24, E)

Bazı bağımlı NEİY bireyler ise ev dışında oldukları zamanlarda kullanmış oldukları maddeleri temin ettiklerini ifade etmektedirler.

'...Dışarı zaten madde bulmak için çıkıyorum. Devlet uyuşturucu tedavisi konusunda başka yollar bulsun. Ben AMATEM ile bırakabileceğimi düşünmüyorum...' (İstanbul K61, 29, E)

'...Madde kullanımı için çıktım. İş aramak için çıkıyorum. Genelde gündüz vakti dışarıya çıkıyorum..' (İstanbul K79, 25, E)

5.4. Politik Yaklaşım Üzerine Etkileri

Tablo 47. Ankete katılanların siyasi ve sosyal katılım durumlarına göre dağılımları

		N	%
Arkadaşlarımla düzenli olarak görüşürüm	Evet	2.389	75,6
	Hayır	769	24,4
En son seçimde oy verdim	Evet	2.051	64,9
	Hayır	1.107	35,1
Gelecek seçimlerde oy vereceğim	Evet	2.684	85,0
	Hayır	474	15,0
Bir sivil toplum kuruluşu/vakıf- dernek gönüllüsüyüm	Evet	304	9,6
	Hayır	2.854	90,4
Sosyal yardım alıyorum	Evet	180	5,7
	Hayır	2.978	94,3

Tablo 47'de ankete katılanların siyasi ve sosyal katılım durumlarının dağılımları verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %75,6'sı arkadaşlarıyla düzenli olarak görüşürken, %64,9'u en son seçimde oy verdiğini, %85'i ise gelecek seçimlerde oy vereceklerini beyan etmiştir. Katılımcıların %9,6'sı sivil toplum kuruluşu/vakıf/dernek gönüllüsü iken, %5,7'si sosyal yardım almaktadır.

Çalışma kapsamında gençlerin NEİY olmasının eğitim, istihdam, göçmen politikaları başta olmak üzere genel kamu politikalarına yönelik algılarını nasıl etkilediği, emek piyasasının önemli bir kurumu olan İŞKUR üzerinden bir iş bulabileceklerine yönelik inançları ve ülkedeki gelişmelere yönelik tutumları sorgulanmıştır. Tablo 48'e göre gençlerin büyük çoğunluğunun göçmen, eğitim, istihdam ve genel olarak kamu politikalarını yeterli ve etkili bulmadığı görülmektedir. İŞKUR üzerinden iş bulacağına inanmayanların oranı %47,2'i iken, gençlerin %33,2'si ülkesinde yaşanan olaylar karşısında kayıtsız kalmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 48. Ankete Katılan 15-29 Yaş Grubu Gençlerin NEİY Olmalarının Politik Yaklaşımlarına Etkileri

Alt Boyut	Sonuç / Etki İfadeleri	%
Göçmen politikaları yaklaşımı	Devletin, vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum.	69,2
İstihdam politikaları yaklaşımı	İstihdam politikalarını yeterli görmüyorum	67,2
Eğitim politikaları yaklaşımı	Eğitim politikalarını yeterli görmüyorum	66,8
Kamu politikaları yaklaşımı	İstihdam dışında olmam kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmama neden oluyor	52,8
İş bulma kurumu yaklaşımı	İŞKUR üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum	47,2
Kayıtsızlık yaklaşımı	Ülkedeki gelişmelere kayıtsız bir tutum içerisindeyim	33,2

Kaynakça / References

Abayasekara, A., & Gunasekara, N. (2019). Determinants of youth not in education, employment or training: Evidence from Sri Lanka. *Review of Development Economics*, 23(4), 1840–1862. https://doi.org/10.1111/rode.12615.

Alfani, F., Clementi, F., Fabiani, M., Molini, V., & Valentini, E. (2020). Once NEET, always NEET? A synthetic panel approach to analyze the moroccan labor market. *World Bank Group Poverty and Equity Global Practice Policy Research Working Paper*.

Alfieri, S., Sironi, E., Marta, E., Rosina, A., & Marzana, D. (2015). Young Italian NEETs (not in employment, education, or training) and the influence of their family background. *Europe's Journal of Psychology*, 11(2), 311–322. doi:10.5964/ejop.v11i2.901.

Alpar, R. (2018). *Spor, sağlık ve eğitim biliminden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik, güvenirlik -SPSS çözümleme adımları ile birlikte-* (5.bs.). Ankara: Detay Yayıncılık.

Alvarado, A., Conde, B., Novella, R., & Repetto, A. (2020). Youths not in education, employment or training in Latin America and The Caribbean: Skills, aspirations, and ınformation. *Journal of International Development*. doi: 10.1002/jid.3503.

Anastasi, A., Urbina, F. (1997). *Psychological Testing* (7th Edition). New York: Prentice-Hall.

Axelsson, L., Andersson, I. H., Edén, L., & Ejlertsson, G. (2007). Inequalities of quality of life in unemployed young adults: A population-based questionnaire study. *International Journal for Equity in Health*, 6(1), 1-9. doi:10.1186/1475-9276-6-1.

Baggio, S., Iglesias K., Deline S., Studer J., Henchoz Y., Mohler-Kuo M., & Gmel G. (2015). Not in education, employment, or training status among Swiss men. Longitudinal associations with mental health and substance use. *Journal of Adolescent Health*, 56, 238-243.

Bălan, M. (2016). Economic and social consequences triggered by the neet youth. *Knowledge Horizons-Economics*, 8(2), 80–87.

Bassanini, A., & Duval, R. (2006). Employment patterns in OECD countries: Reassessing the role of policies and institutions. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 35*. Paris. https://doi.org/10.1787/702031136412.

Berlin, M., Kääriälä, A., Lausten, M., Andersson, G., & Brännström, L. (2020). Long-term NEET among young adults with experience of out-of-home care: A comparative study of three Nordic countries. *International Journal of Social Welfare*, 1–14. https://doi.org/10.1111/ijsw.12463.

Berry, C., Easterbrook, M. J., Empson, L., & Fowler, D. (2019). Structured activity and multiple group memberships as mechanisms of increased depression amongst young people not in employment, education or training. *Early Intervention in Psychiatry*, 13(6), 1480–1487. https://doi.org/10.1111/eip.12798.

Blood, D, F., Budd, W, C. (1972). *Educationaş Measauremet, and Evulation*. USA: Harper & Row Publishers.

Bonnard, C., Giret, J. F., & Kossi, Y. (2020). Risk of social exclusion and resources of young NEETs. *Economie et Statistique / Economics and Statistics*, 514-515–5, 133–154.

Bridgeland, J. M., Dilulio, J. J., & Morison, K. B. (2006). *The silent epidemic: Perspectives of high school dropouts.* Washington DC: Civic Enterprises.

British Council (2017). *Next Generation Türkiye*.

Brown, J, D. (2000). What is construct validity?, Shiken: JALT testing & evaluation. *SIG Newsletter*, 4(2), 8-12.

Bynner, J., & Parsons, S. (2002). Social exclusion and the transition from school to work: The case of young people not in education, employment, or training (NEET). *Journal of Vocational Behavior*, 60(2), 289–309. doi:10.1006/jvbe.2001.1868.

Cabral, F. J. (2018). Key drivers of NEET phenomenon among youth people in Senegal. *Economics Bulletin*, 38(1), 248-261.

Caliendo, M., & Schmidl, R. (2016). Youth unemployment and active labor market policies in Europe. *IZA Journal of Labor Policy*, 5(1). Doi:10.1186/s40173-016-0057-x.

Callanan, M., & Morrell, G. (2011). Influences on post-16 participation: The views of 16-to 18-year-olds studying part-time in further education (FE) or not in employment, education or training (NEET). *Centre for Analysis of Youth Transitions Report No. 5*, Institute for Fiscal Studies.

Canon, M., Kudlyak, M., & Liu, Y. (2015). Youth labor force participation continues to fall, but it might be for a good reason. *Regional Economist*-The St. Louis FED, Saint Louis.

Carcillo, S., Fernández, R., Königs, S., & Minea, A. (2015). NEET Youth in the Aftermath of the Crisis: Challenges and Policies (OECD Social, Employment and Migration No. 164). *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*. https://doi.org/10.2139/ssrn.2573655.

Caruana, E., Allott, K., Farhall, J., Parrish, E. M., Davey, C. G., Chanen, A. M., Killackey, E., & Cotton, S. M. (2019). Vocational engagement among young people entering mental health treatment compared with their general population peers. *Early Intervention in Psychiatry*, 13(3), 692-696.

Clark, A. E. (2013). Unemployment as a social norm: Psychological evidence from panel data. *Journal of Labor Economics*, 21(2), 323-351.

Copps, J., & Keen, S. (2009). *Getting back on track. Helping young people not in education, employment or training in England*. London: New Philanthropy Capital.

Çarkçı, J., (2020). *Sosyal bilimlerde ölçek geliştirme kılavuzu*. İstanbul: Çizgi Kitap Evi.

De Almeida, A. N., & Simões, F. (2020). Professional development perspectives across gender and age groups of under-qualified rural NEETs. *Journal of Community Psychology*, 1–17. https://doi.org/10.1002/jcop.22356.

De Lannoy, A., & Mudiriza, G. (2019). *A profile of young NEETs: Unpacking the heterogeneous nature of young people not in employment, education or training in South Africa Cape Town: (SALDRU Working Paper No. 249)*. SALDRU, UCT.

Demir, I. (2020). *SPSS ile istatistik rehberi*. İstanbul: Efe Akademi, İstanbul.

Dias, T. S., & Vasconcelos, A. M. N. (2020). Heterogeneity among young people neither in employment nor in education in Brazil. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 688(1), 208–224. doi:10.1177/0002716220913234.

Dixon, S. (2013). Not in employment, education or training: the long-term NEET spells of young people in New Zealand. *Ministry of Business, Innovation and Employment (MBIE)*.

Erkuş, A. (2007). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 17-25

Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxemburg: Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2806/41578.

Feng, Z., Ralston, K., Everington, D., & Dibben, C. (2018). Long term health effects of NEET experiences: evidence from Scotland. *Journal of Epidemiology and Community Health*, *72*(Suppl 1), A65 LP-A66. https://doi.org/10.1136/jech-2018-SSMabstracts.136.

Finlay, I., Sheridan, M., McKay, J., & Nudzor, H. (2010). Young people on the margins: In need of more choices and more chances in twenty-first century scotland. *British Educational Research Journal*, 36(5), 851–867. https://doi.org/10.1080/01411920903168532.

Franzosi, C. (2015). Being NEET. Neither in education nor in employment. First results from a sociological survey. *ISFOL, giugno 2014. Isfol OA*.

Genç Hayat Vakfı. (2017). *Sessiz ve görünmeyen gençler araştırması projesi raporu: Okumayan ve çalışmayan gençliğin durumu ve çözüm önerileri*. İstanbul: Genç Hayat Yayınları.

Genda, Y. (2007). Jobless youths and the NEET problem in Japan. *Social Science Japan Journal*, 10(1), 23–40. https://doi.org/10.1093/ssjj/jym029.

Gutiérrez-García, R. A., Benjet, C., Borges, G., Méndez Ríos, E., & Medina-Mora, M. E. (2018). Emerging adults not in education, employment or training (NEET): Socio-demographic characteristics, mental health and reasons for being NEET. *BMC Public Health*, 18(1). Doi:10.1186/s12889-018-6103-4.

Hultman B., & Hemlin S. (2008). Self-rated quality of life among the young unemployed and the young in work in northern Sweden. *Work*, 30(4), 461-72.

Jianu, I. (2019). The Effect of young people not ın employment, education or training, on poverty rate in European Union. *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*, 1-14.

Kan, A. (2013). *Test Geliştirme, (çeviri Editörü) Psikolojik test ve değerleme: Testlere ve ölçmeye giriş* (7.bs.). Ankara: Nobel yayıncılık.

Karyda, M., & Jenkins, A. (2018). Disadvantaged neighbourhoods and young people not in education, employment or training at the ages of 18 to 19 in England. *Journal of Education and Work*, 31(3), 307–319. doi:10.1080/13639080.2018.1475725.

Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R., & Walters, E. E. (2005). Lifetime Prevalence and Age-of-onset Distributions of DSM-IV Disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 62(6), 593-602.

Kevelson, M. J. C., Marconi, G., Millett, C. M., & Zhelyazkova, N. (2020). *College educated yet disconnected: Exploring disconnection from education and employment in OECD Countries, with a comparative focus on the U.S*. ETS Research Report Series. https://doi.org/10.1002/ets2.12305.

Kovess-Masfety, V., Leray, E., Denis, L., Husky, M., Pitrou, I., & Bodeau-Livinec, F. (2016). Mental health of college students and their non-college-attending peers: results from a large French cross-sectional survey. *BMC Psychology*, 4(1). doi:10.1186/s40359-016-0124-5.

Mendolia, S., & Walker, I. (2014). Do NEETs Need Grit? *(No. 8740). IZA Discussion Paper*.

Milligan, K., Moretti, E., & Oreopoulos, P. (2004). Does education improve citizenship? Evidence from the United States and the United Kingdom. *Journal of Public Economics*, 88(9-10), 1667–1695. doi: 10.1016/j.jpubeco.2003.10.005.

Niknami,S., Lena S., Eskil W. (2019). Ethnic minority youths in the labour markets in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *Discussion Paper Series, No. 12274*.

Nordenmark, M., Gillander Gadin, K., Selander, J., Sjödin, j., & Selsström, E. (2015). Self-rated health among young Europeans not in employment, education or training- with a focus on the conventionally unemployed and the disengaged. *Society, Health & Vulnerability*, 6(1), 1-17, https://doi.org/10.3402/vgi.v6.25824.

O'Dea, B., Glozier, N., Purcell, R., McGorry, P. D., Scott, J., Feilds, K.-L., & Hickie, I. B. (2014). A cross-sectional exploration of the clinical characteristics of disengaged (NEET) young people in primary mental healthcare. *BMJ Open*, 4(12), e006378. Doi:10.1136/bmjopen-2014-006378.

OECD. (2016). *Society at a Glance 2016: OECD Social Indicators*. Paris: OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/9789264261488-en.

Ogresta, J., Rezo, I., Kožljan, P., Paré, M. H., & Ajduković, M. (2020). Why do we drop out? Typology of dropping out of high school. *Youth & Society*, 1-21. doi:10.1177/0044118X20918435.

Palmer, C., Clancy, S., Hazledine, R., Atkin, J., & Qu, R. (2020). Maslow, Meaning and Data: Applying interdisciplinary approaches to evaluating a personalised youth employment programme. 1-25. doi: https://doi.org/10.31235/osf.io/rjgdu

Pattinasarany, I. R. I. (2019). Not in employment, education or training (NEET) among the youth in Indonesia: The effects of social activities, access to ınformation, and language skills on NEET youth. *MASYARAKAT: Jurnal Sosiologi*, 24(1). Doi:10.7454/mjs. v24i1.10308.

Pemberton, S. (2008). Tackling the NEET generation and the ability of policy to generate a "NEET" solution—Evidence from the UK. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 26(1), 243–259. doi:10.1068/c0654.

Powdthavee, N., & Vignoles, A. (2009). The Socioeconomic gap in university dropouts. *The B. E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 9(1), 1-36. doi: 10.2202/1935-1682.2051.

Quintano, C., Mazzocchi, P., & Rocca, A. (2018). The determinants of Italian NEETs and the effects of the economic crisis. *Genus*, 74(1). Doi:10.1186/s41118-018-0031-0.

Ranzani, M., & Rosati, F. (2013). The NEET trap: A dynamic analysis for Mexico. *Understanding Children's Work (UCW) Project*.

Rennison, J., Maguire, S., Middleton, S., & Ashworth, K. (2005). *Young people not in education, employment or training: Evidence from the education maintenance allowance pilots database (Research Report No 628)*. Centre for Research in Social Policy (CRSP).

Robson, K. (2008). 'Becoming NEET in Europe: A comparison of predictors and later-life outcomes', paper presented at the Global Network on Inequality Mini-Conference, 22 February 2008, New York.

Ruesga-Benito, S., González-Laxe, F., & Picatoste, X. (2018). Sustainable development, poverty, and risk of exclusion for young people in the European Union: The case of NEETs. *Sustainability*, 10(12), 4708. Doi:10.3390/su10124708.

Serracant, P. (2014). A brute indicator for a NEET case: Genesis and evolution of a problematic concept and results from an alternative indicator. *Social Indicators Research*, 117(2), 401–419. doi:10.1007/s11205-013-0352-5.

Sierra, C. Jose David, Colin H-L., Mark MK., Simon H., & Max P. (2018). *Towards a better understanding of NEET youth in Ontario: Findings from the "made in Ontario" NEET youth research initiative*. Toronto: Ontario Ministry of Children, Community and Social Services.

Strelitz, J. (2003). Tackling disadvantage: Education. In D. Darton & J. Strelitz (Eds.), *Tackling UK poverty and disadvantage in the twenty-first century: An exploration of the issues* (ss. 57–75). York: Joseph Rowntree Foundation.

Susanlı, Z. B. (2016). Understanding the NEET in Turkey. *Eurasian Journal of Economics and Finance*, 4(2), 42-57.

Şeker, H. ve Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme* (2. Bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tamesberger, D., & Bacher, J. (2014). NEET youth in Austria: A typology ıncluding socio-demography, labour market behaviour and permanence. *Journal of Youth Studies*, 17(9), 1239–1259.

Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi* (5. Baskı), Ankara: Nobel Yayınevi

Tezbaşaran, A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu* (2.bs.). Ankara: Psikologlar Derneği.

Vancea, M., & Utzet, M. (2018). School-to-work transition: the case of Spanish NEETs. *Journal of Youth Studies*, 21(7), 869–887. doi:10.1080/13676261.2017.1421313.

Vancea, M., & Utzet, M. (2018). School-to-work transition: the case of Spanish NEETs. *Journal of Youth Studies*, 21(7), 869–887. doi:10.1080/13676261.2017.1421313.

Wickremeratne, N., & Dunusinghe, P. (2018). Youth not in education, employment and training (NEET) in Sri Lanka. *Advances in Economics and Business*, 6(5), 339-352.

Wong, M. (2016). *The characteristics of youth not in education, employment or training (NEET) in Australia and Japan*. Japan: Japan Institute for Labour Policy and Training

Worldbank. (2021). Computer-Assisted Personal Interviews (CAPI). https://dimewiki.worldbank.org/Computer-Assisted_Personal_Interviews_(CAPI)

Yang, Y. (2020). China's youth in NEET (Not in education, employment, or training): Evidence from a national survey. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 688(1), 171–189. doi:10.1177/0002716220909807.

Youth Guarantee Programme (2015). *Census on youths NEET: Report on findings operational programme II – Cohesion Policy 2007-2013 empowering people for more jobs and a better quality of life*. ESF3.231.

Yurdabakan, İ., & Çüm, S. (2017). Davranış bilimlerinde ölçek geliştirme (açıklayıcı faktör analizine dayalı) [Scale development in behavioral sciences (based on exploratory factor analysis)]. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, *11*(2), 108-126.

Zencirkıran M. (2019). *Türkiye'nin toplumsal yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Zuccotti, V.C., & O'Reilly, J. (2019). Ethnicity, gender and household effects on becoming NEET: An intersectional analysis.*Work, Employment and Society*, 33(3), 351–373.

Ek / Appendix

Ek 1: Anket Soru Formu

1) Yaşınız	……...		
2) Cinsiyetiniz	Kadın ( ) Erkek ( )		
3) Medeni durumunuz	Evli ( ) Evli ama eşinden ayrı yaşıyor ( ) Boşanmış ( ) Bekar ( ) Eşi hayatta değil ( )		
4) İkamet ettiğiniz il/ilçe	……	**İlçe:**	……
5) Kaç kardeşiniz var?	.....		
6) Kaçıncı çocuksunuz?	……		
7) Anne – baba sağ olma durumu	İkisi de hayatta ( ) Anne hayatta değil ( ) Baba hayatta değil ( ) İkisi de hayatta değil ( )		
8) Sağ ise Anne – Baba Medeni Durumu	Boşanmış ( ) Evli ama ayrı yaşıyor ( ) Evli ve birlikte yaşıyor ( )		
8.1.)*(Boşandı/ayrı yaşıyor ise) *anne-babanız boşandığında/ayrı yaşamaya başladığında kaç yaşındaydınız?*	……		

9) Sağ ise baba çalışma durumu		**10) Sağ ise anne çalışma durumu**	
Çalışıyor ( )	Çalışmıyor ( )	Çalışıyor ( )	Çalışmıyor ( )

11) Babanızın mesleği nedir?					
İşçi – ücretli çalışan ( )	Memur ( )	İşletme sahibi – iş insanı ( )	İş arıyor ( )	Emekli ( )	Çalışmaya engel durumu var ( )

12) Annenizin mesleği nedir?						
İşçi – ücretli çalışan ( )	Memur ( )	İşletme sahibi – iş insanı ( )	İş arıyor ( )	Emekli ( )	Çalışmaya engel durumu var ( )	Ev hanımı ( )

13) Babanızın eğitim durumu nedir?			
Okur yazar değil ( )	İlkokul (5 Yıl) ( )	Ortaokul (3 Yıl) ( )	İlköğretim (8 Yıl) ( )
Lise ( )	Meslek Lisesi ( )	Ön Lisans ( )	Lisans ( )
Yüksek Lisans ( )		Doktora ( )	

14) Annenizin eğitim durumu nedir?			
Okur yazar değil ( )	İlkokul (5 Yıl) ( )	Ortaokul (3 Yıl) ( )	İlköğretim (8 Yıl) ( )
Lise ( )	Meslek Lisesi ( )	Ön Lisans ( )	Lisans ( )
Yüksek Lisans ( )		Doktora ( )	

15) Aynı hanede (evde) birlikte yaşadığınız kişiler aşağıdakilerden hangisi gibidir?			
Anne, baba ve çocuklar ( )	Anne, baba, çocuklar ve diğer aile büyükleri ( )	Anne veya babadan birisi ve çocuklar ( )	Anne ve/veya baba yok, aile büyüklerinden biri ( )
Diğer ise yazınız ……....			

16) Ailenizde (hanenizde) yaşayan kaç kişi var ?	……..
17) Ailenizde (hanenizde) kaç kişi çalışmaktadır?	…….

18) Hanenizin toplam aylık gelir ne kadar? (tl)					
2500 TL altı ( )	2501 – 5000 TL ( )	5001 – 8.000 TL ( )	8001 – 10.000 TL ( )	10.001 – 15.000 TL ( )	15.001 TL ve üzeri ( )

19) Son mezun olduğunuz okula göre eğitim durumunuzu işaretleyiniz			
Okur yazar değil ( )	İlkokul (5 Yıl) ( )	Ortaokul (3 Yıl) ( )	İlköğretim (8 Yıl) ( )
Lise ( )	Meslek Lisesi ( )	Ön Lisans ( )	Lisans ( )
Yüksek Lisans ( )		Doktora ( )	
***19.1.* Ön lisans ve lisans mezunu ise bölüm bilgisi yazın**	…….....		

20) Son mezun olduğunuz okuldan sonra eğitime devam etmeyeli/eğitimi bırakalı ne kadar zaman oldu?			
0-1 Yıl ( )	1-2 Yıl ( )	2-3 Yıl ( )	3-4 Yıl ( )
4-5 Yıl ( )	5-6 Yıl ( )	6-7 Yıl ( )	7-8 Yıl ( )
8-9 Yıl ( )	9-10 Yıl ( )	10 yıl ve üzeri ( )	

21) Çalıştığınız tüm işyerlerini (Kendi işiniz de dahil) düşünerek şimdiye kadarki toplam çalışma/ istihdamda olma sürenizi işaretleyiniz.			
İş tecrübem olmadı ( )	0-1 Yıl ( )	1-2 Yıl ( )	2-3 Yıl ( )
3-4 Yıl ( )	4-5 Yıl ( )	5-6 Yıl ( )	6-7 Yıl ( )
7-8 Yıl ( )	8-9 Yıl ( )	9-10 Yıl ( )	10 ve üzeri ( )

22) Ne kadar süredir çalışmıyor/ istihdam edilmiyorsunuz?			
1-2 Ay ( )	2-3 Ay ( )	3-6 Ay ( )	6-9 Ay ( )
9-12 Ay ( )	12– 24 Ay ( )	24- 36 Ay ( )	36 ay ve üzeri ( )

23) İŞKUR'a kayıtlı mısınız?	
Evet ( )	Hayır ( )

24) İş arıyor musunuz?	
Evet ( )	Hayır ( )

24.1) Evet ise Ne Kadar Süredir İş Arıyorsunuz?				
0-1 ay ( )	1-3 ay ( )	3-6 ay ( )	6-9 ay ( )	9-12 ay ( )
12 ay ve üzeri ( )				

24.2) Evet ise 2 Hafta içerisinde iş başı yapabilecek durumda mısınız?	
Evet ( )	Hayır ( )

25) Aşağıdaki ifadelere "evet" / "hayır" seçeneklerinden birisini seçerek işaretleyiniz.		
Engelli bir bireyim ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Doktor tarafından teşhis edilmiş depresyon, anksiyete, panik atak veya benzeri bir rahatsızlığım var.	Evet ( )	Hayır ( )
Eski hükümlüyüm ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Madde bağımlılığı yaşadım ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Gün içinde çok fazla internet/oyun/sosyal medya kullanıyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Yakın çevremden fiziksel şiddet gördüm ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Evimde internet var ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Akıllı telefonum var ( )	Evet ( )	Hayır ( )

Sigara kullanıyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Alkol tüketiyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Arkadaşlarımla düzenli olarak görüşürüm. ( )	Evet ( )	Hayır ( )
En son seçimde oy verdim	Evet ( )	Hayır ( )
Gelecek seçimlerde oy vereceğim	Evet ( )	Hayır ( )
Bir sivil toplum kuruluşu/Vakıf- Dernek gönüllüsüyüm	Evet ( )	Hayır ( )
Sosyal yardım alıyorum	Evet ( )	Hayır ( )
Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim.	Evet ( )	Hayır ( )
Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum.	Evet ( )	Hayır ( )
Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var.	Evet ( )	Hayır ( )
Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor.	Evet ( )	Hayır ( )
Düzenli gelir elde edeceğim bir işte çalışmak isterim.	Evet ( )	Hayır ( )

26) Aşağıdaki İfadelere Katılma ya da Katılmama Durumunuzu 1'den 5'e kadar İşaretleyiniz.
1: "Kesinlikle katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4:Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum

EĞİTİM VE İSTİHDAM DIŞI OLMA NEDENLERİ (Kendi içinde ROTASYON)					
Eğitimim yarıda kaldı.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Tercihen eğitimime devam etmedim/etmiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Okulumu/bölümümü/alanımı sevmediğim için eğitimime devam etmek istemedim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim kurumlarına erişemediğim/ulaşamadığım için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Maddi durumum yeterli olmadığı için eğitimime devam edemedim/ edemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Ebeveynlerimin yaklaşımının eğitimim üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için eğitimime devam edemedim/edemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Bakmakla yükümlü olduğum çocuk/engelli/yaşlı olduğu için iş bulamadım/ bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim düzeyimi yeterli görüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim aldığım/yetiştirildiğim uzmanlık alanında iş bulamadım/ bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Yeterli eğitime sahip olmadığım için iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Engelli olduğum için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/ bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Sağlık durumum elvermediği için eğitimime devam edemedim ve/veya iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim dışında olmamın tek sorumlusu benim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olmamın tek sorumlusu benim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olmamda yakın çevrem (ebeveyn, kardeş, eş, arkadaş) etkili oldu/oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Gerekli sosyal bağlantılarım olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )

Bir iş tecrübem olmadığı için iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İş bulmak için hangi iş arama kanallarını kullanmam gerektiğini bilmiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İş bulma umudumu kaybettiğim için iş aramıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Ülkede yaşanan ekonomik krizler nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Ülkedeki sosyal eşitsizlikler (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılık vb.) nedeniyle iş bulamadım/bulamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Yaşadığım bölgede eğitimim ve yetkinliklerime uygun başvurabileceğim bir iş olduğunu düşünmüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Başka bir şehirde veya başka bir bölgede iş arayabilirim, ama o bölgedeki sosyal ve ekonomik belirsizlikler iş arama engel oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Herhangi bir kişi ya da kurum istihdam imkanı sağlasa da çalışmak istemedim/istemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Düşük ücretle bir işte çalışmaktansa, çalışmamayı tercih ederim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Maddi durumum yeterli olduğu için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Çalışma koşulları beni çok zorladığı için çalışmak/istihdam edilmek istemiyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Çalışma hayatında yer alacak özgüvene sahip değilim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )

27) Aşağıdaki İfadelere Katılma ya da Katılmama Durumunuzu 1'den 5'e kadar İşaretleyiniz. ***1: "Kesinlikle katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4:Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum***					
EĞİTİM VE İSTİHDAM DIŞI OLMANIN ETKİLERİ (Kendi içinde ROTASYON)					
Yaşamımdan memnunum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olmak geleceğe dair umutsuz olmama sebep oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Benim için hayat o kadar karmaşıklaştı ki bir çıkış bulmakta zorlanıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Yaptıklarımın değerinin başkaları tarafından takdir edilmediğini hissediyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğer bugün ölecek olsam hayatımın boşa geçtiğini düşünürüm.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Dünyaya yeniden gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Benim için önemli olan konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Hayatımdaki her şeyi düşündüğümde kendimi oldukça mutsuz hissediyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitimde veya istihdam dışında olmak kendime olan saygımı azaltıyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitimde veya istihdam dışında olduğum için potansiyelimi ortaya çıkaramıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmamın ruh sağlığımı olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmak kendime zarar verme isteği yaratıyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmak bana intiharı düşündürüyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olduğum için kendimi değersiz hissediyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )

Eğitim veya istihdam dışında olmam aile içi huzursuzluklara yol açıyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle ailem bana baskı yapıyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Ailem eğitim veya istihdam dışında olmamla ilgilenmiyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmam nedeniyle bilgisayar-internet-sosyal medya bağımlısı oldum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olduğum için ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olduğum için ailemden/sosyal çevremden maddi destek alıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olduğum için yoksullaştığımı düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında olmanın beni sosyal yaşantımdan (eğlenceli faaliyetlerden) uzaklaştırdığını düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Eğitim veya istihdam dışında kalmamın beni yalnızlaştırdığını düşünüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Kendimi toplumdan dışlanmış hissediyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Sosyal çevreme (topluma) uyum sağlamakta zorlanıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Bulunduğum ortamlarda yok sayılıyorum/dikkate alınmıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Beni kötü örnek olarak tanımlayan insanlar var.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Kişisel sorunlarımı yakın çevremle rahatlıkla paylaşabiliyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Devletin istihdam politikalarını yeterli görmüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Devletin eğitim politikalarını yeterli görmüyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İŞKUR üzerinden iş bulacağıma inanmıyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Devletin, vatandaşları dışında ülkeye gelen kişilere (göçmen, sığınmacı vb) kaynak aktarmasını doğru bulmuyorum.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
İstihdam dışında olmam kamu politikalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmama neden oluyor.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )
Ülkedeki gelişmelere kayıtsız bir tutum içerisindeyim.	**1** ( )	**2** ( )	**3** ( )	**4** ( )	**5** ( )

EK 2: Mülakat Soru Formu

1) Yaşınız	……...		
2) Cinsiyetiniz	Kadın ( ) Erkek ( )		
3) Medeni durumunuz	Evli ( ) Evli ama eşinden ayrı yaşıyor ( ) Boşanmış ( ) Bekar, ilişkisi yok ( ) Bekar, ilişkisi var ( ) Eşi hayatta değil ( )		
4) İkamet ettiğiniz il/ilçe	……	**İlçe:**	……
5) Kaç kardeşiniz var?	.....		
6) Kaçıncı çocuksunuz?	……		
7) Anne – baba sağ olma durumu	İkisi de hayatta ( ) Anne hayatta değil ( ) Baba hayatta değil ( ) İkisi de hayatta değil ( )		
8) Sağ ise Anne – Baba Medeni Durumu	Boşanmış ( ) Evli ama ayrı yaşıyor ( ) ( ) Evli ve birlikte yaşıyor		
8.1.)*(Boşandı/ayrı yaşıyor ise) *anne-babanız boşandığında/ayrı yaşamaya başladığında kaç yaşındaydınız?*	……		

9) Sağ ise baba çalışma durumu		**10) Sağ ise anne çalışma durumu**	
Çalışıyor ( )	Çalışmıyor ( )	Çalışıyor ( )	Çalışmıyor ( )

11) Babanızın mesleği nedir?					
İşçi – ücretli çalışan ( )	Memur ( )	İşletme sahibi – iş insanı ( )	İş arıyor ( )	Emekli ( )	Çalışmaya engel durumu var ( )

12) Annenizin mesleği nedir?						
İşçi – ücretli çalışan ( )	Memur ( )	İşletme sahibi – iş insanı ( )	İş arıyor ( )	Emekli ( )	Çalışmaya engel durumu var ( )	Ev hanımı ( )

13) Aynı hanede (evde) birlikte yaşadığınız kişiler aşağıdakilerden hangisi gibidir?			
Anne, baba ve çocuklar ( )	Anne, baba, çocuklar ve aile büyükleri ( )	Anne veya babadan birisi ve çocuklar ( )	Anne ve/veya baba yok, aile büyüklerinden biri ( )
Diğer ise yazınız ……....			
14) Ailenizde (hanenizde) yaşayan kaç kişi var ?	……..		
15) Ailenizde (hanenizde) kaç kişi çalışmaktadır?	…….		

16) Hanenizin toplam aylık gelir ne kadar? (tl)					
2500 TL altı ( )	2501 – 5000 TL ( )	5001 – 8.000 TL ( )	8001 – 10.000 TL ( )	10.001 – 15.000 TL ( )	15.001 TL ve üzeri ( )

17) Son mezun olduğunuz okula göre eğitim durumunuzu işaretleyiniz			
Okur yazar değil ( )	İlkokul (5 Yıl) ( )	Ortaokul (3 Yıl) ( )	İlköğretim (8 Yıl) ( )
Lise ( )	Meslek Lisesi ( )	Ön Lisans ( )	Lisans ( )
Yüksek Lisans ( )		Doktora ( )	

18) Son mezun olduğunuz okuldan sonra eğitime devam etmeyeli/eğitimi bırakalı ne kadar zaman oldu?			
0-1 Yıl ( )	1-2 Yıl ( )	2-3 Yıl ( )	3-4 Yıl ( )
4-5 Yıl ( )	5-6 Yıl ( )	6-7 Yıl ( )	7-8 Yıl ( )
8-9 Yıl ( )	9-10 Yıl ( )	10 yıl ve üzeri ( )	

19) Çalıştığınız tüm işyerlerini (Kendi İşiniz de dahil) düşünerek şimdiye kadarki toplam çalışma/ istihdamda olma sürenizi işaretleyiniz.			
İş tecrübem olmadı ( )	0-1 Yıl ( )	1-2 Yıl ( )	2-3 Yıl ( )
3-4 Yıl ( )	4-5 Yıl ( )	5-6 Yıl ( )	6-7 Yıl ( )
7-8 Yıl ( )	8-9 Yıl ( )	9-10 Yıl ( )	10 ve üzeri ( )
20) Ne kadar süredir çalışmıyor/ istihdam edilmiyorsunuz?			
1-2 Ay ( )	2-3 Ay ( )	3-6 Ay ( )	6-9 Ay ( )
9-13 Ay ( )	12-24 Ay ( )	24-36 Ay ( )	36 ay ve üzeri ( )
21) İŞKUR'a kayıtlı mısınız?			
Evet ( )		Hayır ( )	
22) İş arıyor musunuz?			
Evet ( )		Hayır ( )	
22.1) Evet ise Ne Kadar Süredir İş Arıyorsunuz?			
0-1 ay ( )	1-3 ay ( )	3-6 ay ( )	6-9 ay ( )	9-12 ay ( )
13 ay ve üzeri ( )				
22.2) Evet ise 2 Hafta içerisinde iş başı yapabilecek durumda mısınız?			
Evet ( )		Hayır ( )	

23) Aşağıdaki ifadelere "evet" / "hayır" seçeneklerinden birisini seçerek işaretleyiniz.		
Engelli bir bireyim ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Doktor tarafından teşhis edilmiş depresyon, anksiyete, panik atak veya benzeri bir rahatsızlığım var.	Evet ( )	Hayır ( )
Yurtdışından göç etmiş bulunmaktayım ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Eski hükümlüyüm ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Madde bağımlılığı yaşıyorum. ( )	Evet ( )	Hayır ( )
İnternet/oyun/sosyal medya bağımlısıyım ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Yakın çevremden fiziksel şiddet görüyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Evimde internet var ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Akıllı telefonum var ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Sigara kullanıyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Çok fazla alkol tüketiyorum ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Arkadaşlarımla düzenli olarak görüşürüm. ( )	Evet ( )	Hayır ( )
Senede en az bir hafta evden uzakta tatil yaparım (akraba yanında kalma dışında) ( )	Evet ( )	Hayır ( )
En son seçimde oy verdim	Evet ( )	Hayır ( )
Gelecek seçimlerde oy vereceğim	Evet ( )	Hayır ( )
Bir siyasi partinin üyesiyim	Evet ( )	Hayır ( )
Bir sivil toplum kuruluşu/Vakıf- Dernek gönüllüsüyüm	Evet ( )	Hayır ( )
Sosyal yardım alıyorum	Evet ( )	Hayır ( )
Meslek sahibi olabileceğim bir eğitime katılmak isterim.	Evet ( )	Hayır ( )
Mesleki eğitim kurslarının iş bulmak için faydalı olacağını düşünüyorum.	Evet ( )	Hayır ( )
Ulaşabileceğim eğitim ve öğretim fırsatları hakkında yeterince bilgim var.	Evet ( )	Hayır ( )
Yaşadığım yerdeki arkadaşlarımın çoğu eğitimde ve/veya istihdamda bulunuyor.	Evet ( )	Hayır ( )
Düzenli gelir elde edeceğim bir işte çalışmak isterim.	Evet ( )	Hayır ( )

Yarı Yapılandırılmış Sorular

1- Eğitiminizin "yarım kaldığını" düşünüyor musunuz? *(Okulu terk etme veya bir üst eğitime devam durumu)*

1.1. Evet ise nedenlerini açıklayabilir misiniz? Hayır ise aldığınız eğitimi iyi ve yeterli olarak değerlendiriyor musunuz?

1.2. Eğitim aldığınız okulu/bölümü/alanı severek mi okudunuz? Zamanda geri gidebilseydiniz farklı bir tercihiniz olur muydu?

2- Eğitim hayatınızda sizi zorlayan faktörler oldu mu? ***Olduysa, Bu faktörler nelerdir?***

2.1. Anne-Babanızın eğitim hayatınıza etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.2. Ailenin diğer büyükleri ve kardeşlerinizin eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.3. Evli iseniz eşinizin eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.4. Arkadaşlarınızın eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.5. Yoksulluk eğitim hayatınızı etkileyen faktörlerden birisi midir?

2.6. Yaşadığınız bölge/mahallenin şartları eğitim hayatınızı etkileyen faktörlerden birisi midir?

2.7. Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerin eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.8. Sosyal eşitsizliklerin (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılıklar, gelir adaletsizliği, sınıf farklılıkları, azınlık olma, imkanlara erişim sorunu) eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.9. Afet ve salgın gibi olağanüstü durumların eğitim hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

3- Meslek edindirme kurslarına katıldınız mı?

3 a) Katıldıysanız, Ne tür kurslara katıldınız ve yararlı buldunuz mu?

3 b) Katılmadıysanız, Neden katılmadınız, katılmayı düşünür müsünüz?

4) Sizi eğitim imkan ve fırsatlarını aramaya ne teşvik edebilir?

4.1. Nasıl bir eğitim almak istersiniz?

4.2. İstihdam odak/iş bulabileceğiniz bir alanda mesleki eğitim almak ister misiniz?

4.3. Gelir getirici bir işte çalışabilmek için gerekli olan mesleki eğitime katılmanız ne kadarlık bir süre içerisinde mümkün? (3 aya kadar, 6 aya kadar, 1 yıla kadar, 3 yıla kadar, hiçbir zaman)

5-Daha önce gelir getirici işte/işlerde çalıştınız mı?

5 A) Çalıştıysanız,

5.1. Aldığınız eğitime uygun bir işte çalışma deneyiminiz oldu mu?

5.2. Çalıştığınız işlerdeki işe alım sürecinizi anlatır mısınız?

5.3. Çalıştığınız işlerdeki çalışma koşullarınız nasıldı? (Tam zamanlı, yarı zamanlı, geçici, proje bazlı, işbaşı eğitim programı, kendi işini kurmak vb.)

5.4. Kayıt dışı olarak çalıştığınız oldu mu?

5.5. Çalıştığınız işlerden ayrılma/çıkarılma nedeninizi açıklayabilir misiniz?

5 B) Çalışmadıysanız,

5.6. Çalışmama durumunuz bir tercih midir, yoksa zorunluluk mudur?

6- Şuan gelir getirici bir işte çalışmanıza/istihdam edilmenize engel olarak faktörler nelerdir?

6.1. Anne-Babanızın çalışma hayatınıza etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.2. Ailenin diğer büyükleri ve kardeşlerinizin çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.3. Evli iseniz eşinizin çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.4. Arkadaşlarınızın çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.5. Şuan ki eğitim düzeyinizin çalışma hayatınızı etkileyen faktörlerden birisi midir?

6.6. Yaşadığınız bölge/mahallenin şartları çalışma hayatınızı etkileyen faktörlerden birisi midir?

6.7. Göçmenseniz göç etmiş olmanın çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.8. Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerin çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.9. Sosyal eşitsizliklerin (fırsat eşitliği olmaması, ayrımcılıklar, gelir adaletsizliği, sınıf farklılıkları, azınlık olma, imkanlara erişim sorunu) çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

6.10. Afet ve salgın gibi olağanüstü durumların çalışma hayatınıza etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

7-Sizi iş fırsatlarını aramaya ne teşvik edebilir?

7.1. İş arama yollarınız nelerdir?

7.2. Nasıl bir işte çalışmak istersiniz?

7.3. Gelir getirici bir işte çalışmayı kendiniz için ne kadarlık bir süre içerisinde mümkün görüyorsunuz? (3 aya kadar, 6 aya kadar, 1 yıla kadar, 3 yıla kadar, hiçbir zaman)

7.4. İş başvurularından aldığınız sonuçları neye bağlıyorsunuz?

8- Şuanda hem "eğitim" hem de "istihdam" dışında olmanız bir tercih mi yoksa zorunluluk mudur? Buna neden olan durum/olay/faktörler nelerdir *(Eğitim yetersizliği, çalışmak istememe, ev işleri ve çocuk bakımı, maddi bir kaygı taşımama, dezavantaja sahip olma, çalışma hayatından beklentilerin sunulmaması örneğin; ücretin teklif edilen yetersiz olduğunu düşünme vb.)*

9- Eğitim ve istihdam dışında olmanız "yaşam kalitenizi" nasıl etkiliyor?

9.1. Eğitim ve istihdam dışında olmanız "gelecek planlarınızı/beklentilerinizi" nasıl etkiliyor?

9.2. Eğitim ve istihdam dışında olmanız "sosyal ilişkilerinizi" nasıl etkiliyor?

9.3. Eğitim ve istihdam dışında olmanız "ruhsal ve fiziksel sağlığınızı" nasıl etkiliyor?

10- Eğitime katılmak/devam etmek için hangi kurum ve araçlara başvurursunuz?

10.1. Kaldığınız yerden devam ederek eğitim düzeyinizi ilerletmek mi isterseniz yoksa başka bir alanda farklı bir eğitim almak mı?

10.2. Eğitiminize devam etme ya da yeni bir eğitim düzeyinde ilerlemek için ne yapmanız gerektiğini biliyor musunuz?

10.3. Online eğitim sitelerine üyeliğiniz var mı, aldığınız online eğitimler var mı?

10.4. Kendinize ait bir eğitim planınız var mı?

11- İstihdama katılmak için hangi kurum ve araçlara başvurursunuz?

11.1. İŞKUR'a ve diğer iş bulma sitelerine kayıtlı mısınız?

11.2. İş bulmak için hangi yol ve yöntemleri takip edersiniz?

11.3. Güncel bir özgeçmiş (Cv) oluşturdunuz mu?

12- Geleceğinizi düşündüğünüzde, kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

13- Dün yaptıklarınızı düşündüğünüzde bir gününüzü nasıl geçiyorsunuz, neler yapıyorsunuz?

13.1. Boş zaman aktiviteleriniz nelerdir?

13.2. Düzenli yaptığınız etkinlikler nelerdir?

13.3. Zamanınızın ne kadarı evde geçiyor?

13.4. Ev dışına çıktığınızda neler yapıyorsunuz ve günün hangi saatlerinde ev dışında oluyorsunuz?